

1—2 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 1 april

	Sid.
Meddelande ang. plenum fredagen den 3 april.....	3
Svar på fråga av herr Eliasson i Sundborn ang. kommunala anslag för upprätthållande av tågförbindelser.....	4
Utgifterna inom handelsdepartementets verksamhetsområde:	
Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksam- heten m. m.....	5
Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader...	8
Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar.....	10
Statens pris- och kartellnämnd: Omkostnader.....	13
Avsättning till fonden för idrottens främjande.....	14
Väckta motioner om statsbidrag till Sveriges schackförbund.....	32
Avsättning till fonden för friluftslivets främjande.....	34
Väckt motion om stöd för turistnäringen inom Stockholms läns kust- och skärgårdsområde.....	40
Statens hantverks- och industrilånefond.....	41
Uppförande av Sverigehuset.....	43
Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomst- skatt, m. m.....	45
Meddelande ang. den utrikes- och handelspolitiska debatten.....	64
Interpellationer av:	
herr Holmberg ang. utredning rörande rennärigen.....	65
herr Nilsson i Gävle ang. kreditrestriktionernas inverkan på planerad bostadsproduktion.....	66
herr Källstad ang. brevbärings servicen.....	66
herr Fälldin ang. arbetstagares förenings- och förhandlingsrätt i vissa fall.....	67
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Antby ang. lokalisering till Bengtsfors av enskild industri.....	72

	Sid.
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Svenungsson ang. visst skydd för bostadssökande.....	72
herr Börjesson i Falköping ang. statlig export av vapen.....	72
herr Eliasson i Moholm ang. skördeskadeersättningens utformning..	72
herr Dickson ang. visning av svensk film vid statsbesök.....	72

Torsdagen den 2 april

Svar på interpellationer av:	
herr Hedin ang. laxfisket i Östersjön.....	73
herr Hagberg ang. åtgärder i anledning av den sydafrikanska regeringens apartheidpolitik.....	76
Interpellation av herr Eriksson i Bäckmora ang. ersättningskommunikationer för nedlagd järnväg.....	83

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 1 april

<i>Bevillningsutskottets</i> memorial nr 30, om ändrad lydelse av 46 § 2 mom. kommunalskattelagen, m. m. (gemensam omröstning)	3
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 10, rörande utgifterna inom handelsdepartementets verksamhetsområde.....	5
— nr 34, ang. uppförande av en för Svenska turisttrafikförbundet m. fl. institutioner gemensam administrationsbyggnad (Sverige- huset) på Blanchetomten i Stockholm.....	43
— nr 35, ang. ändring i riktlinjerna för den statliga exportkreditgarantiverksamheten.....	45
— nr 36, ang. tillbyggnad av Institutet för metallforskning.....	45
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 23, ang. förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.....	45
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 12, ang. verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.....	64
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 12, ang. målsägandes möjligheter att utfå skadestånd, ang. skadestånd på grund av brott och ang. ersättning av allmänna medel för skada vid brott av rymling.....	64

Onsdagen den 1 april

Kl. 14.00

§ 1

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av bevillningsutskottet i dess memorial nr 30 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen skall bifalla vad bevillningsutskottet hemställt under punkten A) i betänkande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren avslagit Kungl. Maj:ts proposition nr 18.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 108 Ja och 110 Nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 73 Ja och 70 Nej, vadan, då därtill

lades andra kam-	
marens röster	
eller	108 Ja och 110 Nej,
sammanräkningen	
visade	181 Ja och 180 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen innehåll.

§ 2

Meddelande ang. plenum fredagen den 3 april

Herr TALMANNEN yttrade:

Vid kammarens plenum på fredag avses såsom första ärende skola behandlas ett av statsutskottet avgivet utlåtande angående svensk medverkan vid upprättande av FN:s fredsstyrka på Cypern. Utlåtandet kommer att föreliggas till bordläggning vid morgondagens sammanträde och utskottet har hemställt att ärendet företages till avgörande efter endast en bordläggning.

Bland två gånger bordlagda ärenden på fredagens föredragningslista kommer jordbruksutskottets utlåtande angående utgifterna inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde att uppföras främst. Statsutskottets utlåtande angående försvarsgrensstabernas organisation, vilket i dag bordlägges andra gången, kommer att upptagas till avgörande på fredag.

§ 3

Justerades protokollen för den 17, den 18, den 19 och den 20 nästlidne mars.

§ 4

Herr talmannen meddelade, att herr Wedén enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven under tiden den 1—den 5 innevarande april.

Herr Wedén beviljades ledighet från riksdagsgöromålen under angivna tid.

§ 5

Svar på fråga ang. kommunala anslag för upprätthållande av tågförbindelser

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Eliasson i Sundborn har frågat mig dels om jag uppmärksammat att statens järnvägar, bl.a. i Dalarna, krävt kommunala anslag för upprätthållande av vissa nödvändiga tågförbindelser, dels om jag anser dylika krav från statens järnvägars sida förenliga med principerna för den statliga trafikpolitiken.

Enligt de riktlinjer för trafikpolitiken, vilka riksdagen nyligen antagit, bör ersättning av statliga medel lämnas för täckning av underskott i trafik, som erfordras för att säkra en tillfredsställande transportförsörjning. Jag anser därför anspråk av det slag frågeställaren nämnt inte vara förenliga med denna princip.

Vidare anförde

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Jag ber först att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få uttala ett tack för svaret på min fråga. Jag gör detta så mycket hellre som statsrådets svar är utomordentligt klarläggande och positivt. Bakgrunden till min fråga är att tre kommuner i Dalarna, nämligen Järna, Nås och Floda, på grund av krav från SJ:s sida tillsammans skall betala ett årligt anslag på 10 000 kronor för upprätthållande av en förbindelse mellan Floda och Vansbro, närmast för elever som går i realskolan i Vansbro.

Järnvägssträckan är 45 km, och en indragning av rälsbussförbindelsen på morgonen skulle med hänsyn till det långa avståndet och vägarnas beskaffenhet i området innebära ett allvarligt avbräck för denna bygds strävan att skapa goda utbildningsmöjligheter.

Från statsmakterna har senast i fjol mycket starkt understrukits, att statens anslag till SJ avser att ge detta företag möjlighet att upprätthålla en icke lönsam trafikservice, om denna från samhällets synpunkt är nödvändig. Riksdagen har också liksom departementschefen mycket starkt betonat, att det i första hand gäller upprätthållande av nödvändig trafik i glesbygderna.

Mot denna bakgrund finner jag det uppseendeväckande, att företrädare för SJ gentemot vissa kommuner uppställer krav på kommunala anslag för upprätthållande av helt enkelt nödvändiga järnvägsförbindelser. Det har sagts mig att SJ:s representanter förklarat att förbindelsen mellan Floda och Vansbro skulle dras in, därest kommunalt bidrag inte lämnades. För mig framstår det som orimligt att kommunerna skall tvingas ge anslag, när staten så att säga köper en kollektivbiljett. En sådan ordning förefaller mig inte överensstamma med riktlinjerna för den statliga trafikpolitiken.

Jag noterar därför med tacksamhet, att herr statsrådet i svaret så klart säger ifrån, att han anser anspråk av det slag jag nämnt inte vara förenliga med riktlinjerna för trafikpolitiken. Jag utgår från att inte bara de tre nämnda kommunerna utan även en rad andra, som befinner sig i samma situation, befrias från betalningsskyldighet. Det gäller nämligen inte bara tre kommuner. Jag har i min hand en framställning från SJ till några kommuner i Södermanland, vilken tyder på att ett flertal kommuner för närvarande har att betala sådana bidrag. Med hänsyn därtill är jag som sagt glad att det nu skapats klarhet.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående

Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m.

försvarsgrensstabernas organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

665 000 kr. i stället för i statsverkspropositionen föreslagna 565 000 kr.

§ 7

Föredrogs den av herr *Wennerfors* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhängan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående fackskolorna.

Kammaren biföll denna anhängan.

§ 8

Utgifterna inom handelsdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1964/65 inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 15***Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m.**

Kungl. Maj:t hade (bilaga 12, punkt 15, s. 28—30) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 565 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 197) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 242), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 197 och II: 242, till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 565 000 kr.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson*, *Nils Theodor Larsson*, *Akerlund*, *Sundin*, *Harry Carlsson*, *Ståhl*, *Nilsson* i Göingegården, *Eliasson* i Sundborn, *Bohman*, *Antonsson*, *Nelander* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 197 och II: 242, till Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 665 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANTONSSON (cp):

Herr talman! I den reservation som avgivits vid denna punkt föreslås en uppräkningsanslag till statens institut för hantverk och industri med 100 000 kronor — från av Kungl. Maj:t äskade 565 000 kronor till 665 000 kronor.

Vid bedömningen av reservationsyrkandets relevans bör man ha i minnet att den av institutet bedrivna kursverksamheten ökat kraftigt under de senaste fem—sex budgetåren. Institutet började verksamheten i nuvarande form på hösten 1941. Upprättandet av institutet grundar sig på ett riksdagsbeslut från år 1937, och verksamheten regleras nu enligt en statlig instruktion av år 1963. Verksamheten står under ledning av en av Kungl. Maj:t tillsatt styrelse.

Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m.

Under det första egentliga verksamhetsåret — d. v. s. 1942 — omfattade institutets kursverksamhet 79 kurser med 2 254 deltagare. Fram till budgetåret 1962/63 hade verksamheten ökat i imponerande omfattning och institutet hade då inte mindre än 500 kurser med cirka 13 000 deltagare. Det är således en mycket imponerande verksamhetsökning som institutet kan uppvisa, men tyvärr har det statliga anslaget ingalunda följt med i denna utveckling. Vill man räkna i procent och gå en tioårsperiod tillbaka i tiden, skall man finna att anslaget för budgetåret 1953/54 svarade för 31 procent av kostnaderna. Sedan dess har anslaget kontinuerligt minskat, om man bedömer det i förhållande till verksamhetens omfattning. Det uppgick för budgetåret 1962/63 till endast 14 procent av kostnaderna jämfört med 31 procent tio år tidigare. Om man alltså utgår från verksamhetens omfattning och ställer statsanslaget i relation till denna, finner man att anslaget sjunkit till mindre än hälften under den senaste tioårsperioden.

Jag föreställer mig att kammarens ledamöter är ense om att i en tid av stark strukturuomvandling inom industrien och hantverket och i en tid då konkurrensen på den internationella marknaden ökar mycket starkt, så är det ett allmänt intresse att yrkeslivets och näringslivets folk får den möjlighet till utbildning och rådgivning som är en grundförutsättning för att konkurrenskraften från det svenska näringslivets sida skall vara intakt, så att vi skall kunna hävda oss väl på marknaden. Man kan visserligen säga att staten inte har förbundit sig att mer eller mindre automatiskt följa institutets verksamhetsutveckling genom anslag som ökar i förhållande till verksamhetens omfattning, men, herr talman, man kan inte komma ifrån att det grundstöd till institutets verksamhet som statsanslaget skall anses utgöra måste öka i något så när rimlig proportion till

verksamhetens ökning, om man skall ha en tillförlitlig garanti för en önskvärd stabilitet i institutets verksamhet.

Enligt den statliga instruktionen åligger det institutet att anordna kurser och föreläsningar i praktiska och teoretiska ämnen för yrkesmän inom hantverket och industrien. Institutet skall vidare vara tekniskt rådgivande organ och utöva konsultativ verksamhet, såsom teknisk informationsverksamhet beträffande material, arbetsmetoder och arbetsredskap på olika yrkesområden. Institutet är i den statliga instruktionen särskilt ålagt att upptaga yrkesmännens olika praktiska problem till behandling — problem av teknisk eller teknisk-ekonomisk art.

Dessa uppgifter söker institutet fylla dels genom sin kursverksamhet och dels genom en omfattande provnings- och informationsverksamhet. Kurserna är upplagda som mästarkurser, yrkestekniska specialkurser, demonstrationskurser och informationsdagar. Provnings- och informationsverksamheten sker i samverkan med kursverksamheten. Institutets laboratorier och verkstäder förfogar över modern teknisk apparatur och kan åtaga sig de mest skiftande undersökningsuppdrag.

Herr talman! Det skulle vara mycket att tillägga, men jag tror att den lilla glimt, som jag har sökt ge av institutets verksamhet, visar att staten bör på allt sätt stödja den verksamhet som det här är fråga om.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till punkten 15 i detta utlåtande.

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! Till att börja med kan jag instämma i vad den föregående ärade talaren sade, nämligen att det är mycket angeläget att även fortbildningen inom hantverk och industri får det stöd av staten som den är berättigad till.

Statens institut för hantverk och in-

Statens institut för hantverk och industri: Bidrag till kursverksamheten m. m.

dustri är den enda institution vi har, där man kan erhålla fortbildning inom den del av näringslivet det här rör sig om. Det är också ostridigt att den stora ökningen av institutets verksamhet svarar mot ett mycket starkt behov inom näringslivet. Deltagarantalet i institutets kurser, rådgivningsverksamheten och den verksamhet institutet bedriver på vissa platser ute i landet har ökat avsevärt. Likaledes har på begäran av näringslivets folk ute i landsorten den ambulerande kursverksamheten starkt ökat. Detta har medfört ytterligare kostnader.

Inom institutets styrelse anser man det vara synnerligen angeläget att främja all kursverksamhet av ovan angivet slag. De ökade utgifterna och den sjunkande procentuella andel av utgifterna som täcks med statsanslag har framtvingat allt högre kursavgifter, och enligt styrelsens uppfattning är avgifterna nu så höga att de inte kan höjas ytterligare. Institutets förutsättningar att i framtiden fullgöra sina arbetsuppgifter kommer att allvarligt försämrans i stället för att som önskvärt vore förbättras, om inte statsanslaget uppjusteras i enlighet med styrelsens och reservationens förslag.

Herr talman! Med hänsyn till det anförda och angelägenheten av en god fortbildning på detta område, ber jag att med dessa få ord få yrka bifall till reservationen.

Herr PETERSON i Degerfors (s):

Herr talman! Till de båda föregående talarna vill jag säga, att det inte är värdet av den verksamhet som statens institut för hantverk och industri bedriver vi här tvistar om. Den sätter vi alla mycket stort värde på, och den har oerhörd betydelse för både näringslivet och yrkesutbildningen.

Nej, här är det fråga om hur långt man skall sträcka sig när det gäller anslagshöjningar. I tionde huvudtiteln är anslagen höjda praktiskt taget över hela

linjen. Även i punkt 15 i föreliggande utlåtande, som gäller kursverksamheten vid institutet, har anslaget höjts med 80 000 kronor. Dessutom har Kungl. Maj:t påtagit sig avlöningsansvaret för en befattningshavare som tidigare har varit avlönad på annat sätt. Den totala anslagshöjningen är därför 100 000 kronor, alltså till 565 000 kronor.

Nu föreslår reservanterna en ytterligare anslagshöjning på 100 000 kronor. Jag vill för egen del säga, att visst vore det bra om vi kunde dela ut pengar överallt där det behövs, men tyvärr har vi inte så ställt ekonomiskt att vi kan göra det. Det är ingen konst att begära mer pengar. Det behövs ingen större tankeskärpa för det. Inte heller är det svårt att förbruka mer pengar än man blivit tilldelad. Och här har ju ändå departementschefen tagit hänsyn till de ändrade förhållanden som inträtt och följt kommerskollegii kostnadsberäkningar. Med utgångspunkt därifrån har utskottsmajoriteten inte ansett sig kunna gå längre än vad Kungl. Maj:t gjort i detta fall.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Antonsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 15:o i utskottets utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av fröken Andersson m. fl.

Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Antonsson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 109 ja och 103 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 16

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 17***Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader**

Kungl. Maj:t hade (punkt 17, s. 31—35) föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. finge under budgetåret 1964/65 beviljas intill ett belopp av 55 000 000 kr., *dels ock* till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 1 800 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mattsson m. fl.* (I: 544) och den andra inom andra kammaren av herrar *Eliasson* i Sundborn och *Wahrendorff* (II: 654), i vilka motioner såvitt nu var i fråga hemställt att riksdagen måtte besluta att till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 2 000 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) medgiva att statsgaranti för lån till

hantverks- och industriföretag m. m. finge under budgetåret 1964/65 beviljas intill ett belopp av 55 000 000 kr.;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 544 och II: 654 såvitt nu var i fråga till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 1 800 000 kr.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson*, *Nils Theodor Larsson*, *Åkerlund*, *Sundin*, *Harry Carlsson*, *Ståhl*, *Nilsson* i Göingegården, *Eliasson* i Sundborn, *Bohman*, *Antonsson*, *Nelander* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet bort under b) hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 544 och II: 654 såvitt nu var i fråga till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **ELIASSON** i Sundborn (cp):

Herr talman! Kungl. Maj:t har i fråga om bidrag till företagareföreningarna föreslagit en viss uppräknig när det gäller såväl anslaget för de egentliga administrationskostnaderna som anslaget till subventioner för täckande av förluster liksom också i fråga om räntegarantien. Det sammanlagda belopp som äskas är dock betydligt lägre än vad kommerskollegium och Företagareföreningarnas förbund har ansett nödvändigt. Det är mot den bakgrunden som vi reservanter har tillstyrkt en motion från centerhåll om ytterligare ökning av företagareföreningarnas administrationsbidrag med 200 000 kronor för nästa budgetår.

För utvecklingen av de mindre och medelstora företagen, vilka oftast saknar möjligheter att själva anställa särskild expertis för utvecklingsarbete,

Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader

spelar företagareföreningarna en utomordentligt viktig roll. Föreningarna driver en rådgivande verksamhet, som det är ytterst angeläget att bygga ut. Här tänker jag inte enbart på det förhållandet, att vi nu har ett skärpt konkurrens-läge både för de företag som arbetar på exportmarknaden och för de företag som arbetar på hemmamarknaden och som fått en ökad konkurrens från importsidan. Jag skulle också vilja understryka, att företagareföreningarnas verksamhet har ett viktigt lokaliseringspolitiskt syfte. Jag skall inte här ta upp hela lokaliseringsfrågan och dess många aspekter till belysning, men, herr talman, jag vill påpeka att situationen på många håll i landet är sådan, att det främst är de *redan befintliga företagens utveckling* som blir avgörande för möjligheterna att bibehålla och stärka sysselsättningsmöjligheterna. Enligt min mening borde man från statsmakternas sida mindre ensidigt inrikta sig på omflyttningen av arbetskraft och mera inrikta sig på att bl. a. genom företagareföreningarnas verksamhet underlätta de mindre och medelstora företagens utveckling i dessa delar av landet.

Låt mig sedan tillägga att företagareföreningarnas ekonomiska och personella resurser är oerhört varierande i de olika länen. Skillnaderna kan vara förklarliga med hänsyn till att en del föreningar arbetat under många år, medan andra tillkommit för relativt kort tid sedan. Men dessa starkt varierande olikheter i personella resurser förefaller mig inte motiverade.

Avslutningsvis vill jag understryka, att landstingen redan nu ger företagareföreningarna betydande anslag. Kommerskollegium har uppgivit eller i varje fall beräknat landstingens sammanlagda bidrag till inte mindre än 1,8 miljon per år. Om riksdagen inte ser till att företagareföreningarna får tillräckliga resurser, tvingas i realiteten landstingen, framför allt i de län där man har sysselsättningssvårigheter, att öka sitt

stöd. Det blir med andra ord även här en övervältring av kostnaderna från stat till kommun.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av fröken Andersson m. fl.

Herr PETERSON i Degerfors (s):

Herr talman! Inte heller jag skall ta upp någon diskussion med herr Eliasson om lokaliseringspolitiken. Den får vi ju möjlighet att diskutera i annat sammanhang. Om vi skall uppnå det mål vi siktar till, nämligen upprätthållandet av den fulla sysselsättningen, kommer vi nog att få tillgripa både lokaliseringspolitik och omflyttningar av arbetskraft. Men den dagen den sorgen.

Utskottsmajoriteten har i fråga om den punkt vi här diskuterar följt departementschefens förslag, som är byggt på kommerskollegiums beräkningar. Det betyder att ramen för den statliga garantien ökas med 10 miljoner kronor, från 45 till 55 miljoner, att bidraget till administrationskostnaderna höjs till 1,3 miljon eller med 300 000 kronor, och att subventionerna ökas med 200 000 till 500 000 kronor.

Om jag sedan därtill lägger vad som kommer i nästa punkt, nämligen en statlig räntegaranti på 1,2 miljon, tycker vi nog inom utskottsmajoriteten att ökningen blir ganska markant. Om det funnes obegränsade möjligheter, är det klart att ingen skulle gå emot att företagareföreningarna finge betydligt mera pengar, men då det är många om budet och många som skall dela den kaka som ändå är given, har vi inte velat gå längre än till vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. a

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. b

Herr talmannen gav propositioner

Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar

dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eliasson i Sundborn begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 17:o mom. b) i utskottets utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Eliasson i Sundborn begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 109 ja och 103 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 18—52

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53

Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar

Kungl. Maj:t hade (punkt 54, s. 114 o. 115) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd, att tillämpas tills vidare

från och med budgetåret 1964/65, dels och till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 964 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 547) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nordgren* och *Edlund* (II: 664), i vilka motioner såvitt nu var i fråga hemstälts att riksdagen måtte *dels* för budgetåret 1964/65 till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar anvisa 2 674 000 kr., *dels ock* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte vid detta års höstriktsdag framlägga förslag om en ytterligare begränsning av verksamheten vid statens pris- och kartellnämnd fr. o. m. den 1 januari 1965.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 547 och II: 664 såvitt nu var i fråga,

a) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 2 964 000 kr.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Akerlund*, *Nilsson* i Göingegården och *Bohman*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 547 och II: 664 såvitt nu var i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd för budgetåret 1964/65 inom ramen av ett belopp av 2 674 000 kr.;

b) till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 2 674 000 kr.;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t an-

Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar

hålla att Kungl. Maj:t måtte vid innevarande års höstriksdag framlägga förslag om en ytterligare begränsning av verksamheten vid statens pris- och kartellnämnd fr. o. m. den 1 januari 1965.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Under denna punkt finns en reservation, vari hänvisas till en motion II: 664 med yrkande på en nedsättning av anslaget till statens pris- och kartellnämnd. En motion med samma innehåll och yrkande var föremål för riksdagens behandling förra året. Den gången hänvisade utskottet till att denna fråga var föremål för statsmakternas övervägande. Man ville med hänsyn därtill inte vidta någon ändring av anslaget eller begränsa pris- och kartellnämndens verksamhet.

Motionärerna har i år återkommit med ett krav om dels en anslagsminskning, dels en begränsning av nämndens verksamhet. Utskottsmajoriteten har i år liksom förra året inte velat vara med om detta utan ansluter sig till departementschefens förslag om ett ökat anslag.

Herr talman! Jag skall med hänsyn till att detta ärende var föremål för en rätt ingående debatt vid förra årets riksdag inte nu ge mig in på någon diskussion. Jag ber helt kort att få yrka bifall till reservationen under punkt 53 av fröken Andersson m. fl.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! I de motioner som är knutna till den punkt vi nu behandlar liksom i reservationen under denna punkt yrkas på en generell begränsning av pris- och kartellnämndens verksamhet.

Det skulle vara betydligt lättare att diskutera denna fråga om herr Nilsson i Göingegården ville konkretisera motionärernas krav och ange på vilka punkter begränsningarna skall göras

och vilka av nämndens utredningar som herr Nilsson och högern anser obehövlige. Om herr Nilsson behöver låna det exemplar av tidskriften Pris- och kartellfrågor, i vilket det finns en redovisning för de utredningar som genomfördes 1962, skall jag gärna stå till tjänst med att låna ut det till honom.

Det förhåller sig på det sättet, att ett stort antal utredningar är begärda av näringsfrihetsombudsmannen. En del utredningar har också begärts av affärsidkare och andra som ansett sig illa behandlade av leverantörer genom att de senare nekat att leverera varor som vederbörande önskar saluföra.

Även riksdagen själv har uppträtt som uppdragsgivare åt nämnden. Jag vill erinra om att allmänna beredningsutskottet i fjol skrev ett utlåtande med anledning av motioner angående konkurrensförhållandena inom byggnadsbranschen.

Tvärtemot att begränsa nämndens resurser behövs en förstärkning av dessa för att pris- och konkurrensförhållandena inom näringslivet bättre skall kunna övervakas. Inte minst har nämndens knapphet på resurser varit till förfång då det gällt att följa vad som sker i import- och produktionsledet. Man har hittills i stort sett fått begränsa uppföljningen till handel och distribution, men nödvändigheten av att följa utvecklingen även på produktionssidan blir mer och mer uppenbar. Nämndens verksamhet behöver alltså öka i stället för att begränsas.

I motionerna och även i reservationen säger man att konkurrensen har hårdnat under senare år. Det är möjligt att det förhåller sig på det sättet. Av det drar herr Nilsson slutsatsen, att behovet av prisövervakning skulle minska. Vi har fått en köparnas marknad, heter det. Låt så vara, men av det följer ju inte att de konkurrensbegränsande företeelserna i näringslivet har försvunnit eller ens minskat. En hårdare konkurrens kan i många fall vara

Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar

ett incitament till att avtal träffas om konkurrensbegränsning. Vi har för närvarande över tusen kartellavtal och andra konkurrensbegränsande överenskommelser inom näringslivet.

Jag menar inte att all konkurrensbegränsning med nödvändighet behöver vara skadlig, men nog är verkligheten en helt annan än den man sökt teckna i motionerna och reservationen. Syftet med dessa avtal är ju ändå att hindra den fria konkurrens som herr Nilsson tydligen tror existerar. Jag förstår att detta förhållande kan vara genant för herr Nilsson och högern. Är man till den grad frälst av den kapitalistiska marknadshushållningens lära om den fria konkurrensen, blir naturligtvis besvikelsen stor när läran konfronteras med verkligheten och visar sig vara falsk. Jag erinrar mig, herr talman, att någon har sagt om den tyske filosofen Hegel och hans lärjungar, att de tänkte rätt men utgick från felaktiga utgångspunkter. Herr Nilsson har hamnat i samma dilemma: hans felaktiga utgångspunkt är att vi har fri konkurrens inom näringslivet. Så är nu inte fallet. Den prisade, helt fria kapitalistiska marknadshushållningen existerar inte. Den måste tydligen ha stöd av samhället för att klara livhanken. Under dessa förhållanden finns det all anledning att vidmakthålla och helst förstärka de samhällsorgan som har till uppgift att se till att konkurrensen och prisbildningen blir så fria som möjligt.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkt 53.

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Herr Gustafsson i Stockholm efterlyste en mer detaljerad motivering för mitt yrkande. Jag tycker att han själv lämnade en sådan när han klart angav vilka punkter reservanterna har skjutit in sig på. Vid en bedömning av denna statliga verksamhet kan man väl till en början konstatera, att

det har rätt allmän enighet såväl om dess målsättning som om dess principiella utformning. Om det nu emellertid har skett en väsentlig förändring genom att konkurrensförhållandena på den allmänna marknaden har blivit sådana, att man har möjlighet att minska utgifterna på detta område, avstå från personalförstärkningar och över huvud taget göra inskränkningar, så är det väl bara naturligt att man utnyttjar denna möjlighet.

Herr Gustafsson sade att reservanterna givit uttryck för kapitalistiska tankegångar. Men det är väl ändå så, att den hårdnande konkurrensen har gjort att vinstmarginalerna blivit alltmer pressade inom hela näringslivet, och några förväntningar om högre räntabilitet kan man i dag knappast hysa. Jag tror att herr Gustafsson är ense med mig om att konkurrensläget har skärpts inom många avsnitt av näringslivet.

Jag skulle nog kunna redovisa ytterligare några skäl, men som jag sade i mitt förra anförande tycker jag att fjolårets debatt gav klara belägg för högerns ståndpunkt, nämligen att om inget behov föreligger — och något sådant behov har herr Gustafsson inte kunnat påvisa — så skulle det om statsmakterna ville göra en översyn av området visa sig att det nu finns möjligheter att göra begränsningar.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Nilsson i Göingegården säger, att konkurrensen har hårdnat, men trots de många orden lyckades han inte påvisa att de konkurrensbegränsande företeelserna inom näringslivet har minskat på sådant sätt, att det skulle kunna motivera en inskränkning av pris- och kartellnämndens verksamhet.

Härmed var överläggningen slutad.

Statens pris- och kartellnämnd: Omkostnader

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Göingegården begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 53:o) i utskottets utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Göingegården begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 171 ja och 36 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 54**Statens pris- och kartellnämnd: Omkostnader**

Kungl. Maj:t hade (punkt 55, s. 115 o. 116) föreslagit riksdagen att för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 443 000 kr.

I förevarande sammanhang hade ut-

skottet till behandling förehäft de under nästföregående punkt omförmälda likalydande motionerna I: 547 och II: 664, i vilka såvitt nu var i fråga hemställt att riksdagen måtte för budgetåret 1964/65 till Statens pris- och kartellnämnd: Omkostnader anvisa 393 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 547 och II: 664 såvitt nu var i fråga, till Statens pris- och kartellnämnd: Omkostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 443 000 kr.

Reservation hade avgivits av fröken Andersson samt herrar Åkerlund, Nilsson i Göingegården och Bohman, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 547 och II: 664 såvitt nu var i fråga, till Statens pris- och kartellnämnd: Omkostnader för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 393 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4) av fröken Andersson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 55—70

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 71***Avsättning till fonden för idrottens främjande**

Kungl. Maj:t hade (punkt 73, s. 145—147) föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 17 000 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 59) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 76), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte till förevarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 20 000 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 60) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 80), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte till ändamålet i fråga för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 20 000 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Schött m. fl.* (I: 196) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.* (II: 241), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 19 228 000 kr.;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Hyltander* väckt motion (II: 442).

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 59 och II: 76, I: 60 och II: 80, I: 196 och II: 241 samt II: 442 till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 17 000 000 kr.;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört rörande anslag till idrottsanläggningar.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson*, *Nils Theodor Larsson*, *Sundin*, *Harry Carlsson*, *Ståhl*, *Eliasson* i Sundborn, *Antonsson*, *Nelander* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 196 och II: 241 ävensom med bifall till motionerna I: 59 och II: 76 samt I: 60 och II: 80 och med avslag å motionen II: 442, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 20 000 000 kr.;

b) av fröken *Andersson* samt herrar *Akerlund*, *Nilsson* i Göingegården och *Bohman*, vilka ansett att utskottet bort under 1. hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 196 och II: 241 ävensom med avslag å motionerna I: 59 och II: 76, I: 60 och II: 80 samt II: 442, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 19 228 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Det lär väl endast råda en mening om det stora positiva värde som idrotten har för ungdomens fysiska fostran och för folkhälsan. På detta område kan samhället effektivt medverka till ungdomens fostran och karaktärsdanning. Som vi alla väl känner till, får många ungdomar genom idrotten utlopp för sin inneboende energi och sina ambitioner och avleds därigenom från andra, mindre positiva fritidssysselsättningar. Men det är inte bara för de unga som idrotten har betydelse. På senare tid har ju korporationsidrotten fått ökad omfattning, och även många andra tecken tyder på att man inom skilda grupper av vårt folk fått ökad insikt om betydelsen av fysisk träning — vilket givetvis är en vinst ur folkhälsosynpunkt.

Avsättning till fonden för idrottens främjande

Om vi sålunda är ense om betydelsen av samhällets stöd till idrotten, så går dock meningarna tyvärr isär när det gäller bedömningen av anslagsbehovet. Vi reserverar förordrar höjning av anslaget till 20 miljoner för nästa budgetår, därför att vi anser att samhället bör satsa mer på vad skidolympiern och landstingsmannen Rolf Rängård under en debatt betecknade som »friskvård».

Det är ett energiskt och många gånger mycket uppoffrande arbete som utförs av ledarna inom idrottsrörelsen. Deras insatser förtjänar väl vår beundran och uppskattning. Redan av den anledningen vore det motiverat att förbättra samhällets ekonomiska stöd. Men det finns också många konkreta arbetsuppgifter som inte kan lösas på ett tillfredsställande sätt med det anslag som Kungl. Maj:t nu föreslår, även om förslaget innebär en icke oväsentlig ökning.

Jag vill här peka på ett par saker. Först vill jag framhålla behovet av flera utbildade instruktörer och ledare. Sådana är ju av avgörande betydelse för idrottsrörelsens fortsatta framgång. En annan viktig förutsättning härför är tillgången på idrottsanläggningar av olika slag. Under nuvarande förhållanden får kommunerna påtaga sig mycket stora kostnader för att anlägga och driva idrottsplatser, simhallar och dylikt, och i många fall finner kommunerna kostnaderna så stora och bidragen av statliga medel så små att de helt enkelt inte vågar satsa tillräckligt effektivt på denna verksamhet. Det är därför angeläget att idrottsrörelsen får anslag som möjliggör att idrottsanläggningar kan komma till stånd och hållas i drift i tillräcklig omfattning.

Det gäller, herr talman, inte minst simhallarna. Kraven på simkunnighet i synnerhet bland barn och ungdom har skärpts. Man kan också konstatera att simsporten nu är populärare än någonsin hos ungdomen. En förutsättning för att denna sport skall kunna bedrivas

året om i olika delar av landet är att det finns simhallar tillgängliga inom rimligt avstånd för ungdomarna.

Det är de här relaterade men även andra förhållanden som har föranlett oss reserverar att förordrar en höjning av idrottsanslaget för kommande budgetår till 20 miljoner kronor. Utskottets majoritet, som ju biträder departementschefens förslag, erkänner tydligen behovet av att någonting görs i fråga om stödet till idrottsanläggningarna. Utskottsmajoriteten förordrar nämligen en utredning av det spörsmålet, och det innebär ju ändock ett visst erkännande av riktigheten av reservanternas bedömning. Nu hoppas jag att kammaren bifaller reservationen. Det skulle innebära en omedelbar förbättring av möjligheterna att utöva idrott.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 6 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl. Jag vill tillägga att därest denna reservation vid den förberedande voteringen inte vinner bifall, avser jag att rösta för den med 6 b) betecknade reservationen av fröken Andersson m. fl.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Liksom herr Eliasson i Sundborn vill jag framhålla det stora värde som idrotten har för ungdomen och ungdomens fostran. Den är utan tvekan en personlighetsutvecklande faktor av stora mått. Den har betydelse för folkhälsan och kan även bli en motvikt mot nedbrytande tendenser i samhällsutvecklingen. Idrotten är en verklig folkrörelse och företer för närvarande en kraftig expansion. Men den tillväxten går inte av sig själv. Det måste finnas lokalteter, idrottsplatser, ledare och instruktörer för ett aktivt idrottsarbete — så mycket mera som det är fråga om en rörelse som räknar omkring 1,5 miljon deltagare. Det krävs inte heller enbart pengar härför, det krävs entusiasm, kunnighet och en ideell inställning.

Avsättning till fonden för idrottens främjande

Då idrottsanslaget behandlades i riksdagen förra året framhölls från folkpartiets sida att idrottsrörelsens betydelse är så stor att den förtjänar ett mycket starkare ekonomiskt stöd från statsmakternas sida. Vi krävde då en verklig omdimensionering av anslaget. Statsmakterna borde hålla detta i sikte, menade vi, vid sin anslagspolitik och som ett led häri höja anslaget i snabbara takt än som skett. Vi föreslog då en höjning av anslaget med 4,3 miljoner kronor till 17 miljoner kronor, och för de följande åren borde enligt vår mening anslaget höjas med belopp av ungefär samma storlek.

Ungdomsidrotten företer en fortsatt och glädjande utveckling. Detta avspeglas alldeles särskilt i det växande antalet fritidsgrupper. 1959—1960 fanns inte mindre än 24 200 sådana. 1962—1963 hade antalet fritidsgrupper stigit till 49 600. Hösten 1963 rapporterades att det fanns 31 300 mot 27 100 hösten före. Denna ungdomsidrottens kraftiga expansion inom så gott som alla till Riksidrottsförbundet anslutna specialförbund är väl i första hand ett resultat av ungdomsinstruktörernas energiska arbete och deras förmåga att stimulera de frivilliga ledarna inom de lokala idrottsorganisationerna.

Av särskilt intresse är också att konstatera att antalet idrottsutövare i motions- och rekreationssyfte vida överstiger antalet av dem som ägnar sig åt tävlingsidrott. Här föreligger emellertid en disproportion mellan antalet kvinnliga och antalet manliga idrottsutövare, och därför har Riksidrottsstyrelsen för avsikt att ta initiativ för att kraftigare stimulera kvinnornas intresse för regelbunden idrottsutövning. Här för behövs också mera pengar till kursverksamhet samt propaganda och instruktörer.

Antalet specialförbund har stigit från 40 till 44 och antalet medlemmar inom samtliga specialförbund har även ökat kraftigt under senare år. Den senaste

siffran, från den 1 januari 1964, visar att det fanns 1,6 miljon medlemmar, vilket innebär en ökning med drygt 138 000 från föregående år.

En stark motivering för största möjliga anslag till den samlade idrottsrörelsen är, såvitt jag kan förstå, det ökade intresse för motionsidrotten som väckts genom TV:s programserie och som gör det nödvändigt att alla resurser mobiliseras för att fånga upp detta intresse genom att erbjuda olika former för aktivt utövande av motionsidrott. Det växande antalet specialförbund och lokala idrottssammanslutningar kräver än fler välutbildade ledare och instruktörer, och den ökade fritiden ökar även behovet av nya idrottsanläggningar och enklare anordningar för idrottsrekreation i anslutning till de fritidsanläggningar som redan finns.

Jag skulle för min del särskilt vilja framhålla behovet av en rejäl upprustning av idrottsledarinstitutionen på Bosön. Där behövs dels en allmän renovering, dels tillskapandet av en föreläsningssal med modern utrustning för konferenser och kurser.

Beträffande distriktsförbundens och föreningarnas verksamhet skulle jag vilja nämna att tiden nu borde vara inne för en väsentlig ökning av anslagen för det administrativa arbetet. Allt för många kvalificerade ledare tvingas till tidsödande okvalificerat arbete av det slag som inom andra organisationer skötes av anställda funktionärer. Borde inte varje distriktsförbund — dessa omfattar ofta flera hundra föreningar med 50 000 eller 60 000, ja, t. o. m. 70 000 medlemmar — ha ett välordnat kansli med i varje fall minst en halvtidsanställd kanslist?

Vad gäller vissa utanför Riksidrottsförbundet stående organisationer och anslagen till dem skulle jag särskilt vilja stryka under vikten av att Sveriges dövas idrottsorganisation blir ihågkommen liksom även Sveriges akademiska idrottsförbund, Svenska gymnastikför-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

bundets gymnastikfolkhögskola på Lillsved och De vanföras riksförbund, som har idrott för handikappade.

Det belopp, som Riksidrottsstyrelsen föreslagit i anslag till idrottsanläggningar och som berörts här av föregående talare, är givetvis alldeles för litet, om man över huvud taget med det statliga anslaget avser något annat än en mera symbolisk insats. Att Riksidrottsförbundet fördelar ett anslag på 50 000 kronor för anläggningar som kostar 5 å 10 miljoner kronor är ganska meningslöst, såvitt jag kan förstå. När idrottsplatskommittén i början av juli 1963 gjorde upp förslag till fördelning av bidragsmedel för budgetåret 1963/64 förelåg till bedömande 189 ansökningar, varibegärdes tillhoppa i det närmaste 30 miljoner kronor. De beräknade byggnadskostnaderna uppgick till i det närmaste 70 miljoner kronor. Idrottsplatskommittén tillstyrkte vid detta tillfälle anslag på tillhoppa 1,8 miljon kronor på grundval av 83 ansökningar, varvid inte i något fall bidrag tillstyrktes till högre belopp än 50 000 kronor. 106 ansökningar återstår, vilka skall tas upp till förnyad prövning i början av budgetåret 1964/65 tillsammans med nyinkomna ansökningar.

Departementschefen har i år föreslagit att 17 miljoner kronor skall anvisas. Riksidrottsförbundet har efter en del nedprutningar av organisationernas anslagsäskanden ansett sig böra begära 17,3 miljoner kronor. Men faktum är ju att även andra idrottsliga ändamål skall tillgodoses ur samma anslag såsom stöd åt Svenska korporationsidrottsförbundet, Skid- och friluftsförbundet, skolöverstyrelsen och sådan vetenskaplig forskning som är av värde för idrottsutövning. För ifrågavarande ändamål har vederbörande anhållit om tillhoppa 1,9 miljon kronor. De äskade anslagen uppgår sålunda till sammanlagt 19,2 miljoner kronor i runt tal. Ett beslut i enlighet med departementschefens förslag innebär alltså, vilket har

framhållits i folkpartiets motion, en nedprutning av de begärda anslagen med nära 12 procent. För Riksidrottsförbundet skulle det innebära en reduktion med närmare 2 miljoner kronor, vilket skulle väsentligt inkräkta på dess arbetsmöjligheter och på utrymmet för stöd åt idrottsanläggningar och ungdomsidrotten.

Till slut skulle jag endast vilja säga att mot bakgrunden av det av Riksidrottsförbundet tidigare beräknade behovet för idrottsanläggningar och för mindre lek- och idrottsanläggningar krävs att det samlade anslaget höjs med 3 miljoner kronor och att anslaget alltså bör för nästa budgetår höjas till 20 miljoner kronor, såsom har framhållits i den reservation som jag här talar för och härmed yrkar bifall till, nämligen reservationen 6 a).

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Jag skulle egentligen kunna nöja mig med att instämma i vad de föregående talarna har anfört beträffande denna punkt. Kanske jag i första hand skulle vilja ansluta mig till de synpunkter som redovisades av herr Eliasson i Sundborn med hänsyn till att de föreföll mig vara litet mera realistiska än några av dem som herr Källstad här uttalade.

Jag vill ge statsrådet en eloge för den förståelse för denna verksamhet och den ökning av anslaget som han redovisar i årets statsverksproposition.

För min del tycker jag dock att de två tidigare talarna, som pläderade för reservationen a) under punkten 71, kunde ha nöjt sig med att ansluta sig till de anslagsyrkanden som framställdes av Riksidrottsförbundet. Att det skulle vara alldeles nödvändigt att jämna ut beloppet till precis 20 miljoner kronor förstår jag inte. Jag föreställer mig att Riksidrottsförbundets styrelse mycket noga har övervägt behovet för innevarande år och därvid stannat för den begärda summan 19 228 000 kronor.

Avsättning till fonden för idrottens främjande

Jag vill med dessa ord få yrka bifall till reservationen b) under punkten 71 och till de krav som där har framställts beträffande avsättningen till fonden för idrottens främjande. Vi är väl alla överens om att detta från samhällets synpunkt är en god investering och att idrotten av i dag, liksom så mycket annat i vårt samhälle, är i behov av allt större ekonomiska bidrag för att vi i vårt lilla land skall kunna göra oss gällande i litet större idrottsliga och sportsliga sammanhang.

Herr talman! Jag ber alltså att få ge min anslutning till reservationen b) under punkten 71 av fröken Andersson m. fl.

Herr **HYLTANDER** (fp):

Herr talman! Det torde inte råda några delade meningar om den nytta en rätt bedriven idrottsverksamhet gör i vårt samhälle som fostrande och personlighetsutvecklande faktor. Särskilt angeläget synes det vara att i vår tid med dess påtagliga utslag av allmän livsleda och brist på förnuftig och inspirerande verksamhet, som bl. a. aktualiserats av diskussionen kring filmen 491, ge stöd och utvecklingsmöjligheter åt alla krafter som vill arbeta för ungdomens fysiska och andliga fostran och hjälpa de unga till meningsfyllt livs innehåll och livsmod.

I motioner från alla tre oppositionspartierna har det yrkats på ökning av idrottsanslaget för det budgetår vi diskuterar. I min motion har jag tagit upp en speciell punkt, nämligen anslaget till idrottsanläggningar. Det torde inte råda något tvivel om att kravet på att alltfler orter i landet förses med funktionsdugliga och fullgoda idrottsanläggningar ökar. Under de tider som har gått medan dessa anslag har funnits har det hänt några saker som är litet egendomliga. Vi kan konstatera — som det har framhållits i motionen från folkpartihåll — att Riksidrottsförbundet tidigare äskade 5 miljoner kronor

till denna del men av någon oförklarlig anledning har prutat ned summan till 3 miljoner på senare år. Vad som ligger bakom vet jag inte — om man liksom är mjuka tjänare och begär vad man tror att man skall kunna få — eller om man försöker få det man anser vara riktigt och nödvändigt.

Skall man utgå från de förutsättningar som anges i de direktiv som Kungl. Maj:t har gett för det högsta bidragsbeloppet, nämligen 50 procent av anläggningskostnaderna, skulle detta belopp i stället behöva vara omkring 30 miljoner kronor, såsom här tidigare anförts. Det är speciellt denna fråga som jag har berört i min motion, eftersom jag anser att statens uppgift kanske främst är att se till att vi får idrottsanläggningar. Staten bör alltså stimulera investeringarna just på detta område. Sedan må det med fördel kunna överlåtas åt de förbund och idrottsföreningar som finns att med kommunalt stöd driva dem, bara staten gör initialinsatsen för att få idrottsanläggningarna till stånd.

Som jag nämnde kommer väl ytterligare krav så småningom att aktualiseras, inte minst därför att det genom den pågående blockbildningen kommer att utkristalliseras en stor mängd centralorter. Nu är många sådana kanske inte tillräckligt stora för att anse sig kunna kosta på sig en sådan anläggning som skulle behövas, men genom det ökade underlag de får genom blockbildningen kommer kraven i detta avseende att växa.

I årets statsverksproposition har denna omständighet beaktats med några rader, där det står, att det vad beträffar större idrottsanläggningar föreligger ett behov av att bidraget till fonden räknas upp, men inte angivits något belopp. Det i år begärda beloppet ligger omkring 3 miljoner kronor, och det som torde bli resultatet av propositionen rör sig om ca 2,6 miljoner kronor.

Om man jämför statens bidrag till

Avsättning till fonden för idrottens främjande

idrottsanläggningar vid vissa tidpunkter — jag har uppgifter för åren 1937, 1947 och 1957 — skall man finna att utvecklingen är synnerligen negativ. Samtidigt har kommunernas bidrag till idrottsanläggningar ständigt stegrats. Statens andel av anslaget till idrottsanläggningar var sålunda år 1937 38,9 procent plus 1,8 procent, om man räknar med de medel som lämnades genom arbetsmarknadsstyrelsen. Den totala insatsen från statens sida uppgick alltså till 40,7 procent. År 1947 var statens andel 28,4 procent och år 1957 21,4 procent. Utvecklingen under de senare åren har inte heller i nämnvärd grad ändrat bilden av en ständigt sjunkande kurva.

Kommunernas andel av anslaget till idrottsanläggningar har ökat från 15,7 procent år 1937 till 24,1 procent år 1947 och 51,6 procent år 1957. Det har alltså skett mer än en tredubbling av insatsen.

I den PM från Riksidrottsförbundet, varur dessa siffror är hämtade, redovisas även de medel som influtit genom gåvor, föreningsmedlemmars insatser, lån och eget arbete. Dessa medel utgjorde sammanlagt år 1937 43,7 procent, år 1947 47,5 procent, medan siffran år 1957 sjunkit till 27 procent. Utvecklingen visar alltså att det enskilda ansvarstagandet har minskat. Detta beror kanske emellertid inte i så hög grad på mindre vilja att satsa och offra, utan fastmera på att kraven ökat mycket mera än förmågan att ge.

När frågan om idrottsanslaget förra året var uppe här i kammaren gav jag också uttryck för den meningen att staten borde rätta till missförhållandet med den sjunkande statliga andelen just beträffande anslaget till idrottsanläggningar. Jag hävdade därvid att om detta anslag skulle få den rätta och avsedda effekten, borde det i första hand tiodubblas och sedan ytterligare ökas. Ett senare studium av förhållandena har bekräftat den uppfattning som jag

framförde i mitt yttrande. Med en tiodubbling av de medel, som för närvarande utnyttjas för detta ändamål eller cirka 2 miljoner kronor, skulle man komma upp till 20 miljoner kronor. Men det skulle ändå fattas 10 miljoner kronor innan målsättningen 50 procent av anslagsbehovet vore förverkligad.

I detta sammanhang förtjänar påpekas att tipsmedlen kommer att tillföra statskassan ungefär 100 miljoner kronor enligt beräkningarna för det budgetår som ligger framför oss. Därtill kommer 25 miljoner kronor i beräknad skatt på tipsvinster. Under sådana förhållanden och med tanke på att hela idrottsanslaget enligt yrkandet i min motion uppgår till 24,5 miljoner kronor hade det varit synnerligen rimligt om nu detta yrkande vunnit gehör.

Jag skall inte gå närmare in på det flera gånger åberopade statsutskottslåtandet nr 247 av den 5 juni 1939, där det talas om en fördelning av tipsmedlen med hälften till staten och hälften till idrotten. Utvecklingen har ju inte alls gått i den riktningen. Under kriget sjönk idrottsanslaget till mycket små belopp och det har inte tillnärmelsevis kommit upp till den nivå att det skulle föreligga en hälftindelning. Enligt det i min motion framförda yrkandet skulle idrotten få ungefär en fjärdedel av tipsmedlen.

När jag funderade över dessa saker rann det mig i minnet en liten episod för åtskilliga år sedan. En god vän till mig och jag hade för vana att en del morgnar göra vissa övningar tillsammans. Eftersom vännen var betydligt mera morgonpig än jag, brukade han komma och väcka mig. Vid ett tillfälle råkade mitt rum vara överlämnat till en gäst i familjen, som låg och sov i allsköns ro när min vän knackade på dörren. Vår gäst, en hygglig gammal farbroder som var ytterst blid och tillmötesgående, svarade: »Tack! Jag är redan vaken.» Min vän knackade ytterligare en gång på dörren och fick

Avsättning till fonden för idrottens främjande

samma svar, kanske något tydligare upprepat. Tredje gången: en hårdare knackning, förklarligt nog, och återigen samma svar, varpå min vän med vrede i rösten eller kanske rättare i stark affekt sade: »Men se till att det blir någonting av och gå upp då!» Varpå följde tablå när vår gäst och min vän möttes i den öppnade dörren. Tillämpningen får var och en göra själv. Man har här liksom under all diskussion om detta anslag sagt att det är mycket nyttigt och att det skulle vara bra om det kunde beviljas så att behovet täcks. Men jag säger: Varför görs då inget för att öka anslaget till anläggningar? Varför blir det ingenting gjort nu?

Här står jag, herr talman, i den egendomliga situationen att utskottsmajoritetens skrivning faktiskt är mera positiv till min motion med det yttrande som föreligger på sidan 27, att »utskottet särskilt uppmärksammat behovet av anslag till idrottsanläggningar. Denna fråga, vilken såsom nämnts beaktats i samband med Kungl. Maj:ts anslagsäskande i ärendet, har berörts i samtliga nu föreliggande motioner. Enligt utskottets mening förefinns skäl för att berörda spörsmål görs till föremål för närmare undersökning i samarbete med Idrottens samarbetsnämnd. Utskottet föreslår att denna utskottets uppfattning bringas till Kungl. Maj:ts kännedom».

Jag fattar den skrivningen som ett hopp om att just denna fråga om anslag till idrottsanläggningar, som torde återkomma med ökad kraft för varje år som går, blir föremål för undersökning och blir bättre tillgodosedd i kommande propositioner.

Det egendomliga ligger då i att reservanterna i reservationen 6 a) uttalat följande: »Utskottet avstyrker däremot det längre gående yrkandet i motionen II: 442.» Nu skall jag, herr talman, inte efter den anmärkningen yrka på att min motion skall bifallas här i kammaren, utan jag skall ge prov på

ett »kristligt sinnelag» och yrka bifall till den nämnda reservationen för att därmed i år möjligen kunna nå något av vad jag åsyftar för att främja detta goda ändamål, som min motion avser och om vilket vi alla tycks vara överens, även om tidtabellerna är olika och viljan att ge anslag varierar. Jag yrkar alltså bifall till reservationen 6 a).

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! När vi förra året diskuterade idrottsanslaget, ville man från folkpartiets sida öka på de av Kungl. Maj:t föreslagna 14,1 miljonerna till 17 miljoner kronor. I år, när regeringen föreslagit 17 miljoner, vill folkpartiet och centern höja till 20 miljoner. Det är 700 000—800 000 kronor mer än idrottsrörelsen själv begärt.

Det förvånar mig något att herr Hedlund har velat vara med i detta auktionering. Jag undrar bara om herr Hedlund, som visserligen är van att handskas med stora belopp, i sin vanliga verksamhet bjuder mer än vad vederbörande begärt. Men detta är kanske någon ny princip i handhavandet av ekonomiska angelägenheter.

Att herr Ohlin bjuder över förvånar mig däremot inte — han har ju liksom vanan inne. Folkpartiets och centerpartiets agerande i denna fråga påminner osökt om när herr Ohlin för några år sedan var ute i tidningsaffärer och obesett — enligt malisen — bjöd en miljon mer än den presumtive köparen, utan att veta någonting om priset. Nu är tydligen melodien att bjuda över 3 miljoner mer utan att någon har begärt denna generositet och oberoende av hur mycket handelsministern höjer detta anslag.

Det är som sagt förvånande att herr Ohlin lyckats få med sig herr Hedlund på en så illa underbyggd framstöt. Men utgångspunkten är tydligen, att skall det vara så skall det, ingen småsnålhet här! Den här saken menar tydligen her-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

rarna att de kan bedöma bättre än idrottsrörelsen själv.

Det har från denna talarstol i dag och även tidigare år sagts många vackra ord om idrottsrörelsen som jag helt kan instämma i. Men man får ändå i detta avseende som i alla andra göra en avvägning. Det sker i år en ökning på nära 3 miljoner eller mer än 20 procent, och det tycker inte jag är någon dålig ökning. Kunde vi på alla områden tillgodose de växande anspråken lika väl som här har skett, kunde vi vara ganska tillfredsställda. Om man nu som reservanterna anser att vi kan spendera nära 3 miljoner kronor till, tror jag ändå att det finns andra områden som vore ännu mera berättigade att komma i åtnjutande av denna generositet än idrottsrörelsen.

I fjol höjdes anslaget som sagt med 1,4 miljon kronor från 12,7 till 14,1. Vid den tidpunkten fanns det tydligen fortfarande litet grand kvar av högerns gamla sparsamhet. Det var den dittills största höjning som företagits. I år, när anslaget höjs mer än dubbelt så mycket som i fjol, vill högern öka på med ytterligare 2 228 000 kronor. Jag frågar mig: Var finns logiken? Om högern i fjol fann regeringens förslag väl avvägt, borde den väl också i år kunna vara nöjd, då höjningen som sagt är mer än dubbelt så stor.

Jag skall tillåta mig att citera ett yttrande av herr Bohman, som i fjol talade för Kungl. Maj:ts och utskottsmajoritetens förslag och enligt min mening på ett ypperligt sätt klargjorde den uppfattning som jag har i denna fråga i år — men som högern nu tydligen har släppt. Herr Bohman sade: »Vi behöver inte diskutera idrottsrörelsens vikt i allmänhet, inte minst för ungdomens sysselsättning, fostran och karaktärsdanning. Eftersom jag är övertygad om att vi är överens på denna punkt, skulle jag vilja stryka under hur betydelsefullt det är att vi inte försöker göra politik av idrotten eller dess

anslagsfrågor och att vi inte uppträder så att det ena eller andra partiet framstår som mest idrottsvänligt. Jag tror att ingen vinner på det i längden, allra minst vinner idrotten på det.»

Detta uttalande underströks också av herr Ohlin i fjolårets debatt. Jag skulle bara vilja fråga: Är det i år fråga om politik eller inte?

Herr Bohman fortsatte i fjol: »Om man bedömer anslagsfrågorna sakligt, tycker jag inte att det finns anledning att kritisera regeringens anslagstilldelning till idrottsrörelsen i år. Man har räknat upp anslaget från 12,7 miljoner kronor förra året till 14,1 miljoner för nästa budgetår, alltså med 1,4 miljon kronor. Det är såvitt jag vet den största anslagshöjning idrotten någonsin har fått. Det är klart att den anslagshöjningen inte helt motsvarar idrottens önskemål. Men när händer det att önskemål om statsanslag helt tillgodoser den anslagssökande? Såväl Riksidrottsförbundet som alla andra anslagskrävande organisationer och myndigheter är väl medvetna om att man inte alltid får allt vad man begär. — Frågan är närmast: Vad innebär den anslagstilldelning man i år givit idrottsrörelsen? Den innebär inte — vilket man kanske får en antydning om, då man läser reservationen eller lyssnar till herr Nelander — att den frivilliga idrottsrörelsen skulle behöva på något sätt begränsas, att de till Riksidrottsförbundet anslutna organisationerna inte skulle få vad de behöver eller att förberedelserna för olympiaden måste begränsas. I stället möjliggör anslagstilldelningen en fortsatt utrustning av idrottsrörelsens resurser.»

Detta är en exakt beskrivning även av årets situation, och jag kan helt ansluta mig till herr Bohmans beskrivning från i fjol. Utskottet har ansett att det inte finns anledning att höja ytterligare, när nu i årets förslag handelsministern höjt anslaget så pass väsentligt. Däremot har utskottet menat

Avsättning till fonden för idrottens främjande

att det finns en sak, vilken påtalas i samtliga dessa motioner, nämligen just frågan om bidrag till byggandet av idrottsanläggningar, som det kan finnas anledning att se närmare på.

Jag tror det ligger en hel del i vad herr Hyltander tidigare sagt och är inte så alldeles övertygad om att den nuvarande formen är riktig, nämligen att Riksidrottsförbundet skall vara anslagsförmedlande myndighet då det gäller byggnadsbidrag till idrottsanläggningar, utan det kanhända — jag säger kanhända — finns anledning att se efter, om detta på bättre sätt kan tillgodoses på andra vägar. Herr talman! Detta är anledningen till att utskottsmajoriteten har velat ge denna mening till kända för Kungl. Maj:t och hemställt om att man skall göra en översyn av just denna sak. Vi tror att man därmed kanhända bättre gagnar såväl idrottsrörelsen som de kommunala intressen som nu är involverade i denna verksamhet.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustafsson i Stockholm förde in diskussionen på ett annat plan, och jag skall inte fortsätta den diskussionen med honom. Jag tycker emellertid att jag inte har någon anledning att ta upp hans argumentation om herr Hedlund. Herr Hedlund har inte haft tillfälle att delta i diskussionen här i dag. Jag undrar därför om polemik av den karaktär som herr Gustafsson gav sig in på är på sin plats.

Jag kan försäkra herr Gustafsson att när frågan behandlades i vår grupp och vi tog den ställning, som gruppmotionen ger uttryck åt, var det efter det att vi gått igenom en rad ungdomsfrågor och diskuterat vad som borde göras. Jag tycker ändå att vi skall ha så pass stor respekt för varandras

meningar att vi inte behöver tala om att man är ute på någon politisk hugg-sexa — jag kommer inte ihåg vilket uttryck herr Gustafsson använde.

Det är helt enkelt så som här påpekats att framför allt idrottsanläggningar men även utbildningen av instruktörer och ledare kostar mycket pengar. Vi har sådana erfarenheter av de ringa anslag som kommunerna får för idrottsanläggningar av skilda slag, att vi därför föreslagit 20 miljoner kronor i stället för 19,2 miljoner kronor. Detta är inte så märkvärdigt, men för herr Gustafsson, som alltid är van att yrka bifall till regeringens förslag, är det tydligen märkvärdigt. Vi som tillhör oppositionen måste själva gå igenom olika alternativ och undersöka hur vi bör framlägga våra förslag. Detta innebär inte att vi på något sätt avvikit från vår uppfattning att vi skall vara försiktiga med budgeten. Motiveringen till vår framstöt är alltså den vikt vi tillmäter idrotten främst för de stora ungdomskullar vi nu har.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eliasson i Sundborn säger att herr Hedlund inte har tillfälle att delta i denna debatt. Detta är ju faktiskt en sak som jag inte kan rå för. Herr Eliasson är irriterad över att jag talar om överbud. Jag tycker denna irritation är tillräckligt talande.

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Gustafssons i Stockholm ironiserande över att folkpartiet och centerpartiet hade kommit på samma linje i anslagsyrkandet men att de skulle ha olika utgångspunkter. Nu har ju herr Eliasson i Sundborn klarat av denna sak, och jag behöver inte gå in på den. Med anledning av vad herr Gustafsson och även herr Nilsson i Göingegården sagt om det egendomliga i att man i en motion yrkar på ett be-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

lopp som överstiger det som vederbörande anslagssökande organisationer har begärt, vill jag framhålla, att det inte är så underligt i detta fall. Men det behöver sägas ifrån ytterligare att Riksidrottsförbundet tidigare sökt ett större anslag. Det har i varje fall sökt omkring 5 miljoner kronor — kanske litet mera — men har insett det omöjliga i att få detta och därför sänkt kravet till ett mer »realistiskt» belopp. Inte ens detta sista belopp har beviljats till fullo. Genom nedprutning har beloppet sänkts till 2,1 miljoner kronor innevarande budgetår. Vi har föreslagit höjning av Kungl. Maj:ts förslag med 3 miljoner.

Med hänsyn till att behovet är så stort, som anförts av tidigare talare i denna debatt, och dessutom kapaciteten hos Riksidrottsförbundets idrottsplatskommitté är så stor, att man mycket väl kunde ha användning för ett anslagsbelopp på 5 miljoner kronor, anser jag att det från departementschefens utgångspunkter, vilka även herr Gustafsson i Stockholm sagt sig vilja stöda, hade varit möjligt att gå upp till det begärda beloppet. Härigenom tillgodoses ändå inte de behov som är klart redovisade.

Vidare talade herr Gustafsson om överbud. Jag har utgått från att det ligger något positivt i det uttalande, som utskottet gjort i sitt utlåtande, nämligen att »utskottet särskilt uppmärksammat behovet av anslag till idrottsanläggningar». I detta sammanhang uttalas även att en undersökning skall ske i samråd med Idrottens samarbetsnämnd. Avsikten är att man skall försöka få upp beloppet ytterligare, men man kanske vill undersöka i vilken form det skall utgå, vilka speciella anläggningar som skall tillgodoses o. s. v. Detta finner jag fullt förklarligt.

Det måste ändå ligga något positivt i detta uttalande. Under sådana förhållanden gör sig även herr Gustafsson skyldig till ett överbud, när han

räcker ut handen i riktning mot en höjning av anslaget. Han behöver därför inte ironisera så mycket över att man vill gå fram längs olika linjer i detta ärende.

Detta är en omdömesfråga. Herr Gustafsson sade att det finns mycket angelägnare ändamål. Självfallet finns det många angelägna uppgifter och vi har att göra en avvägning mellan dessa. Det föreslagna beloppet är egentligen ynkligt litet med tanke på att samtliga idrottsanläggningar i Sverige bara får 2 miljoner kronor per år i anslag samtidigt som behovet uppgår till 60—70 miljoner kronor per år. Det är i huvudsak kommunerna som får tillskjuta dessa medel. Tidigare fick klubbar och frivilliga organisationer i stor utsträckning stå för detta.

För att inte någon som argument mot det högre anslaget skall kunna anföra att detta skulle inverka på bostadsbyggandet vill jag framhålla, eftersom vi snart har att behandla en proposition om inskränkning av möjligheterna att bygga utan tillstånd, att ifrågavarande belopp är så litet, att det inte kan ha någon inverkan i detta avseende.

Vi står helt enkelt inför en omdömesfråga. Anser man detta vara ett angeläget behov, skall man stödja motionsyrkandena. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservation 6 a.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Jag hade väntat att handelsministern eventuellt skulle finna anledning att kommentera de uttalanden, som gjorts av utskottsledamöter och andra i denna debatt, men han avvaktar tydligen ännu. Jag tillåter mig därför säga några ord i denna fråga, även om många synpunkter i samma riktning har framförts på ett enligt min mening utomordentligt övertygande sätt av talare från oppositionssidan.

Herr Gustafsson i Stockholm ville inte bestrida att det kan behövas ett betydligt kraftigare handtag till våra idrotts-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

anläggningar. Han har tvärtom varit med om att skriva under något som jag, efter att ha läst ordalagen i statsutskottets utlåtande, skulle vilja beteckna som ett blygt framviskat överbud i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag. Ändå säger han i denna debatt, att det är märkligt att det kan finnas folk som vill ge mera pengar än organisationerna själva har begärt.

Senast herr Tobé har nu talat om hur det förhåller sig med detta. Jag tror inte att herr Gustafsson i Stockholm verkligen på allvar menar, att Riksidrottsförbundet, när det skurit ned sina krav på statliga bidrag till större idrottsanläggningar från en summa, som i nuvarande penningvärde skulle motsvara över 6 miljoner kronor, till 3 miljoner kronor, avsett detta vara ett uttryck för att Riksidrottsförbundet hade alldeles fel vid sin beräkning av det ursprungliga beloppet. Men herr Gustafsson ger intryck av att Riksidrottsförbundet verkligen skulle menat detta. Jag vill fråga herr Gustafsson om han anser detta vara en rimlig tolkning av Riksidrottsförbundets uppfattning?

Nej, det är så som herr Tobé framhöll — och denne känner till detta bättre än jag och kanske t. o. m. bättre än herr Gustafsson — att Riksidrottsförbundet år efter år fått avslag på sina äskanden. Det har fått nöja sig med ringa belopp. Mot denna bakgrund resonerar många föreningar så, att de har största möjligheten att få ordentliga anslag från Kungl. Maj:t, om de är försiktiga i sina anslagsäskanden. Därför anser jag herr Gustafssons sätt att använda Riksidrottsförbundets anslagskrav i denna debatt vara mycket osakligt.

Med det sagda har också herr Nilsson i Göingegården fått upplysning på den punkt, där han ställde sig så undrande, nämligen hur det kunde komma sig att reservanterna kunde tillstyrka ett belopp, vilket var något större än det som Riksidrottsförbundet begärt.

Det var inte egendomligare än vad herr Tobé nyss förklarade.

Herr Gustafsson i Stockholm säger, att i fjol föreslog vi från folkpartiet en höjning från 14 till 17 miljoner, medan vi i år föreslår en höjning från 17 till 20 miljoner, och herr Gustafsson betecknar detta som någon sorts auktion. Men, herr Gustafsson, vi klargjorde ju redan i motionen i fjol att vi anser att för ifrågavarande ändamål bör ske en successiv höjning år efter år, att tidigare anslag varit underdimensionerade och att beloppet nu bör bli väsentligt högre. Detta hävdar vi inte på något sätt för att vi skall kunna ligga litet över Kungl. Maj:t, utan vi har denna uppfattning alldeles oberoende av vad Kungl. Maj:t föreslår.

Skall vi tala om sambandet mellan Kungl. Maj:ts siffror och våra, så tror jag vi kommer sanningen närmare om jag får tillåta mig citera ett yttrande av en person inom idrottsrörelsen. Han sade, att vi inom idrottsrörelsen förstår mycket väl att vi aldrig skulle ha fått regeringen att gå med på en höjning från 14 till 17 miljoner på ett år, om man inte inom oppositionen gjort sin aktion 1963 för att få till stånd en höjning. Jag skall inte åtaga mig att uttyda herr Langes själsliv, men något ligger det väl i denna iakttagelse från politiskt håll.

Däremot tror jag mig kunna säga, utan att förolämpa herr Gustafsson i Stockholm, att när herr Gustafsson så ivrigt låtsar som om vi bara vill bjuda över med ett visst belopp etc. — något som ju inte alls är fallet — så finns det väl ingen i denna kammare som tvivlar på att om herr Lange föreslagit 16 miljoner i stället för 17, skulle herr Gustafsson stått här i talarstolen och försvarat förslaget om 16 miljoner. Att tycka precis som Kungl. Maj:t är tydligen inte att göra politik av frågan, men när vi tycker annorlunda än Kungl. Maj:t betecknar herr Gustafsson detta som att vi gör politik av frågan.

Avsättning till fonden för idrottens främjande

Skulle vi inte någon gång kunna komma ifrån denna ganska sterila diskussionsmetod? Det är inte så konstigt att vi tycker annorlunda — vi värderar helt enkelt annorlunda vad samhället av sina resurser bör avstå för ifrågasvarande ändamål. Varför skall man då äsätta våra förslag en stämpel som ger intrycket att det rör sig om något ovederhäftigt och futtigt? Varför skall man, när vi gör en annorlunda värdering än regeringen, tala om auktion, om överbud och om att göra politik?

Vill herr Gustafsson i Stockholm bestrida att det är naturligt att vi i denna kammare kan tycka annorlunda om vikten av att samhället stöder viss verksamhet? Vill herr Gustafsson bestrida att det är naturligt att vi också tar konsekvenserna av denna olika värdering och begär andra och större anslag?

Herr talman! Vi brukar ju inte i denna kammare behöva utbreda oss om vad idrottsrörelsen betyder. Vi är väl i långa stycken överens om idrottens värde — vad den innebär för den fysiska konditionen, vilken betydelse den har direkt och indirekt för vårt folk, vilken fostrande inverkan den har på ungdomen, vad den gör för den som annars skulle kunna komma på glid och mycket, mycket annat.

Landets statsminister talade ju för inte så länge sedan i Mora om idrottens betydelse, och jag må säga att han var ganska värtalig. Det vore mig ett nöje att läsa upp vad han sade, men kammaren har ont om tid och jag skall avstå därifrån. Jag tror emellertid att det var fler än jag som vid läsningen av statsministerns tal tänkte, att nog skall vi göra vad vi kan för att detta skall bli ett ganska dyrt tal för herr Erlander — d. v. s. ett tal som bör följas av en ökad beredvillighet från regeringens sida att stödja den verksamhet om vars betydelse för vårt folk man så värtaligt yttrar sig vid högtidliga tillfällen.

Under förra årets debatt om anslaget

till idrotten var det ett par talare som inte fann något bättre gemäle till de synpunkter som framförts bl. a. från mitt håll än frågan, varför vi inte tyckt på detta sätt flera år tidigare. Herr talman! Det tar väl ändå priset i fråga om steril debatt när man säger: Varför tyckte ni inte så här tidigare? Frågan är ju om det finns grund för det man i dag anser och i dag vill arbeta för. Man behöver inte gå långt tillbaka i tiden för att finna att vi på vårt håll haft en mycket positiv inställning på detta område. Men vad saken nu gäller är alltså vilka anslag denna kammare vill rösta för år 1964.

Låt mig till sist säga, herr talman, att enligt det synsätt jag företräder måste anslagen till idrotten pressas upp år efter år i måttlig takt men dock med väsentliga belopp. Det är uttryck för en värdering av vad idrottsrörelsen betyder. Det är uttryck för en uppskattning av vad det innebär att vi inom idrottsrörelsen har ledare i stort antal som med betydande uppoffring av tid, krafter och bekvämlighet gör insatser inom denna stora folkrörelse och som rimligen kan begära att samhället bereder dem någorlunda hyggliga arbetsvillkor.

Jag känner mig trots allt uppmuntrad av vad utskottet har skrivit och av statsrådets förslag. Vi har fått en höjning från i fjol till i år, större än tidigare. Vi har fått en skrivning från statsutskottet som dock är ett halvt löfte att man skall pröva vilken väg som är lämpligast för att ge ett ökat stöd etc. Från vår sida kommer vi, herr talman, att fortsätta att pressa på för att den utveckling som kommit i gång skall fortgå.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s) kort gemäle:

Herr talman! Låt mig först säga att det finns ju även andra vägar på vilka idrotten stöds. Jag vill peka på att ett betydande stöd lämnas till de fritidsgrupper som någon tidigare talare

Avsättning till fonden för idrottens främjande

nämnde om genom anslag på åttonde huvudtiteln, och man kan väl också säga att nöjeskattens slopande för några år sedan innebar en ökning av stödet till idrotten.

Jag begärde egentligen ordet med anledning av vad herr Ohlin sade. Naturligtvis är jag djupt bedrövad om jag nu har pådyvlat honom att han skulle ha haft några politiska spekulationer; det är klart att det får man inte göra.

Herr Ohlin behöver inte tolka utskottets skrivning som en viskning då det gäller bidraget till idrottsanläggningar — det är, herr Ohlin, en klar beställning att man skall se ordentligt på den saken. Jag menar därmed att bidraget till idrottsanläggningar är en specialfråga som kan vara förtjänt av att tagas under särskilt övervägande, men i utskottet har vi ansett att det i år inte finns någon anledning att ytterligare höja det belopp som handelsministern har föreslagit.

Sedan säger herr Ohlin, att om nu regeringen hade föreslagit 16 miljoner kronor, så skulle herr Gustafsson ha försvarat detta belopp. Ja, det är mycket möjligt, herr Ohlin. Jag skulle kunna föreställa mig att om någon hade föreslagit mer än de 20 miljonerna, så skulle herr Ohlin också ha kunnat tala för det och ansett att det hade varit lika riktigt med 21 eller kanske 22 miljoner. Nej, herr Ohlin, varken de 17 eller de eventuella 16 eller 15 eller kanske de 20 eller de 25 miljonerna är måhända så absolut exakt avvägda. Det kan hända att man får lov att väga det ena angelägenhetskravet mot det andra och försöka komma fram till vad man anser vara det rimliga. De 20 miljonerna — jag vidhåller detta — är utan tvekan inte ett större belopp än att det skulle kunna gå åt, men man måste ställa detta anslagsbehov i relation till andra angelägna uppgifter som vi har i samhället. Herr Ohlin skall inte ett ögonblick försöka inbilla mig att hans avsikt skulle vara någon annan än att

försöka framstå som idrottsvänligare än regeringen.

Herr Ohlin ifrågasätter också, om inte han och folkpartiet har rätt att tycka och föreslå vad de vill. Jovisst, och den rätten har i varje fall aldrig jag försökt förmena dem.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustafssons i Stockholm replik hade ingenting att göra med vad jag yttrade. Jag hade aldrig ens ifrågasatt att herr Gustafsson skulle kunna hindra mig att föreslå vad jag vill. Jag är full av vördnad och respekt för den socialdemokratiska gruppen och dess ordförande här i kammaren, men dessa känslor sträcker sig inte så långt att jag på något sätt skulle vara hämmad att lägga fram förslag som jag anser vara riktiga. Herr Gustafsson kan vara ganska lugn på den punkten; han utövar inte något inflytande som skulle kunna binda mina händer när det gäller verksamheten i denna kammare.

Herr Gustafsson sade, att om någon hade föreslagit mer än 20 miljoner, hade herr Ohlin säkert talat för detta förslag. Har inte herr Gustafsson observerat att det faktiskt finns ett förslag som överstiger 20 miljoner — det kommer t. o. m. från en mycket uppskattad partivän till mig — utan att jag ändå har talat för det? Den repliken föll alltså platt till marken, herr Gustafsson! Jag har inte talat om mer än 20 miljoner kronor, därför att jag anser att man måste ta hänsyn till resursernas storlek och till att det är klokast när det gäller anslag av denna typ att röra sig med höjningar i måttlig takt.

Det intressantaste var emellertid när herr Gustafsson sade att utskottsmajoriteten inte kom med någon liten viskning utan sade klart ifrån att anslaget till idrottsanläggningar var någonting som tydligen skulle behöva ökas. Sedan sade han emellertid att man skulle ta det under övervägande. Men varför inte göra någonting nu? Vill inte herr Gustafs-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

son erkänna att behovet är så pass stort? De siffror som angivits tidigare i dag är dock så övertygande, att man får säga att det är väl motiverat att ta någon konsekvens av denna inställning nu, även om detta skulle medföra att man finge gå litet ifrån Kungl. Maj:ts förslag.

Så säger herr Gustafsson att man får ställa dessa anslag i relation till andra. Ja, givetvis. Det är just när man gör detta som de värderingssynpunkter man anlägger spelar in, ty det är ju just värderingen av olika sakers vikt och betydelse som avgör denna avvägning. Av den anledningen har vi på vårt håll t. o. m. varit med om att föreslå vissa skattehöjningar som herr Gustafsson inte kunde tänka sig att vara med om och vissa utgiftshöjningar som herr Gustafsson inte heller kunde tänka sig att gå med på. Varför då inte erkänna ärligt och uppriktigt, att det är fråga om en värdering som ligger till grund för den avvägning som vi alla i denna kammarare har att göra hundra gånger så visst som en.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Det kanske kan synas en smula överflödigt att jag tar till orda på detta stadium i debatten, men herr Ohlin efterlyste ett inlägg från mig, och efter de i varje fall på en punkt ganska välvilliga ord som han riktade till mig skall jag försöka att i all korthet efterkomma hans önskemål.

Jag har tidigare uttalat min glädje över det intresse riksdagen i stigande grad under de senaste åren har visat för idrotten. Herr Eliasson i Sundborn var vänlig nog att erinra om mitt understrykande i fjol av den saken, och jag kanske inte behöver uppta kammarens tid med att än en gång utveckla varför vi där har en helt överensstämmande grundsyn.

Herr Ohlin, som ju är en av huvud-

motionärerna, är så entusiastisk för idrotten, att han till och med för inte så länge sedan var synlig på Råsundaläktaren. Jag tror säkert att det var ett uttryck för en djup övertygelse, ty enligt vad jag har mig bekant förekom inte någon TV-utsändning vid det tillfället. Och historien förmåler inte heller att herr Ohlin begagnade pausen i halvtid till att utdela goda råd.

Men när jag lyssnat på denna debatt och när jag har tagit del av motionärernas och reservanternas uppfattning om herr Ohlins motion, har jag inte kunnat undgå att göra den reflexionen att herr Ohlin har lärt sig en av huvudreglerna för fotbollsspel dåligt, nämligen offsideregeln. Den säger nämligen att en spelare inte får springa förbi alla motståndare och ställa sig framför motståndarnas mål och där invänta bollen. Gör man det, ställer man sig offside och blir försatt ur spel. Jag tycker att det är i princip vad herr Ohlin gör, när han i sina anslagsyrkanden till och med går ett stycke längre än vad idrottens egna organisationer har begärt.

Även jag har en viss erfarenhet av idrottens organisationer, och jag kan intyga att de många gånger har visat prov på både realism och verklighetsinne. Men jag har aldrig träffat några så blygsamma idrottsmän — allra minst i mitt eget förbund — att de inte med kraft understrukit vad deras verkliga önskemål har varit. Jag vill också erinra om, ärade kammarledamöter, att Kungl. Maj:ts proposition mottogs mycket välvilligt av ledande representanter för Riksidrottsförbundet. Inte ens herr Tobé torde kunna förneka att man där var förhållandevis tillfredsställd, vilket även framgick av kommentarerna till statsverkspropositionen i ett nummer av Svensk Idrott som jag vill hänvisa herr Ohlin till.

Jag vill tillägga att en av de ledande talesmännen för idrotten till och med gick så långt, att han sade sig vilja ut-

Avsättning till fonden för idrottens främjande

bringa ett leve — låt vara endast tvåfaldigt den gången — för det förslag som framlagts. Det tycker jag talar starkt för att det finns även andra överväganden bakom herr Ohlins yrkande än bara omtanken om idrotten. Man har litet svårt att frigöra sig från den misstanken, trots det anförande som herr Ohlin nyss höll.

I övrigt har jag inte mycket att tillägga utöver vad utskottets talesman här anförde. Idrottsanslagen har höjts år från år. Man kan tycka att de har höjts med ganska blygsamma belopp, men det tror jag inte att man rätteligen kan göra gällande, om man ser vad som har skett under de två senaste åren. Jag erkänner dock att goda skäl kan anföras för att gå ännu längre. Men man kommer ändå inte ifrån — det har redan framhållits av utskottets talesman — att vi är tvungna att göra avvägningar på detta liksom på andra områden. Och när sedan avvägningen utfaller så, att man inom de anslagsäskande organisationerna är förhållandevis tillfredsställd, får man väl ändå säga att avvägningen inte har varit orimlig utan har utfallit ganska väl.

Sedan skall jag bara göra två påpekanden. Jag vill fästa uppmärksamheten på att den ansvarige departementschefen, d. v. s. jag själv, vid fördelningen av tillgängliga medel inom ramen för idrottsanslagen sedan 1955 har tagit särskild hänsyn till motionsidrottarna. Detta betyder inte någon underskattning av tävlingsidrottens betydelse, men jag har ansett motionsidrotten vara i särskilt starkt behov av stöd. Jag vill här lämna ett par siffror som illustrerar vilka följder denna min inställning har haft.

Korporationsidrotten åtnjöt 1955 ett anslag på 417 000 kronor. Vid anslagsfördelningen för budgetåret 1963 fick korporationsidrottsförbundet 932 000 kronor. Där var det alltså åtskilligt mer än en fördubbling. Vidare har handikappsidrotten, d. v. s. de döva och

andra handikappade grupper, fått höjda anslag år från år; från 7 000 kronor 1955 till 83 000 kronor 1963. Samtidigt har i budgeten i annan ordning också kunnat lämnas stöd till ungdomsidrotten, vilket herr Gustafsson i Stockholm nyss erinrade om.

Jag vill tillägga att detta givetvis betyder att tävlingsidrotten inte har fått motsvarande ökning, även om den inte har blivit lottlös. Man bör där uppmärksamma att tävlingsidrotten 1961 fick ett för de mindre publikdragande tävlingsgrenarna verksamt tillskott när nöjesskatten togs bort. Även den saken skall vi ta hänsyn till. Jag har inte hört den omnämnas här i debatten.

Slutligen läste jag med stort intresse vad utskottet skriver om behovet av anslag till idrottsanläggningar. Det är välbetänkta ord — som också har påpekats av reservationens företrädare. Jag vill där bara säga att den uppmaning som utskottet gjort om att närmare låta undersöka hur det statliga stödet för idrottsanläggningar bör avvägas och efter vilka grunder det bör utgå och fördelas har jag för avsikt att efterkomma och därvid koppla in idrottens samarbetsnämnd.

Herr TOBÉ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först skall även jag be att få instämma i det tvåfaldiga levet. Det är ett bra förslag jämfört med föregående års förslag, men det kan förbättras.

Jag begärde ordet med anledning av att statsrådet påpekar att hans erfarenhet från fotbollsförbundet säger honom att man nog begär vad man vill ha. Nu är saken den, och det har jag tidigare sagt, att man bör vara uppriktigt och tala om det verkliga förhållandet. Vid ett riksidrottsmöte för några år sedan — jag kan inte ange exakt tidpunkt, men det var samtidigt med att riksidrottsstyrelsen sänkt sina anspråk — togs denna sak upp vid en remissdebatt. Riksidrottsstyrelsen fick då ovet

Avsättning till fonden för idrottens främjande

för att den sänkt sina anspråk med anledning av att den ansåg det hopplost att begära mera. I detta fall hade man önskat fem miljoner kronor, men man ansåg det oréalistiskt att få detta belopp med hänsyn till att saken behandlats tidigare. Därför skar man ner äskandet. Det är fakta i denna sak.

Med anledning av vad statsrådet sade avslutningsvis skulle jag vilja ställa frågan: Var det meningen att Idrottens samarbetsnämnd skulle behandla sådana här saker? Gällde det inte för nämnden att etablera ett annat samarbete, nämligen en avvägning mellan olika anslagsökande på det budgettekniska området? Utskottet har inte nu skrivit att samarbetsnämnden skulle ha hand om denna sak utan att anslagsbehovet skulle undersökas i samarbete med Idrottens samarbetsnämnd. Jag tror emellertid att »i samråd med» är ett riktigare uttryck.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag betvivlar uppriktigt sagt inte att man i och för sig skulle motivera ett tre gånger så stort anslag som det herr Ohlin i år ansett sig kunna ställa sig bakom till idrottens fromma. Men jag menar att när man skall begära ett anslag måste det komma in en viss realism och verklighetsbedömning i bilden. Det sker på alla håll. Ingen är så egendomligt funtad att han inte förstår att våra resurser ändå är begränsade.

När riksidrottsförbundet angett sitt anslagsbehov till — om jag minns siffran rätt — 19 228 000 kronor, har det emellertid inte skett mot bakgrunden av stor försiktighet utan man har utifrån den allmänna bedömningen av de resurser som finns över huvud taget gjort en avvägning som man tror i någon mån skall tillgodose idrottens intressen.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Handelsministern måste ändå känna sig trängd i debatten när han anser sig böra underhålla kammarrens ledamöter med att jag varit på Rasunda-läktaren. Herr Lange menade tydligen att det borde vara förbehållet allenast regeringens ledamöter att vistas där. Ni får väl komma med något förslag till nya regler för att åstadkomma detta.

Jag kan annars tala om för herr Lange, när han nu intresserar sig för min person, att jag innan jag blev politiker var en flitig gäst på Stadionläktaren. Mina mest intensiva minnen — de politiska inte undantagna — hänför sig just till Stadionläktaren. Har man sett von Wachenfeldt springa stafett 4 × 100 meter och vinna och sett andra sådana saker glömmer man det inte så lätt. Skulle inte herr Lange för en gångs skull kunna övergå till att argumentera i sak i stället för att likom antyda att det finns något annat än ett ärligt intresse hos motståndarna.

Herr Lange säger att jag ställer mig offside genom att begära mer än vad riksidrottsförbundet begär. Den saken får anses klargjord genom inlägg av föregående talare, bland annat herr Källstad. Men vi angav redan i fjolårets motion, då vi inte visste något om regeringens förslag eller något om riksidrottsförbundets begäran, att vi ansåg det vara motiverat med en successiv anslagshöjning om — jag minns inte exakta siffran — tre eller fyra miljoner kronor om året. Det är alltså inte fråga om något förslag som lagts fram i relation till något annat utan vårt förslag var ett uttryck för en egen uppfattning som vi deklarerade redan för ett år sedan.

Till sist säger herr Lange att det är klart att riksidrottsförbundet gör en verklighetsbedömning. Ja, som herr Tobé har påpekat, ingår kanske inte i denna verklighetsbedömning en komplett överblick över hela den statliga

Avsättning till fonden för idrottens främjande

budgeten där man säger att just så och så mycket tycker vi kan pressas in, utan en bedömning av regeringens och herr Langes inställning och en bedömning av det belopp man tror att man bör begära för att få ut så mycket som möjligt av regeringen. Herr Lange menar nog inte på allvar att nedprutningen av anslagen till större idrottsanläggningar är uttryck för att man anser att det inte behövs mer pengar. Det är i stället ett uttryck för att man anser att det kan vara realistiskt att begära det som begärts. Men i verkligheten önskar man ett icke oväsentligt större belopp.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Herr Ohlin kan ur protokollet utläsa att när jag med tillfredsställelse konstaterade och talade om för kammaren att herr Ohlin varit synlig på Råsunda-läktaren, tog jag detta som ett genuint uttryck för herr Ohlins idrottsintresse. Det var allvarligt menat. Jag kommer med förtjusning att hälsa honom välkommen på Råsunda även i fortsättningen.

Sedan säger herr Ohlin att man inte kan påstå att han har ställt sig offside genom att denna gång begära ett anslag som överstiger vad riksiddrottsförbundet begärt, och han hänvisar till att han föregående år också begärde en stor anslagsökning. Ja, herr Ohlin, en spelare kan flera gånger under sitt liv ställa sig offside — det händer t. o. m. att han under samma match gör det mer än en gång.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig först säga att jag gjorde mig skyldig till en lapsus lingua. Alla vet att von Wachenfeldt var 400-meterslöpare och att stafetten gällde 4 × 400 meter.

Herr Lange misstar sig. Det var inte alls så att vi begärde en höjning i fjol och att vi begär en höjning i år. Redan

i fjol angav vi att vi ansåg att en successiv årlig höjning var motiverad. Vi angav siffran till ungefär 4 miljoner kronor om året under några år framåt. Det är därför som det är fullständigt hopplöst för handelsministern att påstå att när vi valde den siffran vi valde, utgjorde detta ett uttryck för att vi ville ligga högre än den eller den. I själva verket skulle vi kunna ligga ungefär en miljon kronor högre än vi gjorde och ändå befinna oss inom ramen för vad vi begärde i fjol. Vi har möjligen varit en aning för försiktiga. Det är den kritik herr Lange kan rikta mot oss ur den synpunkten.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Såvitt jag vet har herr Ohlin i år inte nöjt sig med en anslagsökning på 4 miljoner kronor. Det är mera det är fråga om.

Sedan vill jag till herr Ohlin säga att jag visst hörde hans felsägning när det gällde von Wachenfeldts distans, men herr Ohlin har så lätt att ta illa åt sig av varje försök till skämt, att jag var rädd för att han ånyo skulle börja tänka alltför mycket på den engelska kungalängden. Det var därför jag inte korrigerade honom.

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Jag har inte av fotbollförbundets ärade ordförande fått betyget att stå offside utan får som center vara ganska tillfreds. Jag skulle kanske också kunna tillägga att jag har varit på Råsunda. Däremot finns det ett par idrottsplatser jag inte har besökt och det beror på att de ännu inte kommit till stånd, eftersom kommunerna får så små bidrag.

Jag begärde ordet för att säga några ord till herr Gustafsson i Stockholm, som tyvärr förvandlade debatten om idrottsanslaget till ett politiskt gräl. Jag började med att konstatera att vi var överens om att idrotten är av stort

Avsättning till fonden för idrottens främjande

värde men att vi har olika meningar om anslagsbehovet. Herr Gustafsson talade om irritation och överbud. Han har anledning att fundera på uttrycket överbud och erinra sig vissa centerpartiförslag i fråga om folkpensionen och barnbidragen vid fjolårets riksdag. När nu samma förslag framläggs vid årets riksdag, talar han inte längre om överbud. Men det kanske beror på att förslagen kommer med »his masters voice», och då är de tydligen acceptabla.

Herr HAMRIN i Jönköping (fp):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att blanda mig i denna debatt om huruvida avvägningen av idrottsanslaget kan vara rimlig och godtagbar eller inte. Jag skall bara i allra största korthet be att få göra en randanmärkning.

Det har under hand uttryckts någon undran över att det under den allmänna motionstiden i år inte ställts något yrkande — kanske jag skulle säga det obligatoriska yrkandet — om att en speciell sportgren, nämligen boxningen, skulle undantas från den statliga bidragsgivningen. Låt mig här säga att det kanske inte är påkallat att på nytt ta blodprov på riksdagen i denna fråga, eftersom riksdagen ju med jämnmot tycks finna sig i att vårt land alltmer synes vara på väg att nå internationell »berömmelse» som ett boxningens Eldorado — jag hoppas att kammarens ärade ledamöter observerade citations-tecknen kring ordet berömmelse. Hur det sedan går med vårt lands anseende som kulturnation, skall jag just nu inte uttala mig om.

Men därtill kommer, och det är kanske det viktigaste skälet till att yrkandet i år uteblivit, den omständigheten att det inom ramen för Nordiska rådets verksamhet har gjorts föranstaltningar om att få till stånd en ingående och mer omfattande undersökning av boxningssportens skadeverkningar. Låt mig till sist bara få tillägga att man har

anledning livligt hoppas att denna undersökning snarast måtte komma till stånd.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 6 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen 6 b) av fröken Andersson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eliasson i Sundborn begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Nilsson i Göingegården votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 71:o) mom. 1) i statsutskottet utlåtande nr 10 antager reservationen 6 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen 6 b) av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Göingegården begärde

Väckta motioner om statsbidrag till Sveriges schackförbund

emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 67 ja och 41 nej, varjämte 103 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 71:o) mom. 1) i utskottets utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 6 a) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Eliasson i Sundborn begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 110 ja och 100 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 72**Väckta motioner om statsbidrag till Sveriges schackförbund**

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av her-

rar *Erik Svedberg* och *Erik Olsson* (I: 424) och den andra inom andra kammaren av herr *Fagerlund m. fl.* (II: 479), hade hemställts att riksdagen i skrivelse till regeringen gäve uttryck för uppfattningen att Sveriges schackförbunds verksamhet principiellt måtte jämföras med övrig idrottsrörelse och i enlighet härmed beviljas årliga anslag, som i princip beräknades på samma sätt som anslag till den fysiska idrotten, samt att Sveriges schackförbund för budgetåret 1964/65 tilldelades ett statsanslag om 50 000 kr.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 424 och II: 479 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Eliasson* i Sundborn och *Kellgren*.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **KELLGREN** (s):

Herr talman! Det är inget stort ärendet vi har att behandla under punkt 72. Det gäller frågan om visst statsbidrag till Sveriges schackförbund; statsbidrag vore berättigat därför att man kan jämföra schack med annan idrottslig verksamhet. Anledningen till att jag tagit till orda är just att jag vill påpeka att schack påminner oerhört starkt om den vanliga idrotten och fysiska träningen. Den schackliga verksamheten har samma mål som den vanliga idrotten: den siktar till tävling, den tillvaratar det fostrande momentet i tävlingen och träningen, och alla förberedelserna för tävlingsdeltagande under kamratliga men regelbundna former betyder också en fostran. Schacket blir på detta sätt helt jämförbart med den övriga idrotten.

Den schackliga verksamheten åtnjuter inget statsbidrag, om man undantar ungdomsverksamheten som bl. a. tack vare det intresse som handelsministern visat för schack har fått anslag av lotterimedel. Det är naturligtvis alla som är

Väckta motioner om statsbidrag till Sveriges schackförbund

schackligt intresserade utomordentligt tacksamma för. Vad jag vill påpeka, utom detta att schack i hög grad påminner om vanlig idrott, är att utskottet när det avstyrkte dessa motioner borde ha kunnat kosta på sig att ge någon motivering. Utskottet säger helt enkelt att det inte anser sig på de i motionerna framförda skälen kunna tillstyrka det framställda yrkandet, utan att försöka visa att dessa skäl är på något sätt felaktiga eller oriktiga. Det är egentligen för att efterlysa de motiv man kan ha haft för sitt avslagsyrkande inom utskottet som jag tagit till orda, så att dessa motiv åtminstone kan införas i kammarens protokoll. Jag väntar med spänning på vad utskottets talesman kan ha att säga.

Herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Kellgren började sitt anförande med att säga att det finns vissa likheter mellan idrott och schackspel. En likhet är givetvis att det även i schackspel förekommer löpare. Vidare efterlyste han motivet för utskotts-majoritetens avstyrkande.

Det är väl ändå en väsentlig skillnad mellan idrott och schackspel. Idrotten syftar ju till fysisk fostran av utövarna, men flyttandet av schackpjäser kan väl inte vara så fysiskt ansträngande att det innebär fysisk fostran. Därför tycker jag inte att det behövs någon utförlig motivering för vårt avstyrkande.

Skall man lämna bidrag till schack, så varför inte också ge bidrag till bridge! Och om jag vore intresserad av pokerspel kunde jag ju begära bidrag till att bilda en pokerklubb. Man kan hamna nära nog var som helst, om man inte sätter en gräns mellan vad som skall betraktas som idrott och annan fritidsverksamhet.

3—Andra kammarens protokoll 1964. Nr 13

Herr KELLGREN (s):

Herr talman! Jag vill bara påpeka för utskottets talesman att det krävs även fysiska förberedelser för att de som tävlar i avancerat schackspel skall få den fysiska och psykiska spänst som fordras härför. Herr Gustafsson i Stockholm sade vidare, att om man inte drar en gräns någonstans, kan man väl tänka sig bidrag även till poker och liknande. Skillnaden mellan schack och sådana spel som herr Gustafsson nämnde är att i schack beror utgången helt på spelarnas individuella skicklighet, medan slumpen är avgörande i de spel som herr Gustafsson nämnde. Schack är det enda spel som finns, där slumpen helt eliminerats.

Jag kommer denna gång inte att ställa något yrkande, ty det är uppenbart att det skulle fordras en ganska intensiv pedagogisk verksamhet i kammaren för att vinna förståelse för synpunkten att schack i varje fall är »jämförbart» med idrottslig verksamhet såsom tyngdlyftning, boxning, fotboll eller vad det vara månde.

Skall vi delta i internationella schacktävlingar, måste vi vara så väl rustade som möjligt på detta område. Ett mindre statsbidrag skulle kunna medverka till att vi kunde hävda oss lika väl i schack som inom andra tävlingsgrenar.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Jag tror inte man skall förtvivla om möjligheterna att åstadkomma den åsiktsförändring hos kammarens ledamöter som erfordras för att vinna förståelse för förslaget om stöd åt schackspelet. Sedan i fjol kan nämligen konstateras en betydande framgång för dessa strävanden framför allt inom statsutskottet. Detta utskott hade i fjol att behandla en kommunistisk motion med ungefär samma yrkande som i de nu föreliggande motionerna. Då hade ingen av dem som i år är reserveranter stött motionsyrkandet. I

Avsättning till fonden för friluftslivets främjande

statsutskottet har vi alltså i alla fall haft en viss framgång.

Jag har också fäst mig vid att statsutskottet i år använt exakt samma motivering i den mån man kan tala om motivering, nämligen att det dock finns möjlighet att utverka en del anslag till ungdomsschacket. Jag påpekade i fjol att till de 30 000 aktiva deltagarna i ungdomsschack anslogs det året tillsammans 1 500 kronor. Det innebar utslaget på de aktiva medlemmarna 5 öre per medlem. Utskottet tyckte tydligen då att det var ett tillräckligt stöd och anser uppenbarligen detsamma även nu.

Herr Kellgren ville inte yrka bifall till motionen. Jag skall i stället göra det. Jag hemställer om bifall till motionen.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 424 och II: 479; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Holmberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 72:o) i utskottets utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionerna I: 424 och II: 479.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Holmberg begärde emellertid rösträkning, varför votering

medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 132 ja och 44 nej, varjämte 30 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 73**Avsättning till fonden för friluftslivets främjande**

Kungl. Maj:t hade (punkt 74, s. 147—150) föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 2 600 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Torsten Andersson* (I: 337) och den andra inom andra kammaren av herr *Grebäck m. fl.* (II: 366), i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 5 100 000 kr., att disponeras i enlighet med vad statens friluftsnämnd förordat;

dels en inom andra kammaren av fru *Ryding m. fl.* väckt motion (II: 461), vari hemställts att riksdagen till förevarande ändamål måtte anvisa ett belopp av 5 100 000 kr. i enlighet med av statens friluftsnämnd ställt yrkande;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 543) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 665), i vilka motioner hemställts 1. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att fritidsutredningen erhöles uppdrag att genom samråd och överläggningar med arbetsmarknadens parter, representanter för viktigare servicenäringar på fritidsområdet, kommunrepresentanter och företrädare för den centrala skolledningen söka klarlägga prognoserna i

Avsättning till fonden för friluftslivets främjande

fråga om särskilt semestertidens säsongmässiga disponering och de praktiska möjligheterna för en ökad säsongspridning, 2. att till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret 1964/65 under tionde huvudtiteln måtte anvisas ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 1 400 000 kr. förhöjt anslag av 4 000 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 337 och II: 366, II: 461 samt I: 543 och II: 665, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 2 600 000 kr.;

2. i anledning av motionerna I: 543 och II: 665, såvitt nu var i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört i fråga om semestertidens säsongmässiga disponering m. m.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson, Bengtson, Per Jacobsson, Sundin, Harry Carlsson, Ståhl, Eliasson* i Sundborn, *Antonsson, Nelander* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet bort under 1. hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 543 och II: 665 såvitt nu var i fråga ävensom med avslag å motionerna I: 337 och II: 366 samt motionen II: 461, till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 4 000 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr GREBÄCK (cp):

Herr talman! Det är inte utan att jag tycker att statsutskottet i sitt utlåtande beträffande punkten om avsättning till fonden för friluftslivets främjande uttrycker sig litet underligt. Utskottet sä-

ger i första meningen av sitt yttrande: »Av statsrådsprotokollet framgår att långt gående yrkanden hos Kungl. Maj:t framställts angående höjning av anslaget till fonden för friluftslivets främjande. Dessa yrkanden går ut på en höjning från det nuvarande beloppet om 2,1 milj. kr. till 5,1 milj. kr.»

Det är klart att man kan tycka att det är långtgående yrkanden att begära denna höjning. Men man kan å andra sidan fråga vilken eller vilka som har begärt denna höjning. Det är ett antal motionärer, vilka emellertid till stöd för sina yrkanden åberopar vad 1962 års fritidsutredning har begärt i en promemoria till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, vilken promemoria överlämnades i september 1963. I denna promemoria har utförligt motiverats varför utredningen finner denna höjning skäligen.

Under sådana förhållanden är det litet konstigt att längre ned i utskottets yttrande läsa följande: »Enligt utskottets uppfattning saknas f. n. tillräckligt underlag för en ur olika synpunkter fullständig avvägning av de olika anslagsbehoven inom förevarande område. Bättre hållpunkter för en bedömning härutinnan torde föreligga sedan 1962 års fritidsutrednings betänkande framlagts.» Man har då anledning att ställa frågan: Vad är det för bättre hållpunkter utskottet väntar sig att 1962 års fritidsutredning skall prestera utöver dem som har redovisats i nämnda promemoria?

Friluftsfonden kom till genom ett riksdagsbeslut 1939. Man tog då 20 procent av de inlevererade tipsmedlen, vilka då uppgick till 15 miljoner kronor. Man avsatte alltså av dem 3 miljoner kronor till friluftsfonden. Om man skulle göra på samma sätt i dagens situation — de inlevererade tipsmedlen uppgår väl till 100 miljoner kronor i dag — och avsätta 20 procent skulle det bli ett rätt aktningvärt belopp. Av olika skäl har riksdagen inte fullföljt vad man började

Avsättning till fonden för friluftslivets främjande

med 1939. Det är alltså på fritidsutredningens begäran som friluftsnämnden gjort en uppskattning av det årliga aktuella medelsbehovet, och det har man uppdelat på olika anslagsposter. Till friluftsgårdar begär man 1,2 miljon kronor, till semesterbyar 1,4 miljon kronor, till vandrarhem 0,8 miljon kronor, till campingplatser 0,8 miljon kronor, till friluftsbad 0,5 miljon kronor, till lägerverksamhet 0,2 miljon kronor och till administrationskostnader 0,2 miljon kronor, eller sammanlagt 5,1 miljoner kronor.

Fritidsutredningen säger med anledning av denna uppskattning: »Mot bakgrunden av betydelsen av välplanerade och välutrustade anläggningar för det rörliga friluftslivet och med hänvisning till den gjorda behovsanalysen, har utredningen kommit till den uppfattningen att det nuvarande stödet till friluftsanläggningar är i högsta grad otillfredsställande och icke står i rimlig relation till den betydelse, som numera allmänt tillerkännes ett aktivt friluftsliv.»

Vidare säger utredningen: »En av de viktigaste uppgifterna enligt utredningens mening synes vara att föreslå åtgärder, som medverkar till en rimlig avvägning mellan å ena sidan den enskilda fritidsbebyggelsen och å andra sidan stödjepunkter för det rörliga friluftslivet. Av utomordentligt stor betydelse synes vara att det rörliga friluftslivets anläggningar representerar en betydligt billigare boendeform än fritidsstugan, och därför kanske är den enda form som står till förfogande för stora befolkningsgrupper, exempelvis ungdomen. Om man sålunda vill bereda en så stor del av svenska folket som möjligt tillfälle till ett rikt och omväxlande friluftsliv till rimliga kostnader, finns all anledning att kraftigt befrämja tillkomsten av välplanerade och välutrustade kollektiva anläggningar.»

Utredningen anför även som exempel på behovet av åtgärder från samhällets sida för att komma till rätta med för-

hållanden som börjar bli olidliga, att man vid sina resor påträffat större allmänna badstränder, som under högsäsongen frekventeras av tusentals, ja, tiotusentals personer, där de sanitära anordningarna varit bristfälliga eller obefintliga. Detta gäller exempelvis flera av de livligt besökta badstränderna på västkusten och kan där leda till oeffektiva förhållanden för besökare och på orten boende. Det synes därför utredningen i hög grad befogat att statsbidrag utgår så att bättre förhållanden kan åstadkommas på detta område. De nuvarande förhållandena ger ett nytt exempel på hur kösamhället sprider sig undan för undan — och tydligen inte är utan sina vådliga konsekvenser.

Sedan utredningen hopat skäl på skäl varför det är ekonomiskt motiverat att samhället i ökad utsträckning engagerar sig i dessa frågor säger man: »Vad slutligen beträffar det aktuella medelsbehovet i friluftsfonden anser utredningen att friluftsnämnden framlagt utomordentligt starka skäl för en omedelbar uppräknings av densamma till 5,1 miljoner kronor. Utredningen har för sin del kommit till resultatet att det för åtskilliga av delposterna hade funnits skäl att räkna med betydligt högre belopp. Utredningen har även i det föregående förordat ett par utvidgade användningar för fondens medel, nämligen dels för markförvärv i vissa fall för friluftsanläggningar, dels för sanitära anordningar på allmänna badstränder.»

Det ter sig då litet märkligt när utskottet säger, att det saknas tillräckligt underlag för en avvägning av olika anslagsbehov inom förevarande område och att man behöver ännu bättre hållpunkter för att kunna bedöma en avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag. Utvecklingen på friluftslivets område är lavinartad och problem hopas på problem. Jag tror att det är absolut nödvändigt att friluftsfonden får ökade medel till sitt förfogande både för planläggning av olika åtgärder på detta område

Avsättning till fonden för friluftslivets främjande

och för att man snabbt skall kunna komma till rätta med alla de problem som sammanhänger med de ändamål som friluftsfonden lämnar anslag till.

Då jag förstår att det är tämligen utsiktslöst att yrka bifall till den motion som jag och några medmotionärer avgivit och som innebär att fonden skulle ökas med 3 miljoner kronor, vill jag i stället förena mig med de reserverter som har begärt en ökning av fonden till 4 miljoner kronor.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkt 73 fogade reservationen av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

I detta anförande instämde herr *Tobé* (fp).

Fru **RYDING** (k):

Herr talman! Idrottens stora värde för ungdomen, om vilket det talades så mycket under debatten om punkt 71, är väl alla ense om. I princip anser vi på vårt håll att idrotten bör åtnjuta ett mycket starkt stöd från statens sida, men vi kan inte finna det befogat att stödja en borgerlig överbudspolitik i detta avseende.

Vi är alltså inte motståndare till ökade anslag, men vi önskar att ökningen i år skall läggas på fonden för friluftslivets främjande. Det finns ungdomar, som inte vill eller som av olika anledningar inte kan engagera sig i aktivt, egentligt idrottsutövande, liksom det också finns ungdomar som är föreningslösa. Vidare önskar även många äldre utnyttja sin fritid för något slag av friluftsliv — härvidlag finns det ingen åldersgräns.

Med denna utgångspunkt anser vi det motiverat att man satsar kraftigare på att tillgodose dessa olika kategoriers intressen, och vi har därför i motion nr 461 i denna kammare hemställt att ett belopp av 5,1 miljoner kronor skall anvisas till fonden för friluftslivets främjande i enlighet med av statens friluftsnämnd framställt yrkande.

Statsutskottet har avstyrkt denna mo-

tion liksom herr Grebäcks motion med hänvisning till 1962 års fritidsutredning. Jag är helt ense med herr Grebäck när han påpekar att det inte riktigt stämmer vad som i handlingarna säges om att man för närvarande saknar tillräckligt underlag för att ur olika synpunkter avväga de skilda anslagsbehoven. Det föreligger nämligen ett sådant underlag.

Utskottet framhåller att man i nuvarande läge — och jag tolkar detta så att man först vill avvakta slutförandet av 1962 års fritidsutredning — inte önskar förorda någon avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag. Vi skall betrakta detta utskottets ständpunktstagande såsom ett provisorium. Men även statens friluftsnämnd har, när man avgivit sitt förslag om en ökning med 5,1 miljoner kronor, utgått ifrån att det är fråga om en provisorisk höjning av fonden för friluftslivets främjande.

Nu vill jag ställa frågan: Varför måste utskottet stanna för ett provisorium som ligger så långt ifrån det som statens friluftsnämnd också betraktar som ett provisorium? Skillnaden är ju inte mindre än 2,5 miljoner kronor.

Denna fråga är så mycket mer berättigad, om man undersöker på vilka goda grunder statens friluftsnämnd har begärt sitt anslag på 5,1 miljoner kronor. Yttrande över friluftsnämndens promemoria har avgivits av 34 remissinstanser. Samtliga dessa instanser har tillstyrkt den föreslagna provisoriska höjningen av anslaget till 5,1 miljoner kronor, och flera av remissinstanserna framhåller att det är angeläget att ytterligare medel ställs till förfogande för byggandet av kollektiva anläggningar o. s. v. Friluftsnämnden framhåller i skrivelse till 1962 års fritidsutredning, att det först och främst finns inläggande ansökningar motsvarande anläggningskostnader på tillsammans 3,9 miljoner kronor. Vidare råder stor brist på lämpliga friluftsgårdar i anslutning till tätorter. Även behovet av fritidsan-

Avsättning till fonden för friluftslivets främjande

läggnings utan anknäytning till friluftslivets reservat är i stigande.

Ute i kommunerna, som också har mycket starkt engagerat sig för fritidsverksamheten och lämnar stora ekonomiska anslag till denna verksamhet, föreligger ett betydande intresse för anläggandet av semesterbyar. Förra året fanns hos statens friluftsnämnd innesliggande önskemål om 12 byar med sammanlagt 114 stugor.

Friluftsnämnden har satt som mål att staten årligen medverkar i tillkomsten av åtminstone fem nya semesterbyar om trettio stugor per by i den första bidragsgivningen. Denna målsättning anser jag inte alls vara tilltagen i överkant utan snarare tvärtom; den innebär dock ett årligt medelsbehov av 900 000 kronor.

En annan viktig sak i vårt land, där människorna blir mer och mer rörliga tack vare bilismens utveckling, är, att det finns tillräckligt med vandrarhem och campingplatser. Dylka anläggningar tas i dag i bruk av både gammal och ung, av både hög och låg, som man säger. För att en ordentlig utbyggnad, komplettering och modernisering skall kunna komma till stånd fordras emellertid åtskilliga hundra tusen kronor i anslag från staten. Jag skall inte trötta med flera siffror; de är noggrant redovisade av statens friluftsnämnd och återfinns under tionde huvudtiteln.

Lägger man härtill erforderliga bidrag för friluftsbad — jag vill härvidlag starkt understryka vad herr Grebäck sade om de sanitära olägenheter som förekommer — och för lägerverksamhet som riktar sig speciellt till ungdomen, det växande behovet av strövområden och ökade kostnader för administration anser jag att det är väl befogat att statens friluftsnämnd får begärda 5,1 miljoner kronor som ett provisorium och att vi inte stannar vid av utskottet föreslagna 2,6 miljoner kronor.

Jag skulle också vilja lägga en annan synpunkt på denna fråga. Att männi-

skorna i dag får bättre möjligheter att utnyttja sin ökade fritid är en nödvändighet, om man tar i betraktande att de på grund av jäkt och hets i arbetslivet och andra nedbrytande faktorer i samhället förslites mycket fortare än tidigare och därmed löper ökad risk för sjukdomar av olika slag. Att satsa på friluftslivets verksamhet är ett viktigt led i den förebyggande hälsovården inklusive den psykiska. Det blir betydligt kostsammare för staten att tvingas ta hand om söndertrasade nervsjuka eller fysiskt sjuka människor än att nu lämna ett rejält bidrag till den förebyggande vården, för att inte tala om hur mycket lyckligare det blir för människan själv.

Inte minst är denna fråga viktig beträffande ungdomen. Alltför många förfasar sig över ungdomen av i dag, som i sig själv är sund och riktig, men de vill inte vara med om att börja i rätt ände och lämna tillräckliga anslag för att från en riktig utgångspunkt försöka skapa bättre förutsättningar. Jag anser att det är bättre att dämna i bäcken än i ån.

I föregående debatt hörde vi hur ivrig man var på borgerligt håll — också på högerhåll — att stödja idrotten. Nu har även högerpartiet en chans att hjälpa till att stödja kravet på ett ökat anslag till friluftslivets främjande. Vi får se hur det går. Denna verksamhet ligger helt i linje med den tidigare diskuterade.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag anfört ber jag att få yrka bifall i första hand till motion nr 461 i denna kammare, i andra hand till reservation nr 8.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! De båda föregående talarna har i mycket varma ordalag framhållit betydelsen av den fritidsverksamhet som det är avsikten att stödja med ifrågavarande anslag och jag skall ingalunda förneka denna betydelse. Men

Avsättning till fonden för friluftslivets främjande

utskottsmajoriteten har ändå, sedan vi mycket noggrant prövat saken, kommit till den uppfattningen att starka skäl talar för att man går fram med en viss försiktighet, inte minst med hänsyn till att — såsom det här tidigare erinrats om — 1962 års fritidsutredning just sysslar med de frågor det gäller. Innan man mer definitivt tar ställning till dessa frågor, bör man väl låta utredningen komma litet längre i sitt arbete än den hittills gjort.

Det har företagits en undersökning av svenska folkets fritidsvanor, behov och önskemål; denna undersökning igångsattes efter bemyndigande av regeringen på hösten 1963.

Man har gjort intervjuundersökningar för att försöka få veta hur folk egentligen vill att det skall vara ordnat på friluftslivets område och i vilken utsträckning de bedriver den eller den aktiviteten. Detta är mycket väsentliga frågor som man bör ha bedömda innan man binder sig för några mera definitiva lösningar av dessa problem. Vilka typer av anläggningar är det som efterfrågas i dag? Det har man inte några klara begrepp om. Det är dessa frågor som denna utredning nu håller på att klarlägga.

Utredningen sysslar med bearbetning av detta intervjumaterial och avser att denna bearbetning skall kunna vara klar under sommaren 1964. Jag tycker inte att någon behöver förvåna sig över statsutskottets skrivning i detta avseende mot bakgrunden av dessa förhållanden. Vi har ansett att det i år kan få räcka med den provisoriska höjning på en halv miljon kronor som har föreslagits av handelsministern. Vi menar alltså att de flesta och de tyngsta skälen talar för att man nu inte går längre då det gäller höjningen av friluftsfonden, och att en större ökning får anstå till en kommande behandling av detta ärende.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. 1

Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen 8) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.; samt 3:o) bifall till motionen II:461; och fann herr förste vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Grebäck begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till konttraposition antagits den under 2:o) angivna propositionen följande voteringsproposition efter given varsel upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 73:o) mom. 1) i utskottets utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 8) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 126 ja och 74 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 74

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 75

Väckt motion om stöd för turistnäringen inom Stockholms läns kust- och skärgårdsområde

I en inom andra kammaren av fru *Nettelbrandt* och herr *Keijer* väckt motion (II: 663) hade hemställts att riksdagen måtte *dels* anvisa ett årligt anslag av 30 000 kr. till Stockholms turisttrafikförbund för anställande av en turistintendent med huvudsaklig uppgift att verka för en utveckling av turistnäringen inom Stockholms läns kust- och skärgårdsområde, *dels ock* hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till stöd — förslagsvis genom anordnande av kreditgarantier — för nyetablerings- och investeringsverksamhet inom turistnäringen i Stockholms läns kust- och skärgårdsområde.

Utskottet hemställde, att motionen II: 663 icke måtte av riksdagen bifallas.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **KEIJER** (fp):

Herr talman! I denna kammare har väckts en motion av fru *Nettelbrandt* och mig med förslag om åtgärder för att stödja och utveckla turistnäringen inom Stockholms läns kust- och skärgårdsområde. Statsutskottet anser inte tillräckliga skäl föreligga för ett tillstyrkande av motionen utan yrkar avslag. Det är en utan tvekan mager motivering för avslagsyrkandet.

I frågor som dessa kan man naturligtvis ha olika meningar. Jag vill dock hålla före att vår uppfattning är välgrundad, att en välplanerad utveckling av turismen är av väsentlig betydelse för detta viktiga skärgårdsområde. Det har kraftigt understrukits av länsstyrelsen i Stockholms län i dess av Kungl. Maj:t anbefallda utredning om åtgärder till förbättrande av försörjningsläget i Stockholms skärgård.

I bakgrunden till olika förslag till åtgärder står önskvärdheten att denna

skärgård blir ett levande bebyggelseområde. Detta är inte ett snävt, lokalt intresse. Stockholms skärgård är en attraktion också från internationell synpunkt.

I vissa delar av vårt land spelar turismen sedan gammalt en mycket framträdande roll inom näringslivet. Det finns all anledning förmoda att detta skulle bli fallet också beträffande kustbygd och skärgårdsområde inom Stockholms län, om lämpliga åtgärder vidtoges. Det är emellertid inte en ohämmad expansion vi önskar utan en omsorgsfullt planlagd utveckling, som betyder också ekonomiska fördelar för både kommuner och enskilda.

Vid de konferenser länsstyrelsen anordnat med deltagande från kommunerna, vissa turistorganisationer samt berörda länsmyndigheter har framkommit ett påtagligt intresse för turiströrelsens utveckling och villighet från kommunernas sida att satsa för denna.

Det behövs emellertid samordnande organ med resurser. Det är närmast Stockholms turisttrafikförbund som skall ta initiativen och följa upp dem, då det gäller turismen både i Stockholms stad och i länet. Man har emellertid saknat de personella resurserna för att ge länet den hjälp detta behövs.

Länsstyrelsen säger att »förbundets nuvarande personella och övriga resurser är klart otillräckliga, för att inom rimlig tid genomföra sådana uppgifter. Med hänsyn till angelägenheten att söka utveckla turistnäringen i länets kust- och skärgårdsområden måste det allmänna enligt länsstyrelsens mening förstärka sitt stöd åt Stockholms turisttrafikförbund.»

Det är mot bakgrunden av detta klart dokumenterade behov, som jag, herr talman, yrkar bifall till motion II: 663.

Herr **GUSTAFSSON** i Stockholm (s):

Herr talman! Det är klart att det kan anföras goda skäl även för detta yrkande. Jag hade dock inte väntat mig att det skulle framställas, när ett en-

hälligt statsutskott har ansett att det inte borde bifallas.

Föregående talare efterlyste en motivering. Man kan naturligtvis skriva långa motiveringar i ett utskottsutlåtande. Nu trodde jag att kammaren och riksdagen hade hunnit vänja sig vid att i varje fall statsutskottet inte skriver dessa långa motiveringar utan fattar sig mycket kort, inte minst med anledning av att det tidigare riktats uppmaningar till utskotten att försöka begränsa sina skrivningar. Det finns alltså ingen anledning att först skriva motiveringarna och sedan stå här i talarstolen och upprepa dem och få dem i tryck en gång till.

Beträffande detta speciella yrkande om bidrag till Stockholms turisttrafikförbund för anställning av en turistintendent, skulle ju en sådan framställning kunna göras från varje län. En del län har redan turistintendenter anställda och det finns ingen anledning att särbehandla Stockholms län.

Låt mig sedan säga att det för närvarande pågår en översyn av hela Turisttrafikförbundet och dess länsorganisation. Under sådana förhållanden har vi i utskottet inte ansett att det finns någon anledning att bifalla motionen.

Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionen II:663; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 76—79

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80

Statens hantverks- och industrilånefond

Kungl. Maj:t hade (punkt 79, s. 154) föreslagit riksdagen att till Statens hantverks- och industrilånefond för budget-

Statens hantverks- och industrilånefond
året 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 18 000 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förchäft de under punkt 17 i utskottets utlåtande berörda likalydande motionerna I: 544 och II: 654, i vilka motioner såvitt nu var i fråga hemstälts, att riksdagen måtte till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 544 och II: 654 såvitt nu var i fråga, till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 18 000 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson, Bengtson, Per Jacobsson, Sundin, Harry Carlsson, Ståhl, Eliasson* i Sundborn, *Antonsson, Nelander* och *Källstad*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 544 och II: 654 såvitt nu var i fråga, till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ELIASSON i Sundborn (cp):

Herr talman! Jag skall försöka att med några ord motivera denna reservation. Från lånefonden kan ju företaga-re som inte har möjligheter att erbjuda bankmässiga säkerheter få lån, i regel 50 000 kronor, men i särskilda fall, om jag inte minns fel, upp till 75 000 kronor. Utan tvivel har denna fond haft och har stor betydelse för att hjälpa människor med initiativkraft och framåtanda att starta ett företag, även om de inte har fullt bankmässiga säkerheter.

Statens hantverks- och industrilånefond

När vi i anledning av en motion föreslagit en höjning av anslaget till denna lånefond med 2 miljoner kronor kan detta kanske tyckas vara ett inte så synnerligen stort belopp, men vi har haft att hålla oss inom de föreliggande motionernas ram. Jag säger detta därför att situationen har förändrats en del sedan motionstiden utgick. Jag syftar på det förhållandet att vi faktiskt har fått en räntehöjning och en kreditåttstramning, som otvivelaktigt kan innebära verkligt stora svårigheter för företagarna då det gäller att låna pengar i bankerna. I första hand blir det givetvis företag utan gamla kontakter med kreditinstituten som får svårigheter att skaffa krediter, och det är inte minst mot denna bakgrund som vi reservanter anser att denna höjning är angelägen, även om den är blygsam.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 9.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! I anslutning till vad herr Eliasson tidigare sade vill jag kraftigt understryka, att det inte råder några delade meningar om att samhället på olika sätt skall befrämja hantverks- och småindustriens utveckling. Såväl stat som landsting har sökt att på olika sätt stödja de mindre företagen i deras strävan att skapa en allt bättre produktion. Beträffande departementschefens förslag till förman för hantverket och småindustrien med anknytning till företagareföreningarna har ju detta fått en mycket positiv behandling i utskottet.

Även i år föreligger det dock reservationer vid två punkter när det gäller detta stöd. Den ena reservationen med förslag om höjning av administrationsbidraget har riksdagen redan behandlat, den andra reservationen föreligger på denna punkt. Här föreslår nu reservanterna att riksdagen till statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1964/65 skall anvisa ett in-

vesteringsanslag på 20 miljoner kronor. Utskottet, som helt har anslutit sig till departementschefens förslag, tillstyrker att riksdagen till denna fond anvisar 18 miljoner kronor för nästa budgetår.

I fråga om företagareföreningarnas behov av lånemedel har motionärerna och reservanterna i huvudsak följt Företagareföreningarnas förbund. Deras huvudargument är, att ifrågavarande förbund har den bästa överblicken över lånebehovet. Jag kan försäkra att utskottet på mycket goda grunder har kunnat stödja departementschefens förslag, och som vi vet har riksdagen under innevarande år anslagit 21 miljoner kronor, varav 3 miljoner reserverats för att användas då lånestöd behövs för att motverka sysselsättnings-svårigheter.

Med tillägg av de innestående odisponerade medlen och inflytande av amorteringar och utlämnade lån blir föreningarnas lånekapacitet cirka 38 miljoner kronor. Föreningarnas uppskattade lånebehov för innevarande budgetår lär uppgå till cirka 35 miljoner kronor, varför man bör kunna räkna med att det kommer att finnas en reservation på något över 3 miljoner till budgetåret 1964/65. Med denna reservation och beräknade influtna amorteringar på cirka 17 miljoner kronor plus de 18 miljoner som utskottet nu föreslår kommer man att disponera något över 39 miljoner under det kommande budgetåret.

Jag kan nämna, att när utskottet behandlade frågan uttalade en ledamot, som tillhör styrelsen för Företagareföreningarnas förbund, att ifrågavarande belopp kommer att täcka företagareföreningarnas behov av lånemedel under det kommande arbetsåret. Under de senaste åren har denna utlåning blivit en alltmer omfattande del av föreningarnas verksamhet. Så sent som 1960/61 uppgick utlåningen till 23 miljoner kronor, och om riksdagen godkänner ut-

Uppförande av Sverigehuset

skottets förslag kommer den nu att uppgå till 39 miljoner. Inom utskottsmajoriteten känner vi oss också övertygade om att de nödvändiga låneärenden, som föreningarna kommer att arbeta med ute i länen, skall bli tillgodosedda genom utskottets förslag.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 9); och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eliasson i Sundborn begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 80:o) i utskottets utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 9) av herr Axel Johannes Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Eliasson i Sundborn begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 122 ja och 76 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 81—88

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 89

Lades till handlingarna.

§ 9

Uppförande av Sverigehuset

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en för Svenska turisttrafikförbundet m. fl. institutioner gemensam administrationsbyggnad (Sverigehuset) på Blanche-tomten i Stockholm jämte en i ämnet väckt motion.

I propositionen nr 28 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 3 januari 1964, föreslagit riksdagen att till Gemensam administrationsbyggnad för Svenska turisttrafikförbundet m. fl. för budgetåret 1964/65 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 3 375 000 kr.

I en inom första kammaren av herr Lager väckt motion (I: 358) hade yrkats att riksdagen måtte avslå propositionen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 358, till Gemensam administrationsbyggnad för Svenska turisttrafikförbundet m. fl. för budgetåret 1964/65 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 3 375 000 kr.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr NILSSON i Gävle (k):

Herr talman! I proposition nr 28 har regeringen hemställt om ett anslag på drygt 3 miljoner kronor som en första

Uppförande av Sverigehuset

investering för det s. k. Sverigehuset. Huset, som skall ligga vid Kungsträdgården, har kostnadsberäknats till över 10 miljoner kronor.

Jag skall inte hålla något långt anförande. Jag vill bara erinra om vad finansministern sade i Sundsvall och även sagt vid andra tillfällen om s. k. nyttig byggnation eller oundgänglig byggnation, liksom om det TV-reportage som väl flera av oss hade tillfälle att se i går kväll och som visade hur det ligger till med bostadsbristen och vilka följdverkningar den kan ha. Vi har för övrigt att förvänta en proposition om igångsättningstillstånd — man vill på den vägen prioritera byggnation som anses ofrånkomlig och som det brådskar med.

Att med denna situation som bakgrund lägga fram ett förslag om uppförande av Sverigehuset tycker jag förefaller i hög grad egendomligt.

Jag har ingenting emot att man bygger ett Sverigehus, om det nödvändigtvis behövs, men varför skall det byggas nu? Finns det inte angelägnare uppgifter på byggnadsområdet än att nu anslå drygt 3 miljoner kronor till detta Sverigehus, som skall inrymma institutioner, vilka dock även om de ligger spridda över Stockholm har lokaler, samtidigt som tiotusentals människor saknar bostad? Jag tycker att denna proposition kan liknas vid ett olycksfall i arbetet. I varje fall har den lagts fram vid en mindre passande tidpunkt.

Frågorna om bostadspolitiken kommer inom kort att behandlas i denna kammare, och vi får därvid tillfälle att återkomma i detta ärende. Det skall bli mycket intressant att se vilka avvägningar man har för avsikt att göra i fortsättningen på byggnadsområdet. Jag förstår att detta är ett exempel på vad man i dag anser vara nyttig byggnation.

Jag tvivlar på att kammarens ledamöter är riktigt eniga på denna punkt, men jag har inga förhoppningar om att

kammaren kommer att avslå utskottets hemställan på denna punkt. Jag vill emellertid med dessa ord, herr talman, deklarerera att jag finner propositionens yrkande mycket egendomligt.

Jag ber att få yrka avslag på statsutskottets hemställan och bifall till motion I: 358 av herr Lager.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Självfallet kan man ha olika uppfattningar om vad som är angeläget eller mindre angeläget i frågor av denna typ. Jag skall inte heller ingå i någon polemik mot herr Nilssons kritik mot utskottets hemställan på denna punkt. Ifrågavarande organ, som nu ligger spridda på olika lokaliteter i Stockholm, arbetar emellertid under synnerligen besvärliga förhållanden och i vissa fall i lokaler, vilka är belägna i rivningshus, varför de måste flytta ut ganska snart.

Det är dessa skäl som varit avgörande för utskottets ställningstagande, när utskottet hemställt om bifall till denna proposition. Genom att sammanföra dessa olika organ kan man räkna med att få till stånd en bättre och effektivare verksamhet på detta område. Vi tror att det även ekonomiskt kan ha sin mycket stora betydelse för vårt land att kunna få fram upplysningar om Sverige på ett bättre sätt än vad som hittills varit fallet.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels också på bifall till motionen I: 358; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i riktlinjerna för den statliga exportkreditgarantiverksamheten jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad av Institutet för metallforskning.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 24 januari 1964 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 40, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt;

2) förordning angående ändring i förordningen den 9 december 1960 (nr 658) med provisoriska bestämmelser om beskattningen av aktiebolags och ekonomisk förenings inkomst i vissa fall; samt

3) lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande.

I syfte att stimulera industriens maskininvesteringar framlägges i proposi-

tionen förslag om särskilt investeringsavdrag vid den statliga taxeringen motsvarande tio procent av kostnaden för under år 1964 anskaffade maskiner.

Det föreslagna särskilda investeringsavdraget beräknas medföra ett skattebortfall för budgetåret 1964/65 med ungefär 100 milj. kr. Avdraget är avsett att tillämpas första gången vid 1965 års taxering.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 655 av herrar *Axel Johannes Andersson* och *Nils Hansson* samt II: 805 av herr *Weden m. fl.*, vari hemstälts,

1. att riksdagen vid behandlingen av det i Kungl. Maj:ts proposition nr 40 framlagda förslaget om särskilt investeringsavdrag måtte besluta sådan utformning av förordningen att rätt till avdraget i fråga skulle gälla vid maskininvesteringar avseende industriell tillverkning, oberoende av om företaget även bedrev annan verksamhet än industriell, och att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderlig författningstext;

2. att riksdagen i samband med behandlingen av samma proposition måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära fortsatt, skyndsamt utredningsarbete i syfte att utarbeta och för riksdagen framlägga förslag om rätt i skattelagstiftningen till avskrivning på återanskaffningsvärde av maskiner och inventarier; samt

3. att riksdagen i övrigt vid propositionens behandling måtte beakta vad i motionerna anförts;

II) de likalydande motionerna I: 656 av herrar *Torsten Andersson* och *Harald Pettersson* samt II: 800 av herr *Hansson* i *Skegrie m. fl.*, vari hemstälts,

1. att riksdagen måtte besluta om sådan ändring i det i proposition nr 40 framlagda förslaget om särskilt investeringsavdrag att rätt till avdraget

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

i fråga skulle gälla för maskininvesteringar avseende industriell verksamhet och oberoende av om företaget även bedrev annan verksamhet;

2. att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderligt författningsförslag;

3. att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 40 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av frågan rörande avskrivning på maskiners och inventariers återanskaffningsvärde och om att förslag i ärendet snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen; samt

4. att riksdagen i övrigt måtte beakta vad i motionerna anförts;

III) de likalydande motionerna I: 657 av herr *Hübinette m. fl.* och II: 803 av herr *Nilsson i Lönsboda m. fl.*;

IV) de likalydande motionerna I: 658 av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.* och II: 802 av herr *Larsson i Borås*;

V) de likalydande motionerna I: 659 av herr *Stefanson m. fl.* samt II: 804 av herrarna *Nordgren* och *Magnusson i Borås*;

VI) motionen II: 801 av herr *Hermansson m. fl.*, vari hemställdes, »att riksdagen för sin del avslår förslaget till förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt i proposition nr 40».

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 427 av herr *Virgin m. fl.* och II: 513 av herr *Heckscher m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte antaga av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), avseende punkt 3 c samt punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen och innefattande förslag beträffande rätt till avskrivning på återanskaffningsvärdet av maskiner och inventarier; samt

II) de likalydande motionerna I: 575 av herr *Virgin m. fl.* och II: 685 av herr *Heckscher m. fl.*, vari hemställdes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att särskilda sakkunniga utses för teknisk utredning om sådan reformering av avskrivningsreglerna för maskiner i jordbruket att planerlig avskrivning å maskiner i jordbruket (kontantprincipen) kan medgivas».

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen, med förklarande att propositionen nr 40 icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas, måtte

dels med bifall till de inbördes likalydande motionerna I: 655 av herrarna *Axel Johannes Andersson* och *Nils Hansson* samt II: 805 av herr *Wedén m. fl.* ävensom motionerna I: 656 av herrarna *Torsten Andersson* och *Harald Pettersson* samt II: 800 av herr *Hansson i Skegrie m. fl.*, i vad de avsåge förslaget till förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt,

dels ock med avslag å följande motioner, nämligen

1. de likalydande motionerna I: 657 av herr *Hübinette m. fl.* och II: 803 av herr *Nilsson i Lönsboda m. fl.*,

2. de likalydande motionerna I: 658 av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.* och II: 802 av herr *Larsson i Borås*,

3. de likalydande motionerna I: 659 av herr *Stefanson m. fl.* samt II: 804 av herrarna *Nordgren* och *Magnusson i Borås*, ävensom

4. motionen II: 801 av herr *Hermansson m. fl.*,

samtliga motioner i vad de avsåge förslaget till förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt,

antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt med de ändringar att 1—3 §§ erhöles följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

1 §.

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse avseende *huvudsakligen* industriell tillverkning och under tiden den 1 januari—31 december 1964 anskaffar maskiner och *andra döda inventarier* avsedda för stadigvarande bruk i *rörelsen*, äger enligt bestämmelserna i denna förordning vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt investeringsavdrag vid inkomstberäkningen för *förvärvskällan*.

Fysisk eller juridisk person, som driver rörelse avseende industriell tillverkning och under tiden den 1 januari—31 december 1964 anskaffar maskiner avsedda för stadigvarande bruk i *tillverkningen*, äger enligt bestämmelserna i denna förordning vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta särskilt investeringsavdrag vid inkomstberäkningen för *den förvärvskälla, vari rörelsen ingår*.

Avdraget skall — — — — — nämnda beskattningsår.

2 §.

Tillgång skall anses anskaffad när skriftligt avtal om förvärvet träffats eller, om skriftligt avtal icke träffats, när tillgången levererats. Har skriftligt avtal om förvärv av viss tillgång träffats och leverans skett *under år 1964* men hänför sig avtalet och leveransen till skilda beskattningsår, skall tillgången anses anskaffad när leveransen sker.

Tillgång skall anses anskaffad när skriftligt avtal om förvärvet träffats eller, om skriftligt avtal icke träffats, när tillgången levererats. Har skriftligt avtal om förvärv av viss tillgång träffats *under år 1964* och leverans skett *samma år* men hänför sig avtalet och leveransen till skilda beskattningsår, skall tillgången anses anskaffad när leveransen sker.

Tillgång, som — — — — — på densamma.

3 §.

Särskilt investeringsavdrag — — — — — avtalade priset.
Särskilt investeringsavdrag — — — — — följande tillgångar:
tillgångar med — — — — — tre år;
begagnade tillgångar;
annan kontorsutrustning än kontorsmaskiner;

motorfordon, *vilka omfattas av förordningen den 23 november 1956 (nr 545) angående omsättningsskatt å motorfordon i vissa fall, eller som helt eller delvis utnyttjas för trafik, som avses i 1 § förordningen den 25 oktober 1940 (nr 910) angående yrkesmässig automobiltrafik, m. m.;*

motorfordon, *traktor och släpfordon, som avses i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648);*

handels- och — — — — — i fråga.

2) förordning angående ändring i förordningen den 9 december 1960 (nr 658) med provisoriska bestämmelser om beskattningen av aktiebolags och ekonomisk förenings inkomst i vissa fall; samt

3) lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

B) att följande motioner, såvitt anginge frågan om avskrivning å maskiner och inventarier, nämligen

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

1) de likalydande motionerna I: 427 av herr Virgin m. fl. och II: 513 av herr Heckscher m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 575 av herr Virgin m. fl. och II: 685 av herr Heckscher m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 655 av herrar Axel Johannes Andersson och Nils Hansson samt II: 805 av herr Wedén m. fl., ävensom

4) de likalydande motionerna I: 656 av herrar Torsten Andersson och Harald Pettersson samt II: 800 av herr Hansson i Skegrie m. fl.,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; ävensom

C) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 427 av herr Virgin m. fl. och II: 513 av herr Heckscher m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 575 av herr Virgin m. fl. och II: 685 av herr Heckscher m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 655 av herrar Axel Johannes Andersson och Nils Hansson samt II: 805 av herr Wedén m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 656 av herrar Torsten Andersson och Harald Pettersson samt II: 800 av herr Hansson i Skegrie m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 657 av herr Hübinette m. fl. och II: 803 av herr Nilsson i Lönsboda m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 658 av herr Ferdinand Nilsson m. fl. och II: 802 av herr Larsson i Borrby,

7) de likalydande motionerna I: 659 av herr Stefanson m. fl. samt II: 804 av herrar Nordgren och Magnusson i Borås, ävensom

8) motionen II: 801 av herr Hermansson m. fl.,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

beträffande investeringsavdraget enligt propositionen

I) av herrar *Einar Eriksson* och *Kristenson* i Göteborg, vilka ansett, att utskottet under A) bort hemställa,

att riksdagen, med förklarande att propositionen nr 40 icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas, måtte

dels med bifall till motionen II: 801 samt med avslag å följande motioner, nämligen

1. de likalydande motionerna I: 657 av herr Hübinette m. fl. och II: 803 av herr Nilsson i Lönsboda m. fl.,

2. de likalydande motionerna I: 658 av herr Ferdinand Nilsson m. fl. och II: 802 av herr Larsson i Borrby, ävensom

3. de likalydande motionerna I: 659 av herr Stefanson m. fl. samt II: 804 av herrar Nordgren och Magnusson i Borås,

samtliga motioner i vad de avsåge förslaget till förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt,

avslå vid propositionen fogat förslag till förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt,

dels ock antaga vid propositionen fogade förslag till

a) förordning angående ändring i förordningen den 9 december 1960 (nr 658) med provisoriska bestämmelser om beskattningen av aktiebolags och ekonomisk förenings inkomst i vissa fall; samt

b) lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

II) av herr *Jacobsson*, utan angivet yrkande;

beträffande avskrivning å maskiner och inventarier

III) av herrar *Yngve Nilsson*, *Gösta Jacobsson*, *Magnusson* i Borås och *Darlin*, vilka ansett, att utskottet under B)

1) bort hemställa,

att riksdagen måtte antaga det i motionerna I: 427 och II: 513 framlagda förslaget till lag om ändring i kommu-

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m. nalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

IV) av herrar *Stefanson, Elofsson, Erik Filip Petersson, Christenson* i Malmö, *Nilsson* i Tvärälund och *Enskog*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka de i motionerna I: 655 av herrar Axel Johannes Andersson och Nils Hansson samt II: 805 av herr Wedén m. fl. ävensom motionerna I: 656 av herrar Torsten Andersson och Harald Pettersson samt II: 800 av herr Hansson i Skegrie m. fl. framförda yrkandena om utredning angående rätt till avskrivning på återanskaffningsvärdet av maskiner och inventarier, och att utskottet därför under hänvisning till vad som i nämnda motioner anförts i denna fråga under B) 1), 3) och 4) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till förenämnda motioner ävensom i anledning av motionerna I: 427 av herr Virgin m. fl. och II: 513 av herr Heckscher m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära fortsatt, skyndsamt utredningsarbete i syfte att utarbeta och för riksdagen framlägga förslag om rätt i skattelagstiftningen till avskrivning på återanskaffningsvärdet av maskiner och inventarier;

V) av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson, Magnusson* i Borås och *Darlin*, vilka — under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 575 av herr Virgin m. fl. och II: 685 av herr Heckscher m. fl. — ansett, att utskottet under B) 2) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till förenämnda motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att särskilda sakkunniga utsåges för teknisk utredning om sådan reformering av avskrivningsreglerna att planenlig avskrivning å maskiner i jordbruket kunde medgivas vid kontantmässig redovisning.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr KRISTENSON i Göteborg (s):

Herr talman! Till detta utskottsbe-

tänkande har herr Einar Eriksson i Uppsala och jag fogat en reservation. Vi har reserverat oss mot förslaget i proposition nr 40 att den svenska företagsamheten skall ges skattesubventioner på 40 miljoner kronor.

Av betänkandet kan kammarens ledamöter inhämta att det har rätt delade meningar inom utskottet — utskottsmajoritetens förslag innebär ju en kompromiss, men utskottets majoritet har likväl ansett sig böra tillstyrka det förslag som framlagts i propositionen.

Om finansministerns förslag genomföres, kommer det att innebära att industrien erhåller en skattesubvention på 100 miljoner kronor. Alla kommentarer till den tidigare i år framlagda budgeten har baserats på att budgeten varit svag. Därför är den upplåning på 900 miljoner som staten behöver inte lämplig att företaga i nuvarande konjunkturläge. Även enligt finansministerns uttalanden är en sådan upplåning på 900 miljoner kronor, mot bakgrunden av de nu aktuella konjunktur- och kapitalmarknadsperspektiven, att betrakta som mycket stor — om man nämligen nu ger denna skattelättnad, blir summan 900 miljoner. Om däremot kamrarna i stället bifaller reservanternas förslag, kommer statens upplåningsbehov att stanna vid 100 miljoner. Dessa 100 miljoner kronor har vi då möjlighet att använda till att bl. a. förverkliga förslagen i en mängd motioner med angelägen innebörd som lämnats vid riksdagens början.

I stället kommer i nuvarande läge denna stora statliga upplåning otvivelaktigt att leda till besvärligheter, inte minst för kommunerna, för alla dem som behöver bygga och för industrien när det gäller att erhålla lån. Vi har redan nu ett ekonomiskt läge som gör det nästan omöjligt för den företagare som vill investera att erhålla lån till sina investeringar. De åtgärder som riksbanken vidtagit på den senaste tiden visar klart vilket bekymmersamt ekonomiskt läge vi befinner oss i, med risk

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m. för överhettning av ekonomin och därmed följande instabilitet i samhället.

Det hade förmodligen varit bättre, om större utrymme för lån hade beviljats företagarna. För den enskilde företagaren kanske förslaget inte betyder så mycket — det har ju den innebörden, att den största skattesubventionen skall ges till de företag som har tillräckliga självfinansieringsmöjligheter för att göra investeringar under 1964. För företagare som har möjlighet att investera genom att antingen låna upp pengar eller tillskjuta egna medel betyder en investering på 100 000 kronor en skattelättnad på 5 000 kronor, en investering på 1 miljon ger en skattelättnad på 50 000 kronor. Gör en företagare en investering i maskiner och inventarier på 10 miljoner, blir han alltså på detta sätt av samhället subventionerad med 500 000 kronor.

Nu bör väl svensk företagsamhet trots allt ha så duktiga företagsledare — eftersom de tydligen gör så stora vinster — att de med fullt lagliga medel skulle kunna öka sina fonder på sådant sätt att de inte skulle behöva skatta för dessa pengar.

Ytterligare ett skäl för vårt ställningstagande är att det på alla områden, och inte minst inom verkstadsindustrien, råder brist på arbetskraft för närvarande. Enligt länsarbetsnämndernas uppgifter den 10 februari i år fanns det behov av ytterligare 7 553 arbetare inom den egentliga verkstadsindustrien — det är ju dessa som oftast skall tillverka de maskiner som företagen vill investera sina pengar i. Vid samma tidpunkt uppgick antalet arbetslösa kassamedlemmar inom Metallarbetareförbundet till 2 283. Det fattas alltså 5 270 arbetare inom verkstadsindustrien. Och det är inte bara inom verkstadsindustrien som det råder brist på arbetskraft; förhållandet är detsamma inom byggnadsområdet, samma sak gäller för stat och kommun som arbetsgivare o. s. v.; överallt i vårt samhälle efterfrågas arbetskraft för närvarande.

Om vi genomför den föreslagna skattelättnaden, betyder det att verkstadsindustrien kommer att få mera beställningar, ordertillgången kommer att öka och ytterligare arbetskraft kommer att behövas. Varifrån skall denna arbetskraft tagas? Vilka näringsgrenar kan minska sin arbetsstyrka och med vilka medel skall verkstäderna kunna locka över folk till sina företag?

Det uppstår en mängd sådana problem som måste lösas, och jag förstår inte hur man skall kunna tillgodose arbetskraftsbehovet i hela samhället, såvida vi inte importerar arbetare. Det skulle därför vara intressant att av någon av utskottets talesmän få reda på hur man skall lösa detta verkligt bekymmersamma problem.

På kammarens bord ligger i dag ett meddelande från statistiska centralbyrån, som visar verkstadsindustriens ordreläge i december 1963. Där skriver byrån bl. a. följande:

»Orderingången inom verkstadsindustrin exklusive varv låg under fjärde kvartalet 1963 11 % över 1962 års genomsnittliga nivå. Orderstocken var vid årsskiftet 1963—1964 1 % större än ett år tidigare.

För samtliga delbranscher gäller att orderingången var större än den genomsnittliga orderingången under 1962. Den kraftigaste ökningen redovisade mekaniska verkstäder med 17 %. Orderingången inom järn- och metallmanufaktur och elektriska verkstäder låg 2 % respektive 1 % över 1962 års genomsnittsnivå.»

Det är alltså inte industriens dåliga ordertillgång som är den verkliga bakgrunden till föreliggande förslag.

I propositionen säges att den försämrade räntabiliteten inom industrien är ett av skälen till att vi bör genomföra denna åtgärd, men de förtagsredovisningar som offentliggjorts i år visar i stället att lönsamheten för den svenska industrien under 1963 var god, även om man inte kan använda uttrycket mycket god.

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

Den föreslagna reformen skulle ha varit fullt förståelig, om den syftat till att öka sysselsättningen i en vikande konjunktur, och då borde skattelättnaden ha gällt enbart sådana investeringar som annars inte skulle ha kommit till stånd. Nu ger reformen generell skattelättnad, vare sig företagaren hade tänkt göra investeringar eller inte. Även på de normala investeringarna, som uppgår till ungefär 2 1/2 miljarder kronor, erhåller man skattelättnader.

Förvåningen blir desto större som vi här i riksdagen strax före påsk beslöt att höja skatten för fysiska personer genom att pensionsavgiften inte längre skall vara avdragsgill vid beskattningen. Jag tillstyrkte det förslaget, men jag sade samtidigt att jag vid behandlingen av en annan fråga skulle motsätta mig skattelättnader till företagen.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservation I av herrar Einar Eriksson och Kristen-son i Göteborg.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Under de senaste åren har vi i högerpartiet vid flera tillfällen haft anledning fästa kammarens uppmärksamhet på det svenska näringslivets minskade möjligheter till självfinansiering. Den saken har vi påpekat i samband med att riksdagen fattat beslut som skurit ned dessa möjligheter, t. ex. borttagandet av den fria avskrivningsrätten på maskiner och inventarier, minskningen av rätten till avskrivning av varulager och borttagandet av möjligheterna att avsätta medel till pensionsfonder o. s. v. Vi har sagt att dessa åtgärder i det långa loppet måste få återverkningar på industriens investeringar. De djärvaste och ofta mest effektiva investeringarna är de som göres i rätta ögonblicket och med företagets egna pengar.

Verkningarna av den förda politiken har nu börjat göra sig märkbara på sådant sätt att man även inom regeringen

blivit tvungen att ta upp problemet. Finansministern har i proposition nr 40 talat om industriens minskade investeringar samtidigt som han sagt, att man kan förvänta att investeringarna kommer att minska ytterligare under den närmaste framtiden. Det är väl detta som gjort att det förslag vi nu behandlar har lagts fram.

Finansministern skriver i sin proposition bl. a.: »En fortsatt stegring av produktiviteten i vårt näringsliv utgör en ofrånkomlig förutsättning för reformarbete och fortsatt välförbättring. Den fulla sysselsättningen kan bestå på längre sikt endast om industriens internationella konkurrenskraft bevaras och successivt förstärkes. Detta är i sin tur inte möjligt utan en hög investeringsaktivitet.»

Jag kan till alla delar instämma häri, speciellt som just detta är kärnan i den fråga vi nu diskuterar, nämligen att vi måste försöka skapa en sådan investeringstakt i vårt näringsliv att vi också för framtiden bevarar och upprätthåller den nödvändiga konkurrenskraften. Det är väl det som är bakgrunden till hela förslaget.

Visserligen är giltighetstiden för detta avdrag begränsad till innevarande år, men avdraget kan ändå göra nytta. Därför har jag anslutit mig till huvudlinjerna i proposition nr 40. I utskottet har man gjort en del ändringar, som bl. a. innebär att avdrag kan komma i fråga vid all investering i maskiner i den industriella produktionen. Detta gör att man i ett företag med blandad verksamhet kan få göra avdrag för de maskiner man köper för den industriella produktionen. Det innebär bl. a. att speciellt de mindre företagen, som oftast driver en sådan blandad verksamhet, kan komma i fråga för detta avdrag.

Även om det förslag som nu föreligger inte innebär att alla delar av svenskt näringsliv kan komma i fråga — handel och distribution kan inte få åtnjuta avdraget — är det dock ett steg i rätt

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

riktning. Vi har emellertid från högerpartiets sida i motioner, som lämnades vid riksdagens början, krävt att mera permanenta åtgärder i denna riktning skulle vidtas. Dessa motioner behandlas också i det betänkande som nu ligger på riksdagens bord. Vi har i motionerna föreslagit att man skall införa rätt till avskrivning på det s. k. återanskaffningsvärdet för maskiner och inventarier.

Sedan den fria avskrivningsrätten på maskiner och inventarier borttagits, har behovet av sådan avskrivningsrätt blivit betydligt större. Den har alldeles särskild betydelse i en tid med en hastig utveckling på det tekniska området, då maskiner ofta blir omoderna på mycket kort tid och snart behöver ersättas.

Man kan naturligtvis tvista om under vilka former en sådan avskrivning skulle få ske. Vi har stannat för en schablonregel genom att föreslå, att avskrivning skulle få göras på ett belopp motsvarande 120 procent av anskaffningspriset. Detta motsvarar en ungefärlig penningvärdeförsämring av 4 å 5 procent om året. Det har vid kontroller avseende de senaste åren visat sig att man därmed skulle kunna uppnå ett ganska hyggligt medeltal, som skulle kunna tillfredsställa de anspråk man har rätt att ställa.

Vi har från högerpartiets sida också framlagt en annan motion som behandlas i detta betänkande. Den rör rätten för de jordbrukare som deklarerar efter kontantprincipen att genom en avskrivningstabla få göra årliga avskrivningar på större maskiner som de anskaffar. Förhållandet är nu det, att en jordbrukare som deklarerar efter kontantprincipen inte får göra något som helst avdrag när han anskaffar en ny maskin av ett slag som han tidigare inte haft. Det kan t. ex. vara en skördetröska, en traktor e. d.

Det kan hända att denna bestämmelse inte spelade så stor roll i gamla tider när maskininköpen rörde sig om betydligt blygsammare belopp. Nu när jord-

bruket måste ha betydligt dyrbarare maskinutrustningar kommer behovet av den av oss föreslagna bestämmelsen att bli ännu mer markerat. Vi har därför föreslagit att riksdagen skulle begära en utredning på detta område för att se, om man inte skulle kunna lösa detta problem på något sätt för att därigenom åstadkomma en mera rättvis ordning för dessa jordbrukare.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten A.

Jag yrkar samtidigt bifall till reservationerna III och V från högerpartiet.

Herr talmannen återtog ledningen av förhandlingarna.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Propositionsförslaget om särskilda investeringsavdrag beräknas medföra ett skattebortfall för budgetåret 1964/65 med ungefär 100 miljoner kronor. Förslaget syftar till att stimulera maskininvesteringarna inom den egentliga industrien. Begreppet maskininvesteringar kan emellertid vålla mycket besvärliga gränsdragningsproblem. Ett industriföretag som bedriver en blandad verksamhet kan gå miste om de förmåner lagstiftningen avser att erbjuda. Motionärer och utskottet anser att man bör medge investeringsavdrag oberoende av hur stor del i förvärvskällan denna tillverkningsandel utgör.

I reservation IV påyrkas att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära fortsatt skyndsamt utredningsarbete i syfte att skapa rätt i skattelagstiftningen till avskrivning på återanskaffningsvärdet av maskiner och inventarier. Denna rätt bör stå öppen för samtliga företag och rörelseidkare oavsett bransch och företagsform, varigenom man undgår besvärliga gränsdragningsproblem.

Det ankommer på Kungl. Maj:t, om utredningen bör ske fristående eller inom ramen för skatteberedningens arbete.

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

Departementschefens förslag om att tillstyrka en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag som framförts i skrivelser från Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund har enhälligt tillstyrkts av utskottet. Det gäller en författningsändring i kommunalskattelagen angående svenska exportföretags lagerhållning i importlandet, när försäljningen antingen sker till svenska dotterföretag, handelsagenter eller utländska dotterföretag. Remissinstanserna har också tillstyrkt förslaget.

Reservationen av herrar Einar Eriksson och Kristenson i Göteborg innebär avslag på propositionen om investeringsavdraget. Reservanterna anför, som vi hörde av herr Kristenson i Göteborg, som motivering för ett avslag penningpolitiska aspekter, arbetskraftsbekymmer och att budgeten inte tål en inkomstminskning på 100 miljoner kronor. Detta är enligt min mening ett kortsiktigt resonemang. Departementschefen anför att avdrag med 10 procent av investeringskostnaderna synes vara en lämplig avvägning. Det gäller att bibehålla maskininvesteringarna på hög nivå. Frågan om arbetskraftsbekymmer förtjänar en kommentar, eftersom det är en intressant fråga. En teknisk förbättring kan medföra fördelar såsom mindre fysiskt ansträngande och mera ansvarsfulla arbetsuppgifter. Det är problem som bör närmare penetreras, och det kan uppstå strukturförändringar på arbetsmarknaden fortare än man anar. Ett mycket intressant problem är om rationaliseringsverksamheten leder till produktionsprocessens förändring.

I olika länder pågår studier i fråga om automationen. Inom OECD är kontorsautomationen föremål för undersökning. Ett verksamhetsområde i Sverige, där man successivt sedan många år tillbaka kunnat genomföra automation, är televerket. Ett led i denna utveckling är också fusioner till allt större företagsenheter. I USA har automationen

fortskridit i snabbt tempo. Ett av de största företagen inom den elektriska branschen har under tre år ökat produktionen med 8 procent årligen utan att behöva ta in ny arbetskraft. Bilindustriens produktion i Amerika är större än någonsin förr, och ändå råder det överskott på yrkesutbildad arbetskraft, som man vill placera bl. a. i Sverige.

När man i den svenska riksdagen diskuterar maskininvesteringar och arbetskraftsproblem bör man inte blunda för den tekniska omvälvningsprocessen, som med eller mot vår vilja bryter sig igenom i vår tidsålder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation IV av herr Stefanson m. fl.

Herr NILSSON i Tvärålund (cp):

Herr talman! I finansplanen har finansministern gjort några erkännasamma uttalanden om företagsamhetens betydelse för standardutvecklingen. Grundvalen för standardhöjningen är såväl då det gäller samhällliga insatser som privata insatser och privat konsumtion ett effektivt och expanderande näringsliv. Säkerligen har vi anledning att mot bakgrund av dagens situation ytterligare uppmärksamma näringslivets investeringsproblem och finansproblem i övrigt.

I sammanhanget har finansministern också konstaterat, att industriens maskininvesteringar håller på att komma på efterkälken i konkurrensen med övriga investeringsbehov i samhället. Kommunernas aptit på investeringskapital har visat sig vara störst, vilket naturligtvis förklaras av det investeringsbehov som uppkommit i samband med grundskolans genomförande. Den kraftiga utbyggnaden av sjukvården på landstingsområdet förklarar det stora kapitalbehovet för landstingen. Det tillfälliga stöd, som det tioprocentiga investeringsavdraget för maskiner kommer att ge, har efter vad man kan förstå mötts med stor tillfredsställelse, i

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

varje fall i januari månad och tidigare när man hörde talas om förslaget. Sedan januari har åtskilligt inträffat på penningmarknaden som man måste ta in i bilden då det gäller en bedömning av investeringsavdragets effekt. Om det fanns entusiasm i januari, tror jag att man kan säga att entusiasmen i dag är många grader lägre. Räntan har sedan januari stigit med $\frac{1}{2}$ procent, och bankernas utlåning är ganska restriktiv. De företag som i betydande utsträckning inte kan självfinansiera sina investeringar kommer alltid i ett sämre läge än de företag som har dessa möjligheter, särskilt i en situation med restriktivitet på kreditmarknaden och med hög ränta.

Den försämring av möjligheterna till självfinansiering, som uppstått bl. a. genom avvecklingen av pensionsfonderna men även av andra orsaker, har medfört att många fler företag blivit mer beroende av den allmänna lånemarknaden. Som regel är det ju de mindre företagen som drabbas hårdast av kreditrestriktioner och höga låneräntor, ty de är i allmänhet hänvisade till lånemarknaden i mycket stor utsträckning. Om de där kunde finna investeringsvilligt och billigt kapital skulle det vara värdefullt för dem. Det skulle också stimulera dem till rationaliseringar och effektiviseringar av sina företag. Därför är det viktigt att staten i minsta möjliga utsträckning konkurrerar om kapitalet på en ansträngd lånemarknad.

Det tioprocentiga investeringsavdraget på industriens maskininköp har av finansministern beräknats medföra ett skattebortfall på omkring 100 miljoner kronor. Statens upplåningsbehov skulle således öka med ungefär det beloppet. Ur de synpunkter som jag nyss anfört responderar inte statens ökade upplåningsbehov så väl med den aktuella situationen på penningmarknaden.

När man emellertid skall bedöma investeringsavdraget får man ändå se den

föreliggande situationen så, att det inte är företrädesvis från industrien, alltså det område av samhällslivet som anses ha för låg investeringsnivå, som inflationsimpulserna kommer. Därför tycker jag att investeringsavdraget är motiverat, även med beaktande av vad som hänt efter januari.

Man bör också komma ihåg att det så länge varit tal om att regeringen skulle lägga fram förslag om investeringsavdrag för maskiner, att många företag säkerligen disponerat sina inköp med utgångspunkt från att propositionen skulle komma att bifallas.

Propositionen om investeringsavdraget har inte oförändrad kunnat tillstyrkas av utskottet. I motion II: 800 yrkas att rätt till avdraget i fråga skall gälla för maskininvesteringar avseende industriell verksamhet och oberoende av om företaget även bedriver annan verksamhet. Detta yrkande, som har stötts av utskottet, innebär en rätt stor förbättring av propositionen, ty därigenom skulle också mindre företagare i större utsträckning kunna utnyttja rätten till avdrag, vilket gäller såväl fysiska som juridiska personer.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkt A i utlåtandet.

Jag skall också säga några ord i anledning av reservation IV med yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t om fortsatt skyndsamt utredning angående rätt till avskrivning på återanskaffningsvärdet av maskiner och inventarier. Syftet med avskrivningsreglerna inom beskattningen får ju anses vara att medverka till att den förslitning av maskiner m. m., som äger rum inom produktionen, ej skall leda till kapitalförtäring. Vid penningvärdeförsämring är emellertid inte avskrivning på det ursprungliga anskaffningsvärdet tillräcklig för fullföljandet av detta syfte. Vad som ger frågan särskild aktualitet nu är den minskade självfinansieringen och den ökade lånefinansieringen inom

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

näringslivet. Denna förskjutning har uppenbarligen minskat företagens möjligheter att kompensera sig för det otillräckliga avskrivningsutrymme, som med nuvarande regler uppstår vid penningvärdeförsämring.

Rätt till avskrivning på återanskaffningsvärdet erbjuder, då det gäller att allmänt främja investeringsverksamheten inom näringslivet, avsevärda fördelar jämfört med det i propositionen förordade särskilda investeringsavdraget, vilket för övrigt bara skall gälla innevarande år. Sålunda skulle rätten stå öppen för samtliga företag och rörelseidkare, oavsett bransch och företagsform. Även de gränsdragningsproblem och risker för snedvridningar, som kan uppstå i fråga om särskilda investeringsavdrag, kan undvikas.

Det har förutsatts tidigare, att värdesäkringskommittén skulle komma att pröva frågan om avskrivning på återanskaffningsvärde och eventuellt framlägga förslag i den frågan. Av kommitténs nu framlagda betänkande framgår emellertid att så inte har skett. Riksdagen bör därför i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning av frågan. Huruvida denna prövning skall verkställas inom allmänna skatteberedningen eller i annat sammanhang torde få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra.

Jag ber med detta att få yrka bifall till reservation IV.

Herr KRISTENSON i Göteborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av de reflexioner, som herrar Magnusson i Borås och Christenson i Malmö framfört om arbetskraften, vill jag säga att det naturligtvis är alldeles riktigt att förnuftiga rationaliseringar inom industrien — vid oförändrad eller t. o. m. högre produktion — leder till minskade anspråk på arbetskraft. Men det är just nu som man inte har tillräckligt med arbetskraft inom verkstadsindustrien

för att producera dessa maskiner; vi räknar ju alla med ökad investeringsvolym. Inom verkstadsindustrien saknas för närvarande 5 000 arbetare. I Göteborg behövs mer än 1 000 verkstadsarbetare. Inom Volvo, SKF, överallt vill man ha mer arbetskraft. Det är naturligt att företagen är bekymrade över denna utveckling.

Herr Magnusson i Borås och även herr Nilsson i Tvärålund säger att investeringarna minskar. Men ni framlägger inte en enda siffra rörande industriens investeringar i maskiner och inventarier 1963, och ni säger ingenting om vilken summa de kan uppskattas till för 1964. Det visar sig nämligen att de 1963 uppgick till ungefär 2,7 miljarder. Med ledning av inkomna uppgifter har statistiska centralbyrån beräknat att de för 1964 kommer att uppgå till 2,6 miljarder, men förmodligen blir siffran högre än under 1963. Den föreslagna skattelättnaden på 100 miljoner kronor kommer sålunda inte att räcka till — beloppet motsvarar ju 5 procent på endast 2 miljarder.

Vidare säger herr Magnusson i Borås, att investeringsminskningen är resultatet av regeringens tidigare politik gentemot företagen. Jag skulle inte tro det. Investeringarna minskar inte på grund av bristande lönsamhet. Industrien kommer att investera precis lika mycket som förut om inte mer, ty alla räknar med ökad lönsamhet. Hur skall man tolka utslaget på börserna — de stora värdestegringarna på aktier — om inte såsom det riskvilliga kapitalets förväntningar om ökad lönsamhet i framtiden?

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill göra herr Kristenson i Göteborg uppmärksam på att bestämmelsen är den, att leverans av dessa maskiner inte behöver ske under 1964, utan det är fråga om beställningar under detta år. Leveransen kan ske under 1965 eller 1966.

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

Den uppfattning, som av propositionen att döma tycks råda inom regeringen och vilken jag gärna vill avsluta mig till, är att det är ytterst allvarligt om de industriella investeringarna minskar relativt sett. Grundvalen för hela vår välstandsökning i fortsättningen är just att den industriella investeringsverksamheten kan upprätthållas. Det är denna uppfattning som efter vad jag har förstått ligger bakom denna proposition.

Herr talman! Jag vidhåller mitt tidigare yrkande.

Herr KRISTENSON i Göteborg (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill fråga herr Magnusson i Borås: Var kan man finna siffror på att investeringarna inom den egentliga industrien beräknas sjunka under 1964 eller 1965 eller 1966? Mig veterligt finns inga sådana siffror.

Det är alldeles klart att all rationalisering och all ökning av framstegstakten inom industrien utgör grundval för en välstandsökning. Därom behöver vi inte vara oense.

Herr MAGNUSSON i Borås (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att herr Kristenson i Göteborg kan finna dessa siffror i nationalbudgeten för innevarande år.

Herr HERMANSSON (k):

Herr talman! Med en mycket knapp majoritet har riksdagen för några timmar sedan beslutat höja skatterna för de vanliga inkomsttagarna med sammanlagt omkring 500 miljoner kronor, varav statskassan får närmare 300 miljoner. Nu vill tydligen en majoritet sammansatt på annat sätt använda en del av dessa pengar för att minska skatterna för företagen. För de borgerliga måste detta vara ett önskeläge: de slipper ta ansvaret för skattehöjningen men kan samtidigt ordna så, att företa-

gen får 100 miljoner i skattesänkning. För de socialdemokratiska ledamöterna av kammaren måste det kännas på annat sätt. Kan de verkligen anse att vad som i dag beslutas är ett led i en demokratisk, en progressiv skattepolitik? Jag tvivlar på det.

Vi kan för vår del varken finna ekonomiska eller sociala motiv som gör det föreslagna investeringsavdraget vid industriens maskininköp berättigat. På våra bänkar ligger i dag genom en slumpens nyck statistiskt material som visar hur läget är inom industrien. Industriproduktionsindex för hela industrien uppgick för januari i år till 337 enheter mot 311 samma månad 1963. Industriproduktionen var således 8 procent högre i januari i år än samma månad i fjol. Kapitalvaruindustrien visar en uppgång med 6 procent och konsumtionsvaruindustrien en ökning med 9 procent. Sysselsättningen inom verkstadsindustrien låg visserligen 1 procent under fjolårets nivå, men samtidigt visar det sig att denna industris orderläge kraftigt förbättrats. Herr Kristenson i Göteborg har redan erinrat om de uppgifter som finns och enligt vilka orderingången under fjärde kvartalet 1963 låg 11 procent över 1962 års genomsnittliga nivå. För samtliga delbranscher gäller att orderingången var större än i genomsnitt under året förut. Den kraftigaste ökningen, inte mindre än 17 procent, redovisade de mekaniska verkstäderna, alltså de industrier som framför allt framställer maskiner.

Är detta siffror som skulle visa att en särskild stimulans till maskininvesteringar är nödvändig? Det verkar inte som om bevillningsutskottet skulle särskilt ingående ha studerat det aktuella ekonomiska läget, som förändrats till det bättre sedan finansministern i statsverkspropositionen varslade om att han tänkte komma med detta förslag. Jag vill ställa frågan: Skulle det inte i den situationen ha varit bättre, om finansministern avstått från att lägga fram

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

förslag om denna lagändring? När läget förändras är det ingen skam att ändra sin ståndpunkt.

Under 1964 räknar man med högre investeringar inom industrien än under fjolåret. Enligt statistiska centralbyråns nyligen fullbordade investeringsundersökning, som är så färsk att delsiffrorna ännu ej publicerats men som kunnat inhämtas per telefon från byrån i eftermiddag, beräknas investeringarna i maskiner och apparater under 1964 komma att uppgå till 2,7 miljarder kronor. Under fjolåret uppgick de till 2,75 miljarder, men det hör till saken att företagen brukar underskatta sitt investeringsbehov. Maskininvesteringarna kan alltså väntas bli större i år än i fjol. Riktigt är emellertid att el-, gas- och vattenverken svarar för uppgången enligt hittills tillgängliga siffror.

Utvecklingen av företagens ekonomiska läge, sådan den kommer till uttryck i bolagens årsredovisningar, tycks ju också vara gynnsam. Det har blivit nya toppkurser för fondbörsen. Börsexperten förklarar dem med oväntat goda bokslutsbesked. Riksdagens och regeringens vägran att vidta några åtgärder mot de väldiga förmögenhetsökningar, som de stora aktieägarna kunnat inregistrera, har kanske också bidragit till den fortsatta haussen.

Det finns alltså enligt vår mening f. n. inga ekonomiskt bärande skäl för att införa det föreslagna investeringsavdraget vid beskattningen. De sociala skälen talar också mot. Det är utmanande att riksdagen höjer skatterna för de vanliga inkomsttagarna och samtidigt sänker dem för bolagen. I förra fallet anför man behovet av inkomstförstärkning till statskassan, i senare fallet spelar plötsligt 100 miljoner kronor ingen roll. Särskilt konsekvent kan man inte säga att detta är.

Jag befinner mig i den angenäma situationen att ett par ledamöter av bevillningsutskottet i en reservation yrkat bifall till den av den kommunistiska

gruppen väckta motionen om avslag på proposition nr 40. Jag kan alltså kvittera med att yrka bifall till reservation I av herrar Einar Eriksson och Kristenson i Göteborg.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Det kan tyckas som om detta skulle vara en alldeles ny fråga, att man inte har några investeringsfonder eller inte haft några avsättningar till sådana fonder. Därför vill jag erinra om att det har vi haft i många år. Investeringsfonder infördes under Wigforss' finansministertid, och vi har aldrig ifrågasatt riktigheten av den princip varpå de bygger. Avsikten med dessa investeringsfonder var ju, att man skulle stimulera företagen att fondera och bygga ut produktionsapparaten. Det ansåg vi skulle gagna oss alla. Principen är alltså inte ny utan ganska gammal.

Jag vill påpeka att när konjunkturer-na nyligen visade nedåtgående tendens, hade vi anledning att vara glada över att dessa investeringsfonder fanns att plocka ur. Därigenom förhindrades en kraftigare konjunkturedgång. Den höga nivå som vi hade tidigare kunde i stort sett upprätthållas. Det resulterade i en fortgående kraftig modernisering av produktionsapparaten.

Nu gäller det alltså inte principen i sig själv utan det är fråga om ett särskilt investeringsavdrag vid den statliga beskattningen motsvarande 10 procent av kostnaden för under 1964 anskaffade maskiner. Jag vill påpeka att utskottet skriver, att det inom utskottet rätt delade meningar om ändamålsenligheten med och lämpligheten av att nu genomföra förslaget om investeringsavdrag. Det är riktigt. Det betänkande som nu ligger på riksdagens bord är resultatet av en kompromiss. Jag skall gärna understryka, att det sannerligen inte rätt någon entusiasm för propositionen i utskottet. Där var man mycket

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

tveksam och jag skall erkänna att jag själv också var det.

Anledningen härtill var att förslaget innebär att man, samtidigt som penningpolitiska åtgärder i åtstramande syfte tillgrips, skulle genomföra en åtgärd i motsatt riktning. Då utskottsmajoriteten ändock tillstyrker propositionen med några betydelsefulla ändringar sker det främst med den motiveringen, att det här gäller ett försök att styra investeringarna i en viss riktning. Man avser att stimulera anskaffning av maskiner, vilket måste medges vara en betydelsefull faktor för den framtida expansionen inom näringslivet. Det är nämligen ett faktum, att just maskinanskaffningarna minskade under förra året, vilket ju inte är någon önskvärd utveckling. Jag tillåter mig, herr talman, att citera vad finansministern säger på s. 7 i propositionen, och jag gör det, därför att man från oppositionshåll ofta säger att vi inte har tillräcklig förståelse för att man bygger ut produktionsapparaten och ser till att vi har ett näringsliv i expansion.

Finansministern uttalar:

»En fortsatt stegring av produktiviteten i vårt näringsliv utgör en ofrånkomlig förutsättning för reformarbete och fortsatt välständsökning. Den fulla sysselsättningen kan bestå på längre sikt endast om industriens internationella konkurrenskraft bevaras och successivt förstärkes. Detta är i sin tur inte möjligt utan en hög investeringsaktivitet.»

Klarare kan man väl inte uttrycka socialdemokratiens inställning till detta problem. Vi kommer dock inte ifrån att det alltid uppstår avvägningsproblem.

Utskottet framhåller vidare, att det är fråga om »en temporär åtgärd som skall gälla i fråga om maskiner, anskaffade under år 1964». Jag vill här understryka vad herr Magnusson i Borås sade, att om beställningar göres i år kan leveranser ske ända till 1966. Det innebär alltså att det inte blir en så

akut press på verkstadsindustrien som annars kunde ha blivit fallet. Man kan konstatera att maskininvesteringarna gick ned förra året, vilket är anledningen till att finansministern framlagt denna proposition. Jag vill framhålla att man inte har några prognoser som visar att det blir en ökning i år. Och även om det skulle bli en ökning tror jag att den blir relativt liten.

Till vad utskottet anför skulle jag vilja peka på ännu en omständighet som har påverkat mitt ställningstagande — ty jag har, det understryker jag ännu en gång, varit tveksam eftersom man nu tycker sig märka en uppgående tendens i konjunkturen. Finansministern gav ett löfte om detta investeringsavdrag redan i statsverkspropositionen och underströk det i årets remissdebatt, då han sade: »Det andra förslaget, som kanske är ännu mer intressant, är förslaget om 10 procents skatteavdrag för maskin- och inventarieanskaffning inom industrien år 1964. Om riksdagen är beredd att följa detta förslag kommer avdraget att gälla anskaffningar under hela 1964, således från 1 januari till 31 december. Jag meddelar detta för att man inom industrien inte skall behöva tveka om att göra beställningar nu, i avvaktan på beslut i riksdagen.»

Här har alltså finansministern — det må vara rätt eller gale — redan i remissdebatten uppmanat företagen att göra dessa maskinbeställningar eftersom han kommer att framlägga en proposition om investeringsavdrag, som han alltså antar att riksdagen skall bifalla. Jag tar för givet att hela näringslivet har den uppfattningen, att lägger den mäktige finansministern fram en proposition, driver han också igenom den. Alldeles bortsett från vad man har för uppfattning i övrigt tycker jag anständigheten kräver att riksdagen infriar detta löfte.

Utskottet tillstyrker som sagt inte propositionen i dess helhet utan föreslår betydelsefulla ändringar och kom-

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

pletteringar. Sålunda omfattar inte propositionen företag med blandad verksamhet även om den industriella verksamheten skulle vara ganska omfattande. Förutsättningen för rätt till detta avdrag är nämligen enligt propositionen, att den industriella tillverkningen i förvärvskällan är dominerande. Företag som exempelvis Kooperativa förbundet skulle därmed ställas utanför denna avdragsrätt, eftersom Kooperativa förbundet visserligen har stora industrier men dessa ändå inte är dominerande. Det finns även andra liknande företag som skulle ha ställts utanför. Det kommer de inte att göra enligt det förslag som utskottet har utarbetat. Utskottet föreslår nämligen, att avdragsrätten begränsas till att omfatta maskininvesteringar i industriell tillverkning men att avdraget medges oberoende av hur stor del av förvärvskällan denna tillverkning utgör. Någon rätt till avdrag för anskaffning av inventarier medges alltså inte, och den begränsningen blir nödvändig om man medger företag med även blandad verksamhet att få göra detta investeringsavdrag.

Utskottet poängterar, att med industriell tillverkning skall avses produkter och förnödenheter. Det räcker alltså inte med enbart service- eller reparationsverksamhet. Men även om verksamheten sysselsätter få anställda kan det vara fråga om verksamhet av industriell karaktär, och investeringsavdrag kan följaktligen medges. Investeringskostnaden måste dock uppgå till minst 5 000 kronor.

Bevillningsutskottet vill också närmare definiera vad som avses med maskin. Man är på det klara med att här blir det gränssvårigheter. Utskottet säger: »I begreppet maskin, som användes för stadigvarande bruk i industriell tillverkning, torde inte kunna innefattas vare sig personbil, lastbil, buss, traktor, handelsfartyg eller fiskefartyg.» Det finns väl heller ingen anledning att stimulera fordonsinvesteringar. Dem tycks vi få övernå av i alla fall.

Herr talman! Beträffande investeringsavdraget ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Vad beträffar de reservationer som lämnats i anslutning till propositionen — bortsett från avslagsyrkandet i denna fråga — skall jag be att få säga några ord.

I reservation III yrkas rätt till avdrag för avskrivning å maskiner och inventarier på återanskaffningsvärdet i stället för såsom nu på den faktiska anskaffningskostnaden. Högerreservanterna tillstyrker här motionen om rätt till avdrag med 120 procent av den ursprungliga anskaffningskostnaden. Man anser väl att detta skulle vara ett sätt att gardera sig mot penningvärdeförsämringen.

I reservation IV har folkparti- och centerpartiledamöter reserverat sig till förmån för en skrivelse till Kungl. Maj:t med yrkande om rätt till avskrivning på återanskaffningsvärdet för maskiner och inventarier.

I reservation V, som liksom reservation III är en högerreservation, begär reservanterna en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om att särskilda sakkunniga utses för utredning om planenlig avskrivning å maskiner och inventarier i jordbruket vid kontantmässig redovisning.

Vad beträffar avdraget med 120 procent framhöll utskottet redan förra året — vi har många gånger behandlat denna fråga — att allmänna skatteberedningen borde pröva spörsmålet i samband med beredningens överväganden rörande företagsbeskattningen. Utskottet understryker även i år att så bör ske.

Nu har också värdesäkringskommittén avgivit sitt betänkande om »indexlån». Kommittén lämnar där en redogörelse för en indexvärdemetod dels vid planenlig avskrivning och dels vid räknenskapsenlig avskrivning på återanskaffningsvärdet. Ett ställningstagande till frågan om avskrivning på återanskaffningsvärdet vid planenlig avskrivning skulle, framhåller kommittén, krä-

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

va ingående och allsidiga överväganden. Vidare understryker kommittén, att redan nu gällande bestämmelser får anses så fördelaktiga, att det med fog kan ifrågasättas, om det föreligger tillräckligt bärande skäl för en indexreglering.

Detta uttalande göres alltså av en kommitté, som väl får antas ha ganska ingående prövat dessa problem. Men hur som helst så anser utskottet att allmänna skatteberedningens arbete bör avvaktas.

Yrkandet i reservation V, alltså om planenlig avskrivning å maskiner och inventarier i jordbruk med kontantmässig inkomstredovisning, är detsamma som riksdagen avslag förra året. Bevillningsutskottet hänvisade då bl. a. till att departementschefen i en proposition 1962 uttalat, att ställningstagandet till översyn av beskattningsreglerna eller metoderna för jordbrukets beskattning borde anstå till dess allmänna skatteberedningen framlagt sitt förslag. Utskottet underströk också att det står jordbrukarna fritt att begagna sig av bokföringsmässig redovisning. Men man tycks vilja ha möjlighet att utnyttja båda metodernas fördelar samtidigt utan att behöva använda systemet med bokföringsmässig redovisning.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets betänkande i dess helhet.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Jag skall inte ta upp alla punkter i reservationerna, inte ens när det gäller reservation I. Jag skall sålunda inte beröra den första punkten i denna reservation som handlar om konjunkurläget i allmänhet och statsbudgetens relationer därtill, utan bara den andra punkten där reservanterna säger: »Det förefaller utskottet därjämte osannolikt att verkstadsindustrien, som redan nu har arbetskraftsbekymmer, skulle kunna effektuera så betydande maskinbeställningar som stimulanstillägget syftar till.»

Det är alltid svårt att spå om konjunkturen — det är svårt för oss att nu säga något om höstens konjunkurläge och det var svårt i höstas, vid utarbetandet av det förslag som resulterade i den nu föreliggande propositionen, att förutse den mera gynnsamma konjunkturen utveckling som ägt rum under första delen av innevarande år. Det troliga är väl att de nuvarande konjunkturerna fortsätter, men det är långt ifrån säkert. Mycket kan inträffa, och när det nu från finansdepartementets sida har framlagts ett förslag som innebär ett fortsatt intressant försök att stimulera investeringsverksamheten, så bör inte detta försök avbrytas. Snarare bör det betraktas såsom ett experiment, vilket bör kunna utvecklas även med tanke på andra förhållanden.

Att med lagstiftningens hjälp försöka anpassa näringslivet till förändringar av konjunkturerna är alltid besvärligt. De lagar som stiftas blir mycket generella och tillåter inte variationer i samma takt som konjunkturerna svänger. Därför skulle man kanske vilja ha en lagstiftning med sådana intentioner som den här framlagda utformad mera i överensstämmelse med de tankegångar som ligger bakom investeringsfonderna, nämligen att företagen bör förmås att göra investeringar trots att konjunkturerna befinner sig i nedåtgående och inte i sig själva längre stimulerar företagen att företa utvidgningar.

När det blir en mera kraftig nedgång inom näringslivet, räcker inte alltid investeringsfonderna till för att brygga över denna nedgång. Särskilt om nedgången varit förenad med strukturställning inom en bransch och långvarig prispress på branschens varor, kan lätt läget bli sådant, att investeringsfonderna inte är tillräckliga för några nya försök med investeringsstimulerande verksamhet.

Jag har tidigare från denna talarstol talat för någonting som jag vill

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

kalla förskotts-fonder. Dessa fonder, som liknar investeringsfonderna, skulle emellertid inte såsom dessa bygga på gamla uppsamlade vinstmedel utan på vinstmedel som kommer att insamlas under framtiden och som alltså på detta sätt skulle redan i förväg kunna användas för investeringsändamål. Det betyder att man skulle låta dessa förskotts-fonder ha samma karaktär som investeringsfonderna på det sättet, att man kunde knyta an dem till de bedömningar som kan göras av arbetsmarknadsstyrelsen beträffande vissa branschers utveckling och släppa loss förskotts-fonderna när man vill åstadkomma en modernisering i en bransch som för tillfället har dåliga konjunktutsikter.

Det finns behov av en lagstiftning på detta område som stimulerar näringslivet till modernisering även när det inte har pengar. Vi kan inte resonera så här: »Nu har vi inte pengar inom näringslivet, så att nu måste vi vänta med moderniseringen tills konjunkturen går upp igen och vi kan tjäna pengar som vi kan använda till att bygga ut nya och modernare anläggningar.» Vi måste inom vissa grundläggande branser i näringslivet resonera i motsatt riktning och säga: »Nu är konjunkturerna dåliga. Nu lönar det sig i och för sig inte att göra någon utbyggnad och modernisering, men nu skall vi likväl göra det så att vi när konjunkturen går upp står med en modern anläggning och kan ta vara på konjunkturons möjligheter.» Det är denna förskotts- och beredskapskaraktär hos det hela som man skulle vilja åstadkomma.

Det förslag som nu föreligger har — förstår jag — varit svårt för både utskottsmajoriteten och utskottsminoriteterna att helt acceptera, men när det nu är framlagt vill jag för min del följa utskottsmajoriteten och stödja denna åtgärd, inte därför att reservanterna har fel i sin konjunkturbedömning utan därför att detta är en försöksverksamhet

för att få till stånd sådana lagstiftningsformer, att man trots svårigheterna kan stimulera företag att i vissa lägen göra investeringar som de själva i och för sig inte önskar. Dessutom kan det vara nyttigt att rösta med det framlagda majoritetsförslaget av ett annat skäl. Även om konjunkturutsikterna är goda nu och även om de ser bra ut för framtiden har man inte fulla garantier för att de blir goda under det kommande året. Har man nu med de motiveringar som finansministern anmält lagt fram förslaget, kan det vara mera vågat att låta det passera outnyttjat vid detta tillfälle. Emellertid bör vi nog hela tiden låta denna lagstiftning ha något av försöksverksamhet över sig och ta vara på de lärdomar den kan ge i den ena eller andra riktningen.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Herr Kristenson i Göteborg ser pessimistiskt på läget. Herr Hermansson ser optimistiskt på konjunkturutvecklingen. Dessa åsikter är mycket svåra att förena med varandra. Herr Hermansson sade i diskussionen att han var glad över att ha fått en del av de socialdemokratiska utskottsledamöterna på sin sida.

Vi vet inte hur snabbt världskonjunkturerna kan svänga. Låt mig erinra om bevillningsutskottets besök i slutet av februari på Kockums mekaniska verkstad i Malmö. Där berättade vederbörande ansvariga ledare att varvsindustrin brottades med mycket stora svårigheter. Han framhöll att Japan för närvarande behärskade skeppsbygget och stod för 50 procent av världskonjunkturproduktionen. Den gamla skeppsbyggarationen England har distanserats för länge sedan. Västtyskland, England och Sverige kan tillsammans inte ens komma upp till samma produktionsnivå som Japan.

Nästa gång kanske det kan gälla en annan nyckelindustri i vårt land. Det kan kanske hända SKF, en industri som

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m. står herr Kristenson i Göteborg mycket nära.

Jag tror, herr talman, att det är ett viktigt samhällsintresse att ha en hög investeringsvolym. Det är ett led i strävandet att klara den fulla sysselsättningen.

Herr HERMANSSON (k):

Herr talman! Det handlar här inte i och för sig om huruvida man är glad eller ledsen över konjunkturläget — jag tror att det är en litet bräcklig utgångspunkt — utan om den bedömning man kan göra på grundval av tillgängliga fakta om konjunkturläget. Jag anförde tre källor, nämligen dels statistiska centralbyråns meddelande angående verkstadsindustriens orderläge i december 1963, dels samma statliga institutions uppgifter angående industriproduktionsindex för januari 1964 och dels samma institutions uppgifter om prognosen för industriinvesteringarna under år 1964.

Vad speciellt gäller varven, som herr Christenson i Malmö talade med sådan värme om, vill jag ur ett av dessa statistiska meddelanden citera följande:

»För varven gäller att en mycket god ordergång har redovisats under fjärde kvartalet 1963. — — — Orderstocken var för varven i slutet av december 1963 29 % större än ett år tidigare.»

Jag tror inte att man skall ta detta exempel, herr Christenson i Malmö, när man vill tala om hur dåligt ställt det är för den svenska företagsamheten.

Det är alldeles självklart att man måste ha en bedömning av konjunkturläget, men jag tycker att herr Christenson bedömer det så, att det alltid måste vara dåligt för den svenska industrien och att det, även om det är gott nu, kan bli dåligt längre fram. Han vill därför ha permanenta skattenedsättningar för företagen. Det leker honom i hågen att få denna lag permanentad, medan man från socialdemokratiskt håll vill ha en försöksverksamhet, som herr Hagnell

uttryckte sig. Jag tror det är mycket stor skillnad mellan dessa bägge ståndpunkter, men de har tydligen bägge lett fram till att man accepterat finansministerns förslag. Dessa skiljaktigheter i bedömningen är nog lika anmärkningsvärda som eventuella skiljaktigheter i herr Kristensons i Göteborg och min konjunkturbedömning.

Herr KRISTENSON i Göteborg (s):

Herr talman! Herr Christenson i Malmö talade om nyttan av en hög investeringsvolym. Vi har sagt förut här — jag sade det själv för en stund sedan från talarstolen — att vi alla är betjänta av att investeringarna ligger på hög nivå. Det ger oss trygghet för den kommande välståndsutvecklingen.

Men frågan är, herr Christenson i Malmö, vad detta förslag ger i nya investeringar utöver dem som industrien normalt ändå skulle ha gjort. Industrien kommer normalt att göra investeringar på ungefär 2,7 miljarder. När man ytterligare 100 miljoner, 200 miljoner eller mer? Det är ju en sådan ökning man syftar till. Trots allt kommer den största vinsten att göras av de företag, som varje år gör en stor normal investering. De får den största skattelättnaden. Därmed blir det också skattesubvention till företagen.

Herr CHRISTENSON i Malmö (fp):

Herr talman! Jag litar nog mer på finansminister Strängs resonemang i propositionen än på herr Kristensons i Göteborg inlägg i debatten i dag.

Till herr Hermansson vill jag bara säga att statistiken, som herr Hermansson ju vet, i regel ligger åtskilliga månader efter.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. A

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen I);

Särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristenson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. A) i utskottets betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen I) av herrar Einar Eriksson och Kristenson i Göteborg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Kristenson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 162 ja och 28 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. B 1, 3 och 4

Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i reservationen III) av herr Yngve Nilsson m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen IV) av herr Stefanson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de både återstående propo-

sitionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna ha flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock herr Christenson i Malmö votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående mom. B 1), 3) och 4) i bevillningsutskottets betänkande nr 23 antager utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i reservationen III) av herr Yngve Nilsson m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen IV) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 37 ja och 58 nej, varjämte 106 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 3:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. B 1), 3) och 4) i utskottets betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Meddelande ang. den utrikes- och handelspolitiska debatten

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen IV) av herr Stefanson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Christenson i Malmö begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 106 ja och 93 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

Mom. B 2

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen V); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i mom. B 2) i utskottets betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen V) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att

han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 137 ja och 50 nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. C

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 12, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1 och 2

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 13

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av dels väckta motioner angående målsägandes möjligheter att utfå skadestånd, dels väckta motioner angående skadestånd på grund av brott, dels ock väckta motioner angående ersättning av allmänna medel för skada vid brott av rymling.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14

Meddelande ang. den utrikes- och handelspolitiska debatten

Herr TALMANNEN yttrade:

I enlighet med vad som tidigare preliminärt meddelats kommer nästa onsdag, den 8 april, att hållas en debatt

Interpellation ang. utredning rörande rennärigen

rörande utrikes- och handelspolitiska frågor.

§ 15

Interpellation ang. utredning rörande rennärigen

Ordet lämnades på begäran till

Herr HOLMBERG (k), som yttrade:

Herr talman! Även under de senaste årtiondena har samerna tvingats föra en hård kamp mot byråkratiskt förmynderskap, intrång och diskriminering. De har dock ofta kämpat förgäves för att få samma rättigheter som andra svenska medborgare.

Den senaste tiden har samernas situation blivit svårare även på grund av ändrade betingelser för renskötelsen. Detta »är ett småbrukarproblem som statsmakterna låtit bli att ta itu med», skrev sameombudsmannen Tomas Cramér i en artikel om dessa frågor. Och vid en uppvaktning för statsministern och jordbruksministern den 4 oktober 1963 framhöll samernas talesmän att »samerna nu har nåtts av de strömningar som sammansvetsade arbetarna i slutet av 1800-talet och bönderna på 1930-talet».

De områden som varit tillgängliga för renbeten har minskat, så att vissa lappbyar nu bara har hälften så många djur som för ett tiotal år sedan. Förändringar även i övrigt har tvingat många att upphöra med renskötelsen, och detta har medfört svår ekonomisk misär och sociala olägenheter för ett stort antal samer. En undersökning som företagits av Kiruna socialnämnd i Saarivuoma lappby har givit en skrämmande bild av de förhållanden, som kan uppstå om myndigheterna inte ingriper. Flertalet bybor har hälsovådliga bostäder — en del bor ännu i torvkåtor. Genomsnittligt finns fem personer i varje rum. Ungdomen »är i stort behov av utbildning». Samernas egen tidning betecknar tillståndet som »medeltida förhållanden».

En läkare med lång erfarenhet från

trakter med samebefolkning, dr Sixten Haraldsson, skrev i Svenska läkartidningen nr 40 1962 om medicinska frågor, som har samband med samernas situation dels under deras yrkesutövning som renskötare, dels för samer som övergivit sitt nomadiserande liv på grund av förändringarna inom renskötelsen. Dr Haraldsson anser för sin del att »vi här står inför förhållanden som skulle kunna resultera i samma eller liknande vitalstatistiska mönster som vi vanligen finner i U-länder eller tekniskt mindre utvecklade områden med från våra synpunkter primitiva levnadsförhållanden».

Vid undersökningstillfället (fram till slutet av 50-talet) var barndödligheten hos samerna mer än dubbelt så hög som för landet i dess helhet. Dödligheten i tuberkulos bland samerna hade tre, fyra gånger högre frekvens än för hela landet, och medellivslängden för samerna var mycket lägre än riksgenomsnittet.

Även en sådan ytlig jämförelse i fråga om bostadsförhållanden, kulturella omsorger och hälsovård för samerna på ena sidan och andra svenska medborgare på den andra tyder på att myndigheterna gör sig skyldiga till stora försummelser med ett starkt drag av diskriminering gentemot samerna.

Detta framgår också av andra missförhållanden, om vilka samernas talesmän använt beteckningen förmynderskap och orättvisor. Vid den nyssnämnda uppvaktningen hos regeringen påtalade samerna den förödmjukande anordningen, att de inte själva får välja ordförande på sina stämmor utan måste hålla dessa inför lappfogde eller landsfiskal. Och i samernas tidning har erinrats om olika former av mannåm till samernas nackdel, exempelvis att stugor uppförda med lappfondens medel hålles stängda — för samer!

Efter uppvaktningen hos regeringen och den opinion, som kom till uttryck på samernas landsmöte i Östersund ny-

Interpellation ang. kreditrestriktionernas inverkan på planerad bostadsproduktion — Interpellation ang. brevbärings servicen

ligen, har jordbruksministern lovat att göra en undersökning om rennäringens situation, och han förutskickade därvid också att samerna i framtiden skall få »ökat» inflytande på sina ekonomiska och kulturella angelägenheter. Detta är en viktig del av samernas problem. Men för tusentals samer handlar det också om andra frågor: slumtillvaro av det slag som avslöjats i Kiruna, speciella undervisnings- och hälsofrågor m. m. Detta sorterar inte under jordbruksdepartementet och kommer kanske därför inte att beröras i direktiven för den utlovade utredningen. Men det är angeläget att samebefolkningens problem blir allsidigt belysta, att alla former av diskriminering upphör och att åtgärder av olika statliga och kommunala organ kommer till stånd för att uppnå förbättringar snabbt.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Avser statsrådet att vidtaga åtgärder så att direktiven för den utlovade utredningen om rennäringen kommer att omfatta även samernas bostads-, sysselsättnings-, utbildnings- och hälsovårdsfrågor som berörts i denna interpellation?

Denna anhållan bordlades.

§ 16

Interpellation ang. kreditrestriktionernas inverkan på planerad bostadsproduktion

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Gävle (k), som yttrade:

Herr talman! Enligt uppgifter hotar nu gällande kreditrestriktioner att spolia den planerade bostadsproduktionen. Såväl HSB som Riksbyggen har sålunda slagit larm och påvisat hurusom

deras planerade bostadsproduktion hotas på grund av svårigheterna att erhålla nödvändiga byggkrediter. Inom storstockholmsområdet anges en femtioprocetig eftersläpning för första kvartalet i år.

Om den av riksdagen beslutade målsättningen, minst 85 000 lägenheter, skall kunna uppnås, krävs omedelbara åtgärder från regeringens sida, som lättar på kreditrestriktionerna för bostadsbyggandet.

Med hänvisning till vad här anförts hemställer jag att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande fråga:

Avser statsrådet att vidtaga sådana åtgärder att nu gällande kreditrestriktioner icke får hindra igångsättningen av redan planerad bostadsproduktion?

Denna anhållan bordlades.

§ 17

Interpellation ang. brevbärings servicen

Ordet lämnades på begäran till

Herr KÄLLSTAD (fp), som yttrade:

Herr talman! Postverket har sedan den 2 mars i år avstängt ett hundratal egnahemsägare i stadsdelen Utby i Göteborg från utbäring av post. Åtgärden, som innebär att ankommande försändelser, såvitt på postverket ankommer, blir liggande oexpedierade på postanstalten Göteborg 13, har väckt berättigad uppmärksamhet i såväl press, radio som TV. Den har sin grund i egnahemsägarnas vägran att acceptera en av postverket begärd ändring av brevbäringsformen från s. k. höghusbrevbäring till villabrevbäring, vilket i praktiken innebär utflyttning av postlåda till tomtgränsen. Det slutliga avgörandet om brevbäringsformen till den här aktuella bebyggelsen har numera genom besvär hänskjutits till Kungl. Maj:t. I samband med frågan om brevbäringsformen för

Interpellation ang. arbetstagares förenings- och förhandlingsrätt i vissa fall

egnahemsområdet i Utby har postverket emellertid såväl i brev till de berörda egnahemsägarna som i tidningsuttalanden förklarat, att postverket har för avsikt att införa villabrevbäring överallt i landet, där bebyggelsen är av sådan art att postdistributionen skall ha denna utdelningsform, således även i äldre villaområden, där postutdelningen nu utföres som höghusbrevbäring. Postverket startar — enligt tidningsuttalande — med nybebyggelsen (husen i Utby blev inflyttningsklara 1962) och kommer att ta den äldre bebyggelsen i efterhand.

Vid 1962 års riksdag förelåg en motion av herrar Rimmerfors och Nelander angående brevbäringen i städer och tätorter. Kamrarna följde allmänna beredningsutskottet, som under då rådande förutsättningar inte fann skäl föreslå ingripanden från statsmakternas sida beträffande postverkets handhavande av brevbäringen. Sedan ärendet den gången var föremål för riksdagens ställningstagande har postutredningen avlämnat sitt betänkande. Utredningen tar för sin del inte ställning till frågan om höghus- eller villabrevbäring men framhåller att den utgiftsökning med omkring 4,5 miljoner kronor som en generell övergång till höghusbrevbäring skulle medföra synes utredningen i och för sig ej avskräckande för att åstadkomma en serviceförbättring, som många postkunder finner önskvärd. Postutredningen ifrågasätter om det inte med hänsyn till den vikt som allmänheten lagt vid frågan om höghus- kontra villabrevbäring och den livliga diskussion som förts kring denna vore lämpligt att statsmakterna preciserade riktlinjerna för denna service. Postutredningen säger vidare att i avvaktan på dessa riktlinjer bör de regler som postverket har utfärdat för de båda slagen av brevbäring i tätorterna tillämpas med smidighet och urskillning. Särskilt i områden, där sedan gammalt höghusbrevbäring finns men villabrevbäring enligt nämnda regler skulle tillämpas,

bör eftersträvas en så mjuk övergång som möjligt.

Det synes mot bakgrunden av dessa postutredningens rekommendationer förvånande, att postverket så kategoriskt upprepar sin avsikt att genomdriva villabrevbäring utan hänsyn till att statsmakterna rekommenderats att först precisera riktlinjerna. Vidare har, som exemplet med de drastiska sanktionerna i form av avstängning av egnahemsägarna i Utby visat, postverket knappast visat den smidighet och urskillning i tillämpningen, som postutredningen rekommenderat.

Med stöd av det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

1. Vill herr statsrådet meddela kammaren om riksdagen i enlighet med postutredningens rekommendation kommer att få medverka vid fastställande av riktlinjerna för den service, som postverket skall ge vid utbäring av post till villa- respektive höghusområdet?

2. Vill herr statsrådet medverka till att postverket i avvaktan på statsmakternas beslut i anledning av postutredningens betänkande i överensstämmelse med postutredningens rekommendation icke genomför försämringar i nu fungerande brevbäringsservice?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Interpellation ang. arbetstagares förenings- och förhandlingsrätt i vissa fall

Ordet lämnades på begäran till

Herr FÄLLDIN (cp), som yttrade:

Herr talman! Den svenska lagstiftningen rörande förhållandena mellan parterna på arbetsmarknaden får anses vara föga ingripande. I huvudsak gäller den rätten att vara fackligt organiserad, vissa åtgärder i syfte att

Interpellation ang. arbetstagares förenings- och förhandlingsrätt i vissa fall

förhindra att stridsåtgärder vidtages innan parterna gjort allvarliga försök att komma överens på fredlig väg samt vissa fundamentala preciseringar i fråga om kollektivavtalets rättsverkningar.

Förenings- och förhandlingsrättslagen får anses vara av särskild betydelse i sammanhanget, emedan den utgör den rättsliga grunden för de fackliga organisationernas verksamhet. Lagen har en s. k. positiv utformning, varmed förstås att den garanterar rätten att vara fackligt organiserad och att utnyttja facklig organisationstillhörighet. Däremot innehåller den inget stadgande om rätten att stå utanför facklig organisation — ehuru statsmakterna i andra sammanhang utgått från att denna rätt existerar. Ej heller innehåller den något stadgande om rätten att stå utanför viss facklig organisation. Lagens andemening synes dock vara att arbetsgivare och arbetstagare själva har att välja den organisation de önskar tillhöra. I allmänhet respekteras denna tankegång av arbetsmarknadsorganisationerna.

I vissa fall har dock avsteg gjorts som förtjänar att beröras närmare. Inom byggnadsbranschen förekommer sålunda att kollektivavtalet med s. k. monopolklausul tecknas med arbetsgivare som ej är anslutna till arbetsgivarnas avtalslutande huvudorganisationer, d. v. s. med vissa enskilda arbetsgivare samt kommuner. Monopolklausulen är av den innebörden att arbetsgivaren förpliktigas att vid anställning av arbetskraft ge företräde åt medlemmar, som tillhör den avtalstecknande arbetstagarorganisationen. Om det inom området finns arbetstagare organiserade i annan facklig organisation än den åsyftade avtalstecknande organisationen, ställs dessa genom klausulen i en oförmånlig undantagsställning och erhåller arbete i sista hand om anställning över huvud taget kan komma i fråga.

I vissa fall synes den åsyftade av-

talstecknande arbetstagarorganisationen, därest arbetsgivare ställt sig avvisande till kollektivavtal med monopolklausul, ha hotat med blockad och även låtit sådan gå i verkställighet. Självfallet innebär ett sådant förfarande en mycket stark påtryckning på arbetsgivaren i fråga. I praktiken torde han endast ha att endera acceptera klausulen i fråga eller ansluta sig till arbetsgivarnas huvudorganisation, som över huvud taget inte accepterar monopolklausul av nämnda slag och som för sin del fått denna uppfattning respekterad av arbetstagarorganisationerna.

Accepterar arbetsgivaren monopolklausulen kommer givetvis arbetstagare med annan organisationstillhörighet i ett mycket besvärligt läge. Ett regelrätt avskedande på grund av organisations-tillhörigheten strider mot förenings- och förhandlingsrättslagen. Monopolklausulen synes dock inte ha givits en sådan utformning att den kan tagas till intäkt för avskedande av arbetstagare som varit anställda vid tiden för avtalets ingående, men inom byggnadsbranschen spelar detta en underordnad roll. Om en arbetstagare sedan ett bygge slutförts övergår till arbete vid ett annat bygge hos samme arbetsgivare räknas detta nämligen som nyanställning. Sedan ett avtal med monopolklausul väl tecknats är det sålunda en tidsfråga innan arbetstagare med annan organisationstillhörighet kan eller måste ställas arbetslösa på grund av avtalet och sin egen organisationstillhörighet. Om arbetsgivaren — trots avtalet — låter de annorledes organiserade arbetstagarna fortsätta vid annat bygge inträffar den situationen att han tvingas bryta endera mot förenings- och förhandlingsrättslagen eller mot det ingångna avtalet och kollektivavtalslagen. Med tanke på dessa konsekvenser är det givet att en arbetsgivare, som ansett sig böra acceptera monopolklausul, nogsamnt tillser att annorledes or-

Interpellation ang. arbetstagares förenings- och förhandlingsrätt i vissa fall

ganiserade arbetstagare inte beredes nytt arbete vid av honom drivet bygge. Det är således dessa arbetstagare som i praktiken drabbas av klausulen.

Om en arbetstagare med annan organisationstillhörighet vill fortsätta sitt arbete vid annat av arbetsgivaren bedrivet bygge respektive undgå att bli avskedad torde endast en möjlighet stå honom till buds, nämligen att ingå som medlem i den organisation som tecknat avtal med monopolklausul. Arbetsgivaren har genom sitt accepterande av klausulen förbundit sig att ställa sådant medlemskap som villkor. Någon rätt att kräva att arbetstagaren därvid skall utträda ur den organisation han förut tillhört har arbetsgivaren dock inte. Den dubbelanslutning, som sålunda förutsättes, kan inte anses var i god överensstämmelse med stadgandet i förenings- och förhandlingsrättslagen om att kränkning av föreningsrätten föreligger om åtgärd vidtages mot någon för att förmå honom att icke utnyttja medlemskap i förening.

Bakgrunden till sådana förhållanden som här berörts torde utgöras av konkurrens mellan olika arbetstagarorganisationer. Enligt den inställning som statsmakterna ådagalagt tillkommer det inte lagstiftningen att förhindra sådan konkurrens. Lagstiftningens syfte måste i stället vara att säkerställa föreningsfriheten, vilken är avgörande för förhandlingsrätten. Den nuvarande lagstiftningen och dess tillämpning synes innebära vissa brister i detta avseende. Det kan därför anses påkallat att pröva möjligheterna att förhindra att lagstiftningen rörande förenings- och förhandlingsrätt samt avtalsrätt, vars syfte är att värna den fackliga friheten, nyttjas i monopolistiska syften av någon arbetsmarknadsorganisation.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat förekomsten av i interpellationen berörda s. k. monopolklausuler i vissa kollektivavtal?

Är statsrådet villig låta pröva möjligheterna att införa en sådan ordning att arbetstagarna i fall av den art som berörts i interpellationen garanteras förenings- och förhandlingsrätt i enlighet med den nuvarande lagstiftningens allmänna syfte?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner angående utlandssvenskars rösträtt m. m.,

nr 4, i anledning av motioner angående anonymitetsskyddet för den som lämnar uppgift för offentliggörande i tryckt skrift,

nr 5, med anledning av motion om sekretesskydd för vissa läkarintyg,

nr 6, i anledning av motioner om rätt att överklaga departementschefs beslut rörande utbekommande av allmän handling, och

nr 7, i anledning av väckta motioner angående översyn av ärendefördelningen mellan statsdepartementen;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 22, i anledning av väckta motioner beträffande tullen på vissa varor från u-länderna, m. m., och

nr 24, i anledning av väckta motioner angående åtgärder vid beskattningen i syfte att främja sparandet;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckt motion om utredning rörande obligatorisk semester mellan jul och nyår,

nr 25, i anledning av väckt motion om avskaffande av städernas auktionsmonopol,

nr 26, i anledning av väckt motion om utbetalning av folkpension utan ansökan,

nr 28, i anledning av väckt motion angående service- och vårdpersonalens arbetstidsförhållanden,

nr 29, i anledning av väckt motion om ersättning från allmän försäkringskassa för avvänjning från tobaksbruk, och

nr 30, i anledning av väckta motioner om kompensation för obekväma arbetstid;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckta motioner angående begreppet tjänstevikt i vägtrafikförordningen,

nr 13, i anledning av väckt motion angående interimslicenser och interimsskyltar för motorfordon,

nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen jämte i ämnet väckta motioner, dels väckt motion om utbyggnad av vattenvården, dels ock väckt motion angående förvaringen av petroleumprodukter i underjordisk cistern,

nr 15, i anledning av väckta motioner dels om vissa föreskrifter för gångtrafikanter, dels angående föreskrift att barn i grupp skall gå på vägens högra sida,

nr 16, i anledning av väckta motioner angående högsta tillåtna axel- och bogtryck för motorfordon, och

nr 17, i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande avgiftsbelagda trafikanläggningar;

jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1964/65 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion om åtgärder för att förebygga att renar överköres av tåg,

nr 9, i anledning av väckta motioner om utvidgade reserabatter för folkpensionärer m. fl., om utvidgning av sta-

tens järnvägars rabatter för folkpensionärer, angående buss- och flygresor för värnpliktiga och angående statens järnvägars rabattresor för studerande, militärer och pensionärer,

nr 10, i anledning av väckta motioner om undersökning av boxningens skadeverkningar,

nr 11, i anledning av väckt motion angående språkstudier i samband med arbete utomlands,

nr 12, i anledning av väckta motioner angående anpassningsproblemen i arbetslivet, och

nr 13, i anledning av väckta motioner om åtgärder till förmån för rörelsehindrade.

§ 20

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt

från andra lagutskottet:

nr 112, i anledning av väckta motioner angående änkepensionerna inom folkpensioneringen.

§ 21

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 50, angående universitetens och högskolornas organisation och förvaltning m. m.,

nr 67, angående anslag för budgetåret 1964/65 till Naturvård: Ersättningar till markägare m. m.,

nr 69, angående anslag för budgetåret 1964/65 till vissa forskningsråd m. m.,

nr 70, med förslag till lag om bidragsförskott, m. m.,

nr 72, angående anslag för budgetåret 1964/65 till byggnadsarbeten vid vissa universitet, m. m.,

nr 74, angående fortsatt utbyggnad av universitetet i Umeå m. m.,

nr 80, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65,

nr 82, angående provisoriska åtgärder för forskarutbildning, forskarhandledning m. m.,

nr 83, angående skolväsendets centrala ledning m. m.,

nr 87, angående godkännande av tre tilläggsprotokoll till konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna,

nr 89, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § 1 mom. tulltaxeförordningen den 13 maj 1960 (nr 391), m. m.,

nr 91, angående den framtida organisationen av upplysningsavdelningen vid statens institut för konsumentfrågor, m. m.,

nr 96, angående inrättande av ett institut för nyttiggörande av forskningsresultat,

nr 97, med förslag till förordning om gasolskatt, m. m.,

nr 99, angående försäljning av viss kronan tillhörig mark, m. m.,

nr 100, angående organisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet m. m.,

nr 102, angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom utrikesdepartementets verksamhetsområde,

nr 103, med förslag till förordning om ändring i skogsvärderingsinstruktionen den 1 juni 1951 (nr 440), m. m.,

nr 104, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Island för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet,

nr 105, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64,

nr 107, angående anslag till fortifikationsförvaltningen för budgetåret 1964/65,

nr 109, angående ny organisation av totalförsvarets regionala ledning m. m.,

nr 110, angående vissa anslagsfrågor

m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 112, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1964/65, m. m.,

nr 114, angående viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården m. m.,

nr 115, angående ändrade grunder för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen,

nr 117, angående inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna, m. m.,

nr 118, angående ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer, m. m.,

nr 120, angående vissa fastighetsfrågor m. m. inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 121, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag, samt

nr 122, angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

Dessa propositioner bordlades.

§ 22

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 50, 69, 82, 83, 91, 96, 100 och 115 måtte med hänsyn till ärendenas omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det propositionerna kom kammaren till handa, d. v. s. första plenum efter torsdagen den 16 innevarande april.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 23

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående engångsunderstöd till f. d. städerskan i riksdagshuset Anna Maria Olsson.

Meddelande om enkla frågor

§ 24

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59, med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m., motionen nr 819, av herr *Svensson* i Vä m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 60, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt, m. m., motionerna:

nr 820, av herr *Broberg*, och

nr 821, av herr *Nilsson* i Tvärålund m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 61, angående nybyggnad av kasernetablisement m. m. för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente, motionen nr 822, av herrar *Keijer* och *Helén*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 63, angående lån till vissa ombyggnadsarbeten vid Norrbackainstitutet m. m., motionen nr 823, av fröken *Elmén* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 68, angående vissa frågor rörande lärarutbildning, motionen nr 824, av herr *Eliasson* i Sundborn m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 71, angående omorganisation av statens bilinspektion, m. m., motionerna:

nr 825, av herr *Gustafson* i Göteborg m. fl., och

nr 826, av herr *Mattsson* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, med förslag till stämpelskatteförordning, m. m., motionerna:

nr 827, av herrar *Boo* och *Hansson* i Önnarp,

nr 828, av herrar *Ekström* i Iggesund och *Lindkvist*, och

nr 829, av herrar *Turesson* och *Broberg*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående åldringsvårdsfrågor m. m., motionerna:

nr 830, av herr *Holmberg* m. fl., och nr 831, av herr *Lindkvist* m. fl.

Dessa motioner bordlades.

§ 25

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

För deltagande i kommittésammanträden inom Europarådet anhålles om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 6—11 april 1964.

Stockholm den 1 april 1964

Ingemar Andersson

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 26

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts fem enkla frågor, nämligen av:

herr *Antby*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående lokalisering till Bengtsfors av enskild industri,

herr *Svenungsson*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående visst skydd för bostadssökande,

herr *Börjesson* i Falköping, till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående statlig export av vapen,

herr *Eliasson* i Moholm, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående skördeskadeersättnings utformning, och

herr *Dickson*, till hans excellens herr statsministern angående visning av svensk film vid statsbesök.

§ 27

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 19.22.

In fidem

Sune K. Johansson

Torsdagen den 2 april

Kl. 16.00

§ 1

Herr talmannen meddelade, att herr Björkänge enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven från och med den 31 nästlidne mars tills vidare.

Herr Björkänge beviljades ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare.

§ 2

Svar på interpellation ang. laxfisket i Östersjön

Ordet lämnades på begäran till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON, som yttrade

Herr talman! Herr Hedin har i en interpellation framställt frågan om anslutning till överenskommelsen rörande skydd för laxbeståndet i Östersjön från de östersjöstaters sida som nu står utanför överenskommelsen. Herr Hedin har vidare frågat om åtgärder från svensk sida kommer att vidtagas för att åstadkomma en ökad laxodling och om fördelningen av kostnaderna härför.

Till en början vill jag erinra om det svar som min företrädare, dåvarande utrikesministern Undén, den 13 mars 1962 lämnade i denna kammare på en interpellation av herr Hedin. Härvid konstaterade herr Undén att problemet gällt att finna en sådan form för uppgörelse att samtliga länder blev bundna av bestämmelserna om en reglering av laxfisket i Östersjön. Detta hade visat sig svårt att genomföra. Däremot hade som bekant enighet i stort sett kunnat uppnås om vilka skyddsåtgärder som borde genomföras.

Med hänsyn till de starka skäl, som

talade för att icke låta genomförandet av skyddsåtgärder för laxbeståndet dröja, har svenska regeringen strävat efter att åtminstone få till stånd en partiell överenskommelse. En sådan överenskommelse ingicks den 20 december 1962 med Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland, vilka jämte Sverige svarar för den alldeles övervägande delen av laxfångsten i Östersjön. Överenskommelsen har ratificerats av Danmark den 1 mars 1963 och av Sverige den 15 mars samma år. Den träder i kraft två månader efter den västtyska ratifikationen, som väntas ske innevarande år.

Överenskommelsen får ses som ett första steg mot en uppgörelse som omfattar ytterligare och helst alla östersjöstater. Möjligheter finnes som bekant för dessa att senare ansluta sig. På grund av politiska skäl — diplomatiska förbindelser existerar icke mellan alla östersjöstater — är det emellertid lika väl nu som 1962 svårt att få till stånd ett regelrätt avtal för samtliga ifrågasvarande stater.

I detta sammanhang vill jag vidare framhålla, att efter en i juni 1963 genomförd lagändring tillämpas i Finland de skyddsbestämmelser som finns föreskrivna i nämnda överenskommelse mellan Sverige, Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland.

Jag vill vidare nämna att ett visst samarbete på laxforskningsområdet förekommer mellan Sverige, Danmark, Finland, Polen, Sovjetunionen och Förbundsrepubliken Tyskland i en underkommitté till det internationella havsforskningsrådet. För närvarande fungerar fil. dr B. Carlin från laxforskningsinstitutet i Sundsvall som ordförande för kommittén.

Svar på interpellation ang. laxfisket i Östersjön

Det har beräknats att omkring 20 procent av all lax som fiskas i Östersjön kommer från svenska laxodlingsanstalter. Motsvarande odling av laxungar är av ringa omfattning i Finland, ytterst obetydlig i Sovjetunionen och Polen och förekommer ej alls i Danmark eller i någon del av Tyskland.

Samtliga östersjöstater, i första hand de som svarar för den största laxfångsten, har givetvis intresse av att hålla laxbeståndet uppe. Marginalen mellan kostnaderna för laxodling och värdet av laxfångsten är emellertid ganska liten. Man kan därför inte förvänta att länder som Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland skall igångsätta laxodling enbart för att öka värdet av sina egna fångster. Inte heller torde det vara realistiskt att räkna med att dessa i någon större omfattning skulle vara beredda att bidra till kostnaderna för en utökad laxodling i Sverige och Finland. Däremot skulle dessa länder kunna lämna ett värdefullt bidrag genom att medverka till en sådan reglering av fisket att det dyrbara utsättningsmaterialet bättre utnyttjas än som för närvarande sker, framför allt genom inskränkning av fisket under en viss tid av året. Avsikten är också att frågan om införande av en särskild fredningstid för laxen genom svensk försorg skall upptas till diskussion bl. a. i det särskilda utskott, som förutses i laxfiskekonventionen.

Låt mig avslutningsvis säga att någon mera påtaglig nedgång i laxbeståndet i Östersjön under senare år inte kunnat utläsas av tillgänglig svensk fångststatistik.

Vidare anförde

Herr HEDIN (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret, som jag i varje fall delvis bedömer som positivt.

I framställning till Konungen förra året begärde Svenska ostkustfiskares centralförbund att frågan om en ök-

ning av laxodlingen i de övriga nordiska länderna genom regeringens försorg skulle tas upp i Nordiska rådet. I framställningen framhölls att frågan har en utomordentligt stor betydelse för svenska, danska och finska fiskare, varför detta i hög grad kunde betraktas som en nordisk angelägenhet. Framställningen utmynnade i förslaget att frågan förutsättningslöst borde prövas av Nordiska rådet. Framställningen uppmärksammades bl. a. i Finland, där fiskerintressenter uttryckte stor sympati för tanken. Jag hade nog trots att frågan skulle tas upp av regeringen i Nordiska rådet, som hade sin session tidigare i år. Att så inte skedde är den närmaste anledningen till att jag tagit upp frågan i min interpellation.

Man kan diskutera vilket forum som är det lämpligaste för att behandla denna fråga. Men det viktigaste är givetvis inte vilka vägar man går utan att frågan på något sätt får en lösning. Även om man går andra vägar kan det vara värdefullt att ta upp frågan just i Nordiska rådet, och det kanske kan ske senare.

Intresset för denna fråga bland fiskare i Finland är som jag nämnde förut kolossalt stort, och efter vad jag hört överväger man i Finland att få till stånd en lagstiftning som skulle göra det möjligt att vidtaga kompensationsåtgärder ungefär som i Sverige. Det vore då naturligtvis värdefullt att få ett samråd om dessa frågor i Nordiska rådet.

Den partiella överenskommelse som träffats mellan Sverige, Danmark och Västtyskland är naturligtvis bra. I praktiken kan man säga att också Finland är anslutet, eftersom Finland genom en särskild lag infört samma bestämmelser som gäller i denna konvention. Jag är glad över att utrikesministern kallar överenskommelsen ett första steg mot att flera och helst alla östersjöstater blir anslutna till konventionen. Jag tror att det är angeläget inte minst därför att det under de senaste åren skett

Svar på interpellation ang. laxfisket i Östersjön

en mycket kraftig ökning av laxfisket i Östtyskland och Polen. Hur stor dessa länders fiskeflotta är finns det väl inga officiella uppgifter om, men jag kan som ett litet exempel nämna att vid ett tillfälle i höstas inte mindre än 21 östtyska laxfiskebåtar sökte skydd i hamnar på Gotland under en storm.

Jag hoppas alltså att utrikesministern med kraft arbetar vidare för att övervinna de svårigheter som föreligger för en ökad anslutning från de andra östersjöstaternas sida.

Ett steg i rätt riktning är naturligtvis det samarbete i underkommittén till internationella havsforskningsrådet som utrikesministern omnämner.

När det gäller möjligheterna att få en samlad aktion för en ökning av laxodlingen är utrikesministern pessimistisk och pekar i stället på förutsättningarna att få effektivare skyddsåtgärder till stånd. I och för sig är det naturligtvis värdefullt att man genom svenskt initiativ tar upp frågan om en viss fredningstid för laxen. Men jag tror att minst lika viktigt på lång sikt är att få till stånd en ökning av laxodlingen.

Bakgrunden till utrikesministerns pessimism i det avseendet tycks vara att, som utrikesministern framhåller, marginalen mellan kostnaderna för laxodlingen och värdet av laxfångsten är ganska liten. Jag vill mycket starkt ifrågasätta, om den bedömningen är riktig. Ordföranden i den återopade underkommittén fil. dr Börje Carlin skriver i Laxforskningsinstitutets meddelande nr 7—8/1963 bl. a.:

»Det kan alltså numera inte råda minsta tvekan om att det är möjligt att uppehålla ett laxbestånd genom odling. En annan fråga är om det är lönsamt, d. v. s. om värdet av den fångade laxen överstiger kostnaderna för odlingen. Även denna fråga kan besvaras genom märkningsförsöken. Under åren 1950—1959 (d. v. s. i de försök som nu i huvudsak är avslutade) märktes 450 000 laxungar, och av dessa erhöles

45 400 laxar med en sammanlagd vikt av 193 000 kg. Med andra ord var återfångsten 10 % och 1 000 utsatta laxungar gav 430 kg fångad lax. Detta innebär att fångstvärdet uppgått till 1,5 å 2 gånger kostnaden för odlingen. Vid bedömningen av dessa siffror bör man beakta att den verkliga lönsamheten ligger dels däri att många utbyggnadsprojekt kunnat genomföras, vilka inte skulle ha varit tillåtliga om man inte hade haft denna möjlighet att förhindra skadorna på laxfisket, dels i att möjligheterna att bedriva laxfiske är en förutsättning för många östersjöfiskare att kunna stanna kvar i sitt yrke och bedriva även annat fiske.»

Jag skulle tro att den här bedömningen är mycket försiktig och att lönsamheten i dag och i framtiden är väsentligt större än vad detta ger vid handen. Carlin räknar här med 10 procent återfångst; utrikesministern nämner i sitt svar 20 procent, och det är kanske den riktiga siffran i dag, eftersom återfångsten har stigit år för år. 1959, som är det senaste år som är helt redovisat, var den 17,5 procent, och antagligen har den ökat därefter.

Därtill kommer att de åtgärder som har reglerats i konventionen och tillkomsten av nya fiskeredskap bidrar till att man fiskar allt grövre lax och därigenom får ett alltmer lönsamt fiske. Laxen växer mycket kraftigt. Man räknar med att den andra vintern väger 3 å 4 kg och tredje vintern 6 å 7 kg. Den ökar alltså i vikt med 3 kg, och eftersom fiskaren får 15 kronor per kg för lax på mellan 3 och 8 kg, stiger laxen i värde med 45 kronor på ett år, d. v. s. en fördubbling. Kan man förskjuta fångsten mot grövre lax, blir lönsamheten påverkad.

Allt talar således för att en ökad laxodling skulle vara i högsta grad lönsam nationalekonomiskt sett. Därför borde det vara möjligt, menar jag, att få också Danmark och andra östersjöstater som har något nämnvärt lax-

Svar på interpellation ang. åtgärder i anledning av den sydafrikanska regeringens apartheidpolitik

fiske att bidra till en ökning av laxodlingen. Ökningen behövs naturligtvis i första hand i Finland, eftersom man där har mycket ringa laxodling, men enligt min mening behövs den också i Sverige, eftersom de domar som först fälldes föreskriver för litet av kompensationsåtgärder på grund av att man då inte kände till förhållandena tillräckligt.

Det finns säkerligen utrymme för en väsentlig ökning av laxodlingen också i Sverige. Jag hoppas därför att utrikesministern, vid sidan av andra åtgärder — som jag hälsar med tillfredsställelse — också skall försöka att på olika vägar få till stånd en ökad laxodling med bistånd från de andra östersjöstater som själva bedriver laxfiske.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. åtgärder i anledning av den sydafrikanska regeringens apartheidpolitik

Ordet lämnades på begäran till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Hagberg har till mig riktat frågan, huruvida några initiativ kommer att tas från svenska regeringens sida i FN, vid Nordiska rådets möten i Stockholm eller på annat sätt, i syfte att genomföra FN-församlingens rekommendationer om ekonomiska sanktioner och FN-staternas avbrytande av diplomatiska förbindelser med den sydafrikanska regeringen för att göra slut på dess apartheidpolitik.

Jag ber att till en början få hänvisa till att sydafrikafrågan nyligen har varit föremål för tre skilda interpellationer, nämligen av herr Sundin i första kammaren, herr Hagberg själv i andra kammaren och slutligen herr

Möller i första kammaren. Dessa interpellationer har besvarats av mig den 3 december och 5 december 1963, respektive av handelsministern den 24 januari 1964. Jag tog tillfället i akt att i samband med svaren till herrar Sundin och Hagberg lämna kamrarna en allmän framställning av regeringens synpunkter på sydafrikafrågan. Då därutöver icke mycket är att tillägga, kommer jag nu att fatta mig kort.

Herr Hagberg erinrar inledningsvis om att den FN-kommitté, där ambassadören Alva Myrdal är ordförande, av sydafrikanska regeringen förvägrats samarbete. Till detta vill jag säga, att vi från svensk sida måste beklaga denna inställning hos Sydafrikas regering. Kommittén fortsätter emellertid nu sitt uppdrag och räknar med att någon gång i maj avge en rapport till FN:s generalsekreterare. Denne skall senast den 1 juni rapportera till säkerhetsrådet. Frågan står sålunda på rådets dagordning och väntas komma att behandlas av rådet sedan rapporten avgivits.

Mitt svar till herr Hagberg i dag blir att regeringen inte för närvarande planerar något nytt initiativ i sydafrikafrågan. Däremot kan det förväntas att detta problem kommer att tas upp vid de kontinuerliga kontakterna mellan regeringarna i de nordiska länderna. Med största uppmärksamhet fortsätter, det kan jag försäkra herr Hagberg, den svenska regeringen att följa denna fråga, som i så hög grad engagerar svensk opinion.

Vidare anförde:

Herr HAGBERG (k):

Jag ber, herr talman, att få framföra mitt tack till utrikesminister Nilsson för att han besvarat min interpellation.

Kanske vågar jag säga att jag inte är lika nöjd med svarets innehåll som utrikesministern själv är. Som jag förstår innebär det att regeringen är helt ne-

Svar på interpellation ang. åtgärder i anledning av den sydafrikanska regeringens apartheidpolitik

gativ i kärnfrågan och inte förbereder något initiativ i Förenta Nationerna, Nordiska rådets stockholmsmöte eller på annat sätt för att genomföra FN-församlingens beslut om ekonomiska sanktioner och FN-staternas avbrytande av diplomatiska förbindelser med Sydafrika. Någon närmare förklaring till denna passivitet ges inte i utrikesministerns svar.

Utrikesministern lämnar dock den upplysningen, att den FN-kommitté med ambassadör Alva Myrdal som ordförande, vilken vägrades s. k. samarbete med den sydafrikanska regeringen, fortsätter sitt arbete och senast den 1 juni skall rapportera till säkerhetsrådet. Kanske utrikesministern just på grund av den extrema situationen kan berätta vari detta arbete består? Enligt vad jag har förstått skulle kommitténs uppgift bestå i att i samarbete med berörda parter förbereda en fredlig övergång från nuvarande despoti och exempelösa terror mot den stora majoriteten av icke-vita i Sydafrika till en demokratisk ordning.

Om kommittén alltså, trots att villkoret för dess verksamhet inte på något sätt uppfyllts, ändå kan fullgöra sitt uppdrag, är detta en så intressant och enastående företeelse, att det väl ändå inte föreligger något behov av en hemligstämpel. Det var nämligen de uppresta hindren för kommitténs arbete som utgjorde det formella motivet för min interpellation, vilket utrikesministern helt riktigt påpekar.

Själv betraktar jag saken sålunda: detta initiativ av de nordiska regeringarna har visserligen fått FN:s stöd men hittills bara resulterat i en kommitté som inte får fullgöra sitt uppdrag. Detta är enligt min mening genant både för FN, kommittén och de nordiska stater, på vilkas initiativ den tillkommit.

Men den sydafrikanska regeringens utmaning mot FN kan bara få en konsekvens, nämligen att terrorn skärpes, att

en katastrofal urladdning med ett gigantiskt folkmord rycker allt närmare och att detta kan medföra en internationell konflikt av oöverskådligt slag. Läget kan alltså bara förvärras genom det inträffade.

Om FN och dess medlemsstater ingenting gör häråt, uppstår alltså en ytterst farlig situation för FN och dess möjligheter att verka liksom för det stora befolkningsflertalet i Sydafrika och för världsfreden själv.

Det är utifrån detta jag beklagar utrikesministerns resignerade förklaring att regeringen inte överväger något nytt initiativ i Sydafrikafrågan. Jag avstår från karakteristik — oviljan till handling är karakteristik nog. Utrikesministern anser naturligtvis inte sitt beklagande av den sydafrikanska regeringens handlingssätt och antagandet att FN:s säkerhetsråd får en rapport den 1 juni som uttryck för en svensk handling. Han vill kanske peka på den uttryckta förväntan att problemet kan tas upp vid kontinuerliga kontakter mellan de nordiska ländernas regeringar som en försynt antydning om en senare handling. Det säger dock ingenting om i vilken riktning en sådan eventualitet skulle gå. Lika litet säger utrikesministerns försäkran att den svenska regeringen skall följa denna fråga.

Ja, brutalt sagt: om inte åtgärder vidtas i enlighet med FN-beslutet om ekonomiska sanktioner och de diplomatiska förbindelsernas avbrytande, blir det väl i realiteten den afrikanska regeringens linje som följes, d. v. s. linjen att strunta i FN:s beslut.

Den 22 januari förklarade utrikesministern i denna kammare att han sympatiserade med idén om längre gående sanktionsåtgärder mot Sydafrika. Han ansåg även att enskilda exportföretag borde kunna inställa sin varuexport till Sydafrika. Han själv har ju på sitt sätt givit ett föredöme — han köper inte sydafrikanska apelsiner, inte ens de

Svar på interpellation ang. åtgärder i anledning av den sydafrikanska regeringens apartheidpolitik

sydafrikanska viner som det statliga spritmonopolet tillhandahåller för att visa den goda svenska viljan att bevara orubbade statliga relationer med Sydafrika.

Vad har nu detta med FN-beslutet att göra, om man bortser från hur ringa vikt detta beslut tillmätts? Utrikesministern sade i remissdebatten att en enskild firmas åtgärder alltid gör sitt till och att det är värdefullt att göra vissa ekonomiska offer för att ge eftertryck åt sin indignation. Men vore det då inte mångdubbelt värdefullare att den svenska regeringen gjorde någonting, exempelvis något av vad jag föreslog i interpellationen och som förutsatte kollektiva åtgärder av ett antal stater? Vore det inte värdefullt, om den svenska staten slutade att köpa och utbjuda sydafrikanska varor, eller att den svenska staten jämte övriga nordiska stater, helst så många stater som möjligt, avbröte de diplomatiska förbindelserna med Sydafrika? Det är ju så värdefullt att man bringar offer för att ge uttryck åt sin indignation!

Men detta att inte göra någonting, att inte ta något initiativ, det är ett dåligt besked som utrikesministern ger till den enligt hans eget omdöme starkt engagerade svenska opinionen, som han samtidigt, naturligtvis, säger sig sympatisera med.

Därmed säger jag ingenting kritiskt om utrikesministerns personliga åsikter om den sydafrikanska regimen och om hans personliga reaktioner inför dess kommers i vårt land. Vi är säkert eniga i att uttrycka vårt personliga förakt för den sydafrikanska regimen, vår indignation gentemot dess metoder och sympatierna för den engagerade svenska opinionen liksom för aktuella bojkottåtgärder. Men vi är oeniga om det officiella Sveriges hållning.

Vad jag vill är kort och gott följande: Gör allt som är möjligt för att förverkliga FN-beslutet! Inställ alla svenska

statliga inköp av sydafrikanska varor! Förbered tillsammans med övriga nordiska länder ett avbrytande av de diplomatiska förbindelserna med Sydafrika! Gör detta före den hotande katastrofen, för att ge ett internationellt föredöme som kan bidra till att förhindra katastrofens utbrott!

Kanske det kostar något, herr talman, men som utrikesministern sade i remissdebatten: det gör alltid sitt till att med handlingar ge eftertryck åt indignationen!

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON:

Herr talman! Som jag vid tidigare tillfällen påpekat när denna fråga varit uppe till debatt i riksdagen, är jag väl medveten om den indignation som råder inom svensk folkopinion angående de metoder som användes av den sydafrikanska regeringen.

När jag nu i mitt svar påpekade att den svenska regeringen för närvarande inte förbereder någon ny aktion utöver de diskussioner som kan komma att äga rum mellan samtliga de nordiska regeringarna, så är det ju därför att man ändå från nordisk sida har uppnått det resultatet, att säkerhetsrådet har tagit upp frågan till behandling. Det är just den väg som man skall vandra om det skall finnas någon chans att nå några praktiska resultat. Därutöver har denna kommitté blivit tillsatt, i vilken ambassadören Alva Myrdal ingår som en av medlemmarna. Den kommittén kommer att avlämna sin rapport till Förenta Nationerna och därefter kan frågan på nytt tagas upp.

Nu säger herr Hagberg att det ändå gäller att vidtaga vissa åtgärder som skulle kunna påverka den sydafrikanska regeringen innan några mera definitiva och praktiska åtgärder kan vidtagas som skulle kunna bli av den karaktären, att den sydafrikanska regeringen tog intryck därav.

Svar på interpellation ang. åtgärder i anledning av den sydafrikanska regeringens apartheidpolitik

Ja, brutalt sagt, för att använda herr Hagbergs ord, så skulle jag vilja säga att om vi avbryter de diplomatiska handelsförbindelserna, så skulle detta i och för sig inte komma att i någon högre grad påverka den sydafrikanska regeringen. Det skulle vara ett uttryck för den opinion som råder inom vårt land men egentligen inte så mycket därutöver. Det skulle kanske betyda något mera än den nedgång i den sydafrikanska exporten till Sverige som vi har kunnat konstatera under det senaste året, vilket innebär exempelvis att apelsinerna i ton beräknat från 1962 har gått ned från 11 651 till 2 898 ton, vindruvor från 2 580 ton till 1 995. En rad andra fruktarter skulle jag också kunna nämna som exempel på att den svenska opinionen har tagit intryck av vad som har skett där nere. Men det som har avgörande betydelse — det vet herr Hagberg lika väl som jag — är huruvida Sydafrikas stora handelspartners skall vara beredda att bryta förbindelserna. Då finns det möjlighet att påverka händelseförloppet i Sydafrika. Som jag ser det finns det större utsikter att åstadkomma något om de nordiska staterna i Förenta Nationerna försöker påverka de stora handelspartnerna än om vi gör aktioner på egen hand, som i och för sig inte skulle bringa frågan ett steg närmare den lösning som både herr Hagberg och jag önskar.

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Man måste, herr utrikesminister, säga att den glädjande nedgång av försäljningen av sydafrikansk frukt som kunnat redovisas inför riksdagen inte är en följd av några statliga åtgärder. Det är ju tvärtom så att den är en följd av en opinion som har skapats utanför denna kammare, låt vara att den har starka sympatier även här. Egentligen skulle man väl

kunna säga att detta har skett *trots* den officiella politik som Sverige har fört gentemot Sydafrika.

Det är naturligtvis riktigt som utrikesministern säger, att det avgörande är de stora handelspartnernas politik mot Sydafrika. Jag tror emellertid inte att de åtgärder som jag har föreslagit kan påverka Sydafrika så starkt, men de kan ha sin betydelse. Jag tror främst på att de kan påverka just dessa stora handelspartners, dessa stormakter som för närvarande sätter käppar i hjulet för varje uppriktigt och hederligt försök att verkligt kännbart pressa den sydafrikanska regimen till en mänskligare politik. Det har ju hittills visat sig svårt att få dessa stormakter in på en sådan handlingslinje. Det som de har gått med på har ju visat sig ofarligt för den sydafrikanska regimen, det har inte inneburit någon reell svårighet för dess verksamhet. Just detta borde göra det naturligt för en regering vars utrikesminister ändå har denna inställning i själva huvudfrågan, att undersöka om man inte kan driva på, om man inte kan finna nya vägar för att tvinga fram en respekt för Förenta Nationernas beslut.

Utrikesministern säger i sin kommentar att frågan dock skall komma upp i Förenta Nationerna. Jag vill gärna tolka detta så att regeringen då verkligen kommer att utnyttja denna möjlighet. Sverige är ju inte med i säkerhetsrådet, men vi har väl ändå möjligheter att påverka någon eller några medlemmar där. För ögonblicket ter sig läget mycket fastlåst, även om frågan kommer upp i form av en rapport från kommittén inför säkerhetsrådet. Därför anser jag och mina meningsfränder — och jag tror att det är många i detta land som har samma mening — att man bör undersöka om det inte finns flera sätt att driva fram en positiv lösning. Det kan hända att det är mycket bråttom, ty om icke något allvarligt görs för att ge effekt åt Förenta Nationer-

Svar på interpellation ang. åtgärder i anledning av den sydafrikanska regeringens apartheidpolitik

nas beslut, så kan den andra villan bli betydligt värre än den första.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON:

Herr talman! Jag skall först villigt erkänna, att den nedgång i fruktimporten till Sverige från Sydafrika, som vi har kunnat inregistrera, inte beror på statliga åtgärder utan är ett resultat av den opinion som finns i landet. Jag har inte heller påstått något annat. Jag har sagt, att jag personligen ansluter mig till de åtgärder som vidtagits från svenska folkets sida.

Men när herr Hagberg frågar, om man inte kan undersöka möjligheterna att finna nya vägar för att driva på, så att Sydafrikas större handelspartner skulle kunna bli beredda att vidta andra åtgärder än dem som hittills har vidtagits, så vill jag svara att det är precis vad de nordiska regeringarna gjort. Det är ju tack vare ett nordiskt initiativ och tack vare den norske representanten i säkerhetsrådet, som man utvidgade vapenembargot mot Sydafrika. Det är ju tack vare den norske representanten och de nordiska regeringarnas aktioner i Förenta Nationerna som man förmådde säkerhetsrådet att ta upp frågan — vilket enligt vårt förmenande är den rätta vägen att vandra, såsom jag nyss framhöll. Det är därför, herr Hagberg, som det är min mening att de nordiska regeringarna och staterna inte skall förverka sina möjligheter att påverka de stora genom en demonstrationspolitik, som skulle försätta oss i det läget att vi hade mindre möjligheter att påverka dem än vi har i annat fall. Det är nu en gång inte så enkelt i världspolitik, att man bara kan besluta att nu gör vi så och så, och sedan skall de andra följa efter. Det gäller att finna andra utvägar, säger herr Hagberg. Det är just sådana utvägar som de nordiska regeringarna är ute efter.

Herr HAGBERG (k):

Herr talman! Nej, det skall gudarna veta att det inte är någon enkel sak. Jag har inte hävdat det heller. Men jag måste säga, att det är inte demonstrationspolitik att försöka verka för att ett beslut som fattats med stor majoritet i Förenta Nationerna blir genomfört. Vapenembargot i all ära — det är ett steg, men det är ett ganska obetydligt steg. Det har inte sådana verkningar som verkligt ekonomiska sanktioner och fullständig isolering av den sydafrikanska regimen, t. ex. genom avbrytande av de diplomatiska förbindelserna mellan FN-staterna och Sydafrika, skulle få.

Jag hoppas i alla fall, att utrikesministern vid den fortsatta behandlingen inte bara skall se de svårigheter som utan tvivel finns när det gäller att komma fram till något mera konkret och positivt för att lösa denna fråga, utan att han också skall komma underfund med att det inte är så omöjligt att följa kampen för att ge eftertryck åt FN:s beslut.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 50, angående universitetens och högskolornas organisation och förvaltning m. m.; och

till jordbruksutskottet propositionen nr 67, angående anslag för budgetåret 1964/65 till Naturvård: Ersättningar till markägare m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 69, angående anslag för budgetåret 1964/65 till vissa forskningsråd m. m., hänvisades propositionen, såvitt avsåg anslag under nionde huvudtiteln, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogs Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 70, med förslag till lag om bidragsförskott, m. m.; och hänvisades propositionen, såvitt avsåg vid propositionen fogade lagförslag, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner:

nr 72, angående anslag för budgetåret 1964/65 till byggnadsarbeten vid vissa universitet, m. m., och

nr 74, angående fortsatt utbyggnad av universitetet i Umeå m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 80, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1964/65, hänvisades propositionen, såvitt avsåg jordbruksdepartementets verksamhetsområde, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 82, angående provisoriska åtgärder för forskarutbildning, forskarhandledning m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 83, angående skolväsendets centrala ledning m. m., hänvisades propositionen, såvitt avsåg vid propositionen fogat lagförslag, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till utrikesutskottet propositionen nr 87, angående godkännande av tre tilläggsprotokoll till konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna;

till bevillningsutskottet propositionen nr 89, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § 1 mom. tulltaxeförordningen den 13 maj 1960 (nr 391), m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 91, angående den framtida organisationen av upplysningsavdelningen vid statens institut för konsumentfrågor, m. m., och

nr 96, angående inrättande av ett institut för nyttiggörande av forskningsresultat;

till bevillningsutskottet propositionen nr 97, med förslag till förordning om gasolskatt, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 99, angående försäljning av viss kronan tillhörig mark, m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 100, angående organisationen av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet m. m., och

nr 102, angående fortsatt disposition av visst äldre anslag inom utrikesdepartementets verksamhetsområde; samt

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 103, med förslag till förordning om ändring i skogsvärderingsinstruktionen den 1 juni 1951 (nr 440), m. m., och

nr 104, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Island för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 105, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, hänvisades propositionen, såvitt avsåg jordbruksdepartementets verksamhetsområde, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 107, angående anslag till fortifikationsförvaltningen för budgetåret 1964/65,

nr 109, angående ny organisation av totalförsvarets regionala ledning m. m., och

nr 110, angående vissa anslagsfrågor

m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde;

till jordbruksutskottet propositionen nr 112, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1964/65, m. m.; samt

till statsutskottet propositionen nr 114, angående viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 115, angående ändrade grunder för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen, hänvisades propositionen, såvitt avsåg anvisande av anslag, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Härefter föredrogs Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 117, angående inrättande av kreditinstitut för lantbruksnäringarna, m. m.; och hänvisades propositionen, såvitt avsåg anvisande av anslag, till jordbruksutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

Slutligen föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner:

nr 118, angående ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer, m. m.,

nr 120, angående vissa fastighetsfrågor m. m. inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 121, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag, och

nr 122, angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

§ 5

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet en vid utskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan fogad, å bordet vilande framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående engångsunderstöd till f. d. städerskan i riksdagshuset Anna Maria Olsson.

§ 6

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet motionen nr 819;

till bevillningsutskottet motionerna nr 820 och 821;

till statsutskottet motionerna nr 822—826;

till bevillningsutskottet motionerna nr 827—829; samt

till statsutskottet motionerna nr 830 och 831.

§ 7

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 3—7, bevillningsutskottets betänkanden nr 22 och 24, andra lagutskottets utlåtanden nr 24—26 och 28—30, tredje lagutskottets utlåtanden nr 12—17, jordbruksutskottets utlåtande nr 1 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 8—13.

§ 8

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Holmberg*, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående utredning rörande rennäringsen,

herr *Nilsson* i Gävle, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående kreditrestriktionernas inverkan på planerad bostadsproduktion,

herr *Källstad*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående brevbäringsservicen, samt

herr *Fälldin*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående arbetstagares förenings- och förhandlingsrätt i vissa fall.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 9

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att jordbruksutskottets utlåtande nr 1 skulle uppföras främst bland

Interpellation ang. ersättningskommunikationer för nedlagd järnväg

två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

§ 10

Interpellation ang. ersättningskommunikationer för nedlagd järnväg

Ordet lämnades på begäran till

Herr **ERIKSSON** i Bäckmora (cp), som yttrade:

Herr talman! På grundval av ett mellan kommunikationsdepartementet och representanter för Bergsjö kommun och Hudiksvalls stad träffat avtal i mars 1961 beslöt samma års riksdag om nedläggning av järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö mot det att staten bl. a. förband sig att upprusta landsvägen Bergsjö—Ilsbo—Hudiksvall. (Länsväg 758.)

I avtalsförslaget som godtogs av riksdagen förutsattes att projekterings- och byggnadsarbetena skulle bedrivas med sikte på att vägen skulle vara iordningställd före utgången av år 1964.

I överensstämmelse med det av riksdagen godkända avtalet har ifrågavarande vägarbete som bedrivits i arbetsmarknadsstyrelsens regi fortskridit så långt att grovbrytningen till huvudsaklig del torde vara klar och vissa delsträckor i det närmaste färdiga för beläggning.

Emellertid har, enligt vad interpellanten erfarit, arbetsmarknadsstyrelsen i dagarna beslutat, att från vägföretaget i fråga permittera en beredskapsstyrka på 30 man under sommaren. Denna åtgärd har naturligt nog framkallat en viss oro hos den av vägföretaget berörda ortsbefolkningen, som därigenom befarar en försening av vägens färdigställande. Det anses nämligen att den kvarvarande arbetsstyrkan icke är tillräcklig för att vägen skall kunna färdigställas inom utsatt tid, vilket ställer ortsbefolkningen inför svårigheter med hänsyn till att järnvägslinjen redan är nedlagd och landsvägstrafiken har framkomstsvårigheter på grund av att

den nuvarande landsvägen är genombruten på ett flertal ställen.

Även bland vägarbetarna som berörs av permitteringen har uppstått oro inför möjligheten att finna annan sysselsättning inom hudiksvallsregionen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

Anser statsrådet det riktigt att frågan om ersättningskommunikationer för nedlagd järnväg skall vara beroende av konjunkturutveckling och arbetsmarknadsläge på sätt som motiverats i fall av den art som berörts i interpellationen?

Är statsrådet villig medverka till sådana åtgärder att tidsplan för färdigställande av ersättningskommunikationer kan följas i dylika fall?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående svensk medverkan vid upprättande av en FN:s fredsstyrka på Cypern.

§ 12

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1964/65 inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en för Svenska turisttrafikförbundet m. fl. institutioner gemensam administrationsbyggnad (Sverigehuset) på Blanchetomten i Stockholm;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i riktlinjerna för den statliga exportkreditgarantiverksamheten jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad av Institutet för metallforskning; samt

från bevillningsutskottet:

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

§ 13

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 127, angående godkännande för Sveriges del av ändring i konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, och

nr 131, angående rörlig kredit till försvarets fabriksstyrelse.

Dessa propositioner bordlades.

§ 14

Anmälades en till herr talmannen under sammanträdet avlämnad motion nr 832, av herr *Sköld*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 65, angående viss omorganisation av jordbrukstekniska institutet och statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 15

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.46.

In fidem

Sune K. Johansson